

Politzseilekt

LENKEN

Riigi Viljasalv

müüb seemneotri

hinnaga kotiviisi 18 senti kg franko sihtjaam

Seemnekaarte hind selgub hiljem

Tallinna sadamas, Baikovi sild 1

Telefonid: 317-64, 317-63

Politseileht

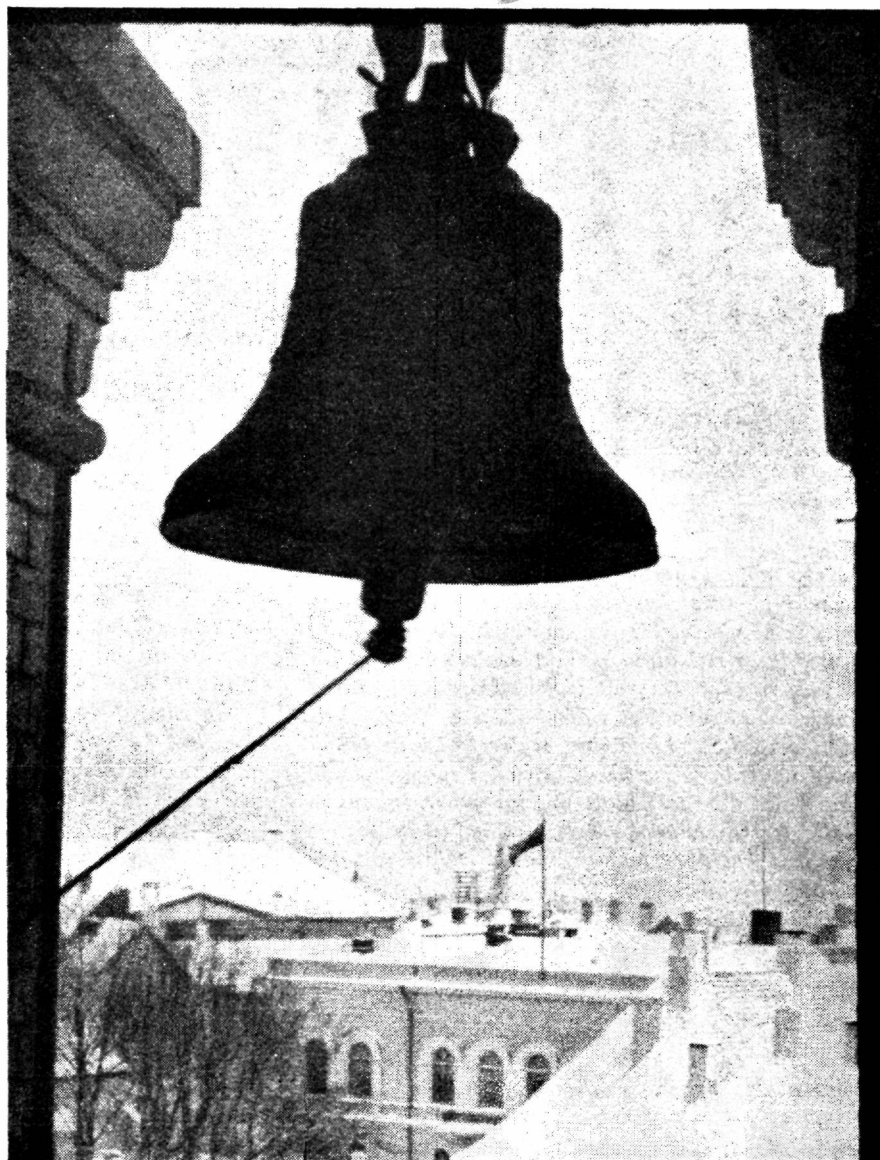
ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 7 (510)

TALLINNAS, 14. APRILLIL 1938

XVII aastakäik

KÄESOLEVAS NUMBRIS LEIATE: Politsei õppefilm — A. Peel. — Lihavõtte kombeid. — Jahiõigus — prof. E. Ein. — Juhiseid politseiliste teatelehtede täitmisest liiklusõnnetuste puhul — K. Raid. — Malemeistrid ja politsei — O. Angelus. — Võtteid isikute vahetuks otsimiseks — A. Liit. — Ülevaade Eesti riigivõimude rõitlusest riigivastaste elementidega — jm.

Vaade
kirikutornist
Tallinnale

KEVADPÜHADE PAJUURBI.

Eesti kõige noorem ala — film — peab oma esimeste aastate kestel haarama õieti niivõrd laialdasi alasid, et siin kaugeltki kõiki ei suudeta rahuldada. Eriti algul, mil kõik alad vajavad filmil jäädvustamist, pealegi rahalised võimalused on niivõrd piiratud, et sellest jätkub ainult „latvade loomiseks“. Ometi on eesti filmi tahe olnud hea — haarata võimalikult laiemaid tegevusalasid ja järk-järgult igalt alalt midagi rahva laiemaile hulstile kättesaadavaks teha. Seejuures ei ole unustatud ka kitsamat ala, millel praktiline tähtsus, õppefilm.

Meie asutused ja ettevõtted ei ole suutnud veel täit tähelepanu pöörata filmi tähtsusele, et oma tegevusest luua õppefilm. Seepärast tuleb eesti filmi ainukesel produtsendil — Eesti Kultuurfilmil — leida võimalusi, kuidas luua nüisugune film, mis pakuks huvi kinopublikule, kuid samal ajal asendaks osaliselt õppefilm. Arusaa-

davalt on nende kahe ala ühendamine sisuliselt väga raske ja tihti ei rahulda see täieliselt üht ega teist, kuid see on praegusel korral siiski ainuke abinõu asjale lähemale astumiseks. Vähemalt seniks, kuni õppefilmil vajavatel asutusil puuduvad rahalised võimalused õppefilmil soetamiseks ja ka seniks, kuni publik ei ole näinud ekraanil veel kõiki meie eluavaldusi.

*

Nagu iga teinegi tegevusala, kus tegemist on õppimise ja täiendamise, nii ka politsei ala vajab õppefilmil. Teistest maadest ei saa meie selles osas maha jääda, sest vaevalt leidub riik, kus puudub politsei õppefilm.

Politsei õppefilm haarab kaht tööharu: 1) teenistuses ja juhtimisel olevale koosseisule filmi kaudu kättesaadavaks teha kõik need uuendused, mis on teostatud mujal; 2) film, mis kohane on noorte politseinike väljaõppeks koolis.

Esimeses osas võime teiste rahvaste juures tähele panna seda, et politsei juhtivad asutused lasevad teistelt maadelt saata endile nende maa politsei elu ja avaldusi käsitlevaid filme. Need filmid on üldise ja erisisuga. Need haaravad politseiorganisatsiooni kui nüisugust juhtidest kuni kõige väiksema politseirakukese. Nende filmide kaudu näeme rahva suhtumist politseisse ja vastupidi. Näeme eripolitsei funktsioone ja rakendust, politsei väljaõppe ning pidupäevade osa. Filmi kaudu jõutakse isegi nüikaugele, et see täiendab kirjandust, ja nagu ameeriklased ütlevad, kirjandus ning kirjavahetus täiendab filmi. Isegi mundriküsimusi lahendatakse filmi kaudu. Paljud kirjavahetused ja reisimist jääb seepärast ära, et seda saab lahendada filmi kaudu. Film on kättesaadav ka tervele politseiperele, ning selle kaudu on tarvis vähem seletusi, kirjalikke selgitusi ja näpunäiteid ülevalt allapoole.

Rahvusvaheliselt on saanud kombeks nii sõjaväes kui ka politseis, et ühed riigid saavad oma politseifilme meeleldi teistesse riikidesse, kuid nõuavad vahetuskaupa. Tavaliselt on see meeter-meetri vastu. Kui seda „meetrit“ ei ole anda, tuleb tasuda rahas. Välismail valmistatud filmid, mis ei ole propagandafilmidena mõeldud, maksavad siiski niipalju, et väikerahval selle muretsemine läheb kulukaks, eriti siis, kui sel alal veel midagi ei ole. Üks lahendustee leidub selle kaudu, kui Eestis saadakse Eesti politsei tegevusest valmistada mõni politseifilm. Sellest politseifilmist võiks saata koopiaid välismaa politseiasutusele ja nende vastu saaks igalt maalt, kuhu Eesti polit-

seifilmi koopia saadetakse, sealse koopia vastu. Kui filmi valmistamise kuludest on suudetud kohal üle saada, siis ei tee koopia valmistamine ülesaamatuid raskusi, sest koopia hind on odav.

Teine osa politseifilmist käsitleks, nagu tähendatud, õppefilmi nende jaoks, kes valmistuvad ette politseikutsele. See on puht-koolifilm. (Muidugi see, mis eespool käsitletud, oleks samuti politseikooli kasvandikele tarvilik.) Politsei alal on palju seesuguseid õppealaseid, kus filmi kaudu suudetakse töö rutem sooritada. Näiteks on inglased välja arvanud, et selle asemel, et politseikooli kasvandikke viia politseimuuseumi, näidatakse neile selle muuseumi filmi ja kõike seal olevat olulist demonstreeritakse filmis ja see on võitnud tervelt 70 protsenti aja kokkuhoidu. Õpilasele on filmi kaudu asi olnud palju selgem kui muuseumis antud tunnis. Ka on selgitatud, et nüsuguseil aladel, kus tegemist materjalikuldudega, on säästetud palju kulu seetõttu, et praktilise tunni eel on käinud film.

Politseikoolide jaoks on valmistatud hulk õppefilme, eriti Saksamaal, Inglismaal ja Ameerikas. Muidugi ei kõlba kõik sealsed filmid meile, sest igal maal sünnib politsei väljaõpe oma maa kohaselt. Kuid mõningad filmid on meilgi täiesti kasutatavad.

Need filmid, mis puudutavad meie erilaadi ja meie politseiväljaõpet, tuleks valmistada siin. Kohapealne filmi valmistamine on märksa odavam.

Eelpooltooduga ühenduses võiks märkida, et Eesti Kultuurfilmi poolt on hakatud valmistama filmiosi, mis käsitlevad meie politseikooli tööd. Nii on filmitud: politseikooli kasvandikke võimlemas, enesekaitse võtted, jalajälje võtmine, sõrmejälje avastamine, politsei esmaabitund. Lühemal ajal filmitakse autokummi jälje võtmist, laskeharjutusi, politsei autosõidu tundi jm.

Esijoonel peab see rahuldama kinopublikut, kuid peab arvama, et sellel oma tähtsus ei puudu ka õppefilmi seeria hulgas.

Kolmas osa politseiga ühenduses seisvast filmist oleks teaduslik film. Siin on vaevalt mõtet Eesti oma toodangus sellele raha kulutada, sest teadusliku filmi valmistamine on suurte rahvaste juures kergem ning odavam. Esijoonel mõtlen siin politseialaga nii lähedalt seotud inimese siseorganite tegevust käsitlevat filmi. Teame, et õnnetuste puhul on politseinik see, kes on esmaabi andjaks, esimeseks arstiks ja korralduse tegijaks. Film kaudu on politseikooli kasvandikel võimalus mõne tunni aja inimest tundma õppida nii seest

ESIMESI KEVADEKUULUTAJAID.

kui pealt. Hästi õnnestunud filme on inglasil ja sakslasil röntgenfilmide seerias. Seal näeme filmis inimese südame ja kopsude tegevust. Röntgenfilmi ülevõtted on niivõrd haaravad oma selgusega, et selle kaudu saavutatakse veerand-tunnilise filmi vaatamisega seda, mida loengute korras vähemalt paarikümne õppetunni kestel.

Kindlasti toob lähem tulevik ka meile möödapääsematu vajadusena vähemalt ühe röntgenfilmi aparatuuri ostmise. Ühtlasi on sellised filmid tarvilised ka politseile eeluurimise juures.

*

Nagu ülaltoodust näha, pakub film, eriti õppefilm, politsei seisundist palju väärtuslikku ja selle rakendamine aitab säästa aega ning filmile kulutatud raha on otseselt ajakulu arvel tasutud.

Lihavõtte kombeid

Kuidas meie esivanemad pidasid kevadpühi

Nagu heal lapsel on mitu nime, nii ka kevadpühi tunneme mitme nimetuse all: ühtaegu on nad lihavõtte-, kiige- ja munadepühad. Iga sellise nimetusega on seoses terve rahva traditsioonide ajalugu. Moodse aja survel on kadunud vanad kombed. Nüüd meie ei tea sama hästi kui mitte midagi sellest elevusest, mida kevadpühad töid kaasa meie isaisadele.

Kuid vanema põlve rahvasuu tänapäevalgi veel jutustab, et päike esimesel kevadpühapäeval kiigub. Päikese eeskujul toleaeagne noorus pidas oma kohuseks samuti kiikuda. Nii saadeti vanasti kiikudes mööda terve päev ja mõnikord pool ööd tagantjärele. Selle tõttu kevadpühi tuntakse ka kiigepühadena, nagu munade värvimisest ja munade annetamisest on kujunenud nimetus munadepühad. Munade värvimine ja üksteisele kinkimine on vana ja rahvusvaheline komme. Vanasti oli kevadpühade puhul veel kombeks pühade ajal ennast mitte pesta ega pead sügeda. Lihavõttepühade nimi on tulnud sellest, et kevadpühadega lõppes katoliku usus paast ja inimesed võisid jällegi liha süüa-võtta.

Kevadpühade ja nende cellugude kohta rahvasuu ütleb pooleldi luuleliselt, et suure nädala helistab sisse palmipuudepüha ehk urvapüha. Urvapüha hommikul võeti siis „hanedega“ pajuoksi ja mindi nendega magajate ja voodis lamajate juurde ning löödi laisklejaid.

Pajuokstega löödi voodis laisklejaid.

Pajuokstega nuhtlemisest võis igaüks emast annetustega lahti osta. Selline pajuokstega löömine on rahvusvaheline komme, mis esineb nii venelaste, soomlaste kui ka germaanlaste juures. Ingeris sõnavad soomlased pajuokstega löömisel praegugi: „Virpoo, varpoo, tuoreeksi, terveeksi, neteliksi, kelkapääksi!“ Need sõnad avaldavad omalt poolt soovi tervise suhtes ja löödav pidi lööjale kui ravijale tasu maksma. Pajuokstega löömise komme ulatub tagasi paganuse aegadesse.

Veel mindi vanasti sel päeval lambalauta aia peale istuma, kuna niisugusest istumisest loodeti lammastele kosumist. Keedeti odraputru, lootuses et eeloleval kevadel odrad hästi kasvavad.

Suur reede ja suur neljapäev oli vanasti rahva arvates määratud just iseäraliste toimingute ja talituste jaoks. Suure neljapäeva hommikul toodi koidu ajal metsast puuoksi koju. Neid oksa nimetati „linnupuudeks“, kuna „linnupuude“ kojutooja pidi kogu aastaks metsast kaasa tooma ka erilise virkuse. „Linnupuid“ säilitati esimese pühani ja siis keedeti nende tulega mune, lootuses, et keetja leiab suvel palju linnupesi. Suure reede hommikul voodist tõustes astuti kolm korda rauale ja öeldi, et jalad olgu nii tugevad nagu raud. Sellest loodeti abi jatgade haigestumise vastu.

Suurel neljapäeval, samuti ka suurel reedel kalamehed korraldasid võrke ja suitsetasid neid ja teisi kalapüügiriistu, kuna sellest loodeti püügihooajaks head saaki. Kütid valmistasid suurel reedel ja neljapäeval vilesid lindude meelitamiseks, kuna lastel täiesti alasti lasti läbi akna laaste tupp tuua, et nad suvel leiaksid rohkesti linnupesi. Tütartlastel oli kombeks mune vetepanna, et nad ise püsiksid alaliselt noortena ja prisketena. Meremehed paraandasid laevu ja paate, kuna loodeti, et suurel reedel või neljapäeval paraandatud laev suvel peab ka rängemale formile vastu. Põllumehed korraldasid hobuseriistu, sellest loodeti, et hobused kevadisel tööl ei väsi.

Veel kuulus vanarahva veendumuste hulka paguti arvamine, et suurel neljapäeval ja reedel ei või kopsida, taguda ega üldse mingit müra teha, sest muidu on suvel karta suurt müristamist ja piksekahju. Kolistamise keeld oli samuti tingitud surnute austamisest, sest vanade eestlaste juures levinud surnute kultus nõudis elavatelt surnute suhtes täielikku vaikust.

Kuna kevadpühad tähistavad uue saagiaasta saabumist igal alal, siis lootis kevadpühist kasu ka mesilastepidaja. Ta käis pühade ööl mööda mesilat ringi, pistes pihelga ja kadakaoksi aia vahele, et mesilased hästi peret heidaksid ja oma tülitajaid valusasti nõelaksid. Igas kodus kanti pühkmed juba enne päikesetõusu välja ja põletati ära, kuna arvati, et hoidvat suvel kärbsed ja sääsed eemal.

Jahipidamise objektid.

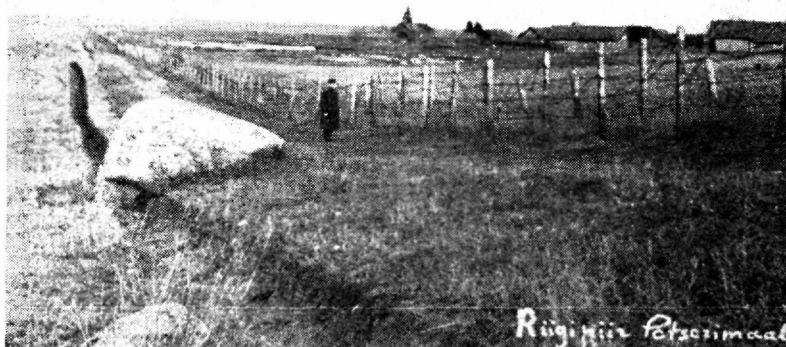
16. JS § 4 loeb jahipidamiseks tegevuse, mille sihiks on jahiloomade surmamine, tabamine, püüdmine ja jälitamine. Seega jahipidamise objektiks on nn. jahiloomad, kellede mõiste lähemalt määritleb JS § 3, kus l. 1. sisu on järgmine: Jahiloomadeks loetakse käesolevas paragrahvis loendatud metsikult elutsevad loomad ja linnud. Sellele järgneb II lõikes nn. kasulike jahiloomade ja III l. nn. kahjulike jahiloomade üksikasjaline taksatiivne loetelu. Vastavalt sellele määratlusele on jahiloomade (kellede hulgas seadus vististi igasuguste arusaamatuste vältimiseks on sõnaselgesti eraldi maininud ühe liigi kahejalgseist loomadest — linnud) juriidiliseks tunnuseiks: 1) et nad leiduksid JS § 3 II ja III l. 1. loetelus, 2) et nad metsikult elutseksid. Esimese tunnusemärgi kohaselt ei ole jahiloomad kõik need meie maal ja vetes (inkl. territoriaalvetes) metsikult elutsevad loomad (inkl. linnud), kelle nimetus ei figureeri seaduse loetelus (näit. metsmesilased). Jahiloomade nimistus mitteleiduvate loomade suramine, tabamine jne. ei peaks loetama jahipidamiseks, järelikult ei peaks reguleeritama Jahiseadusega. Teise tunnusemärgi kohaselt ei saa lugeda jahiloomadeks neid loomi, kelle nimetused leiduvad küll § 3 loetelus, kuid kes ei elutse metsikult. „Metsikult elutsemise“ tunnust ei määritle JS. BES art. 714 ja 715 p. 1, 718 ja 719 põhjal ei saa veel iga oma loomult „metsikul“ looma ehk lihtsalt metslooma lugeda „metsikult elavaks“ loomaks, vaid ainult neid metsloomi, kes

pole kellegi valduses, teiste sõnadega peremeheta metsloomad. Pole ülearune siinkohal meenutada BES sätteid metsloomade õiguslikust seisundist.

Selle seadustiku art. 715 kohaselt vallutamise ehk okupeerimise esemeks võivad olla 1) peremeheta asjad, nagu metsikud loomad... Art. 716 järgi looduslikus, metsikus seisukorras olevad loomad muutuvad selle omandiks, kes nad kinni püüab või surmab. Looma haavamine ilma tema kinnipüüdmiseta ei tähenda veel tema vallutamist. Kinnipüütud metsloom, kui ta uuesti vabadusse pääseb, loetakse jälle peremeheta asjaks, kuid ainult sel juhtumil, kui ta täiesti teda jälitava omaniku silmapiirilt kaob, või kuigi ta veel on jälitaja silmapiiril, kuid säärases kauguses, et võimalik pole teda enam saavutada (BES art. 717). Metsloomad, kes on kinni püütud ja paigutatud puuri (kalatiiki) ja muudesse säärastrasse ruumidesse, kust nad välja ei pääse, ei saa enam olla vallutamise objektiks (s. t. nad on muutunud nende vallutaja omandiks, BES art. 718). Metsloomad, keda pärast nende püüdmist on kodustatud ja kes harjuvad selle teatava kohaga, jäävad nende püüdja omandiks, isegi kui nad vabaduses viibivad, seni kaua, kuni nad pole kaotanud kojutuleku harjumust (BES art. 719). Kiskjad loomad, näit. karud, hundid, rebased, moodustavad erandi, ja seepärast kuigi nad kodustatakse, nende vabadusse pääsemise korral võib neid igaüks tappa (BES art. 721). JS järgi neid kõiki muidugi igal ajal ja igaüks tappa ei või, kuid BES art. 721 mõte seisneb selles, et nad vabadusse pääsemise korral muutuvad peremeheta asjadeks, vaatamata sellele, kas neil veel on kojutuleku harjumus või mitte, ja järelikult muutuvad JS-ga reguleeritavaiks jahiloomiks.

Tüdrukud otsisid armastusrohtu, et peigmees rütem leiaks tee nende juurde. Suurel reedel võis saada nõidumisvõimega kaarnakivi omanikuks, mille abil võis enese muuta nähtamatuks ja teha igasuguseid maailmaimesid. Kaarnakivi saadi siis, kui keedeti kaarnamune ja need kaarnapesasse keedetult tagasi pandi. Kui siis kaaren näeb, et munadest ei tule poegi, toob ta Jordani äärest „kaarnakivi“ mune „ristima“. Leitakse suurel reedel kaarna pesast selline kivi, siis täituvad kõik selle omaniku soovid.

Palju neist muistseist rahvakombeist on tänapäeval ununenud ja tarvitusel ammu kadunud. Kuid osa rahvakombeid, eriti lihtsamaid, on säilinud tänapäevani ja kuuluvad paratamatult meie pühadenaljade juurde. Osalt on „süüdi“ ka uue kalendri tarvitusele võtmine, et vanad rahvakombed on hakanud kaduma. Kuna nüüd pühad saabuvad paari nädala võrra varem kui vanasti, siis vaevalt nüüd varakevadel mõnusast kiikumisest saab juttu olla. Munade kinkimine, koksimine ja pajuokste kojutoomine kuulub tänapäevalgi paratamatult kevadpühade juurde.

Rügi kirik Põltsamaal

peale § 3 loendatud jahiloomade tunnustada veel teisi metsikult elutsevaid loomi ja linde kasulikeks või kahjulikeks jahiloomiks ja korraldada jahipidamist neile.

Pealeselle Jahiseadus võtab kaitse alla kõik linnud, kes ei figureeri jahiloomade nimistus, keelates nende peale jahipidamise kogu aasta kestel (JS § 22 p. 1). Ainult põllutöoministril on õigus oma määrustega lubada igal ajal jahipidamist ühe säärase linnuliigi, nimelt kajakate peale, kui nad muutuvad ohtlikeks kalandusele, olgugi et säärsed linnud ei figureeri jahiloomade nimistus. Samuti on keelatud igasuguste lindude, välja arvatud kahjulikud linnud, pesi lõhkuda ja sealt mune ja poegi välja võtta.

Jahiseadus puudutab ka sääraseid loomi, kes meil valitseva vaate järgi pole metsikud, vaid koduloomad ja järelikult normaalselt on kellegi omanduses. Nii JS § 26 järgi kasse ja hulkuvaid koeri võivad maaomanikud, maavaldajad, maapidajad, jahirentnikud ja viimaste poolt selleks volitatud isikud neile kuuluvail või nende valdamisel või kasutamisel olevail maa-aladel kinni pidada või surmata. Riigikohtu Krim.-osak. otsuse kohaselt (1930, nr. 21) hulkuvaks koeraks arvatakse koer, kes peremehe valitsuselt on lahkunud ja jookseb võõras metsas (võõral maa-alal, meie täiendus) ilma peremeheta ümber. Seejuures ei ole tähtis, kas hulkuvat koera tuntakse ja teatakse, kellele ta kuulub või mitte.

Vaatamata sellele, et Jahiseadus mitmes oma paragrahvis käsitleb ka neid loomi, kes ei figureeri § 3, tuleb täpselt mõttes jahiloomiks lugeda ikkagi ainult neid, kes on loendatud § 3 ja lisaks neid, keda põllutööminister oma vastava määrusega JS § 42 p. 5 alusel edaspidi tunnustab jahiloomiks ja neid kvalifitseerib kas kasulikeks või kahjulikeks jahiloomiks.

Kuigi JS oma § 22 p. 1 puudutab ka neid linde, kes jahiloomade hulka ei kuulu, siis teeb ta seda seepärast, et meil puudub eri linnukaitse seadus. Teiseks, kui JS oma § 26 puudutab loomi, kes samuti ei kuulu jahiloomade mõiste alla, vaid kes, vastuoksa, normaalselt on kellegi omanduses (koerad, kassid), siis teeb ta seda ühest küljest jahiloomade kaitse kui ka publiku ohutustamise otsustarbel.

17. Jahiseadus (§ 3) liigitab jahiloomad kahte klassi: kasulikud ja kahjulikud jahiloomad. Sealjuures seadus ei anna eristamise üldtunnuseid, vaid tarvitab taksatsiooni meetodit: kõik need loomad on kasulikud jahiloomad, kes paigutatud § 3 II lõike alla, ja kõik need, kes on paigutatud sama paragrahvi III lõikesse, on kahjulikud jahiloomad. Ka on raske meil leida kindlat kriteeriumi sellise klassifikatsiooni seletamiseks, sest objektiivsed kriteeriumid, näit. loomade toiduks-kõlbavus või -kõlbmatus, loomade kahjulikkus inimeste majapidamisele või kahjutus, ei seleta kõigi loomade paigutamist ühte või teise klassi.

Jahiloomade kasulikeks ja kahjulikeks klassifitseerimise põhjus seisneb nendele jahipidamise teineteisest lahkumisevas õiguslikus reguleerimises. Kõik Jahiseaduses sätitud jahipidamise, jahiloomadega ja nende saadustega kauplemise kitsendused ja keelud käivad kasulike jahiloomade kohta. Kahjulike jahiloomade kohta need kitsendused ja keelud ei käi, välja arvatud, kui mõned haruldased liigid nende hulgast on põllutööministri sellekohase määrusega tunnustatud kaitsealuseiks JS § 42 p. 4 alusel. Tänapäev on kaitsealuseiks tunnustatud Jahiseaduse teostamise määruse (RT 1934, 59, 518) § 29 loendatud kahjulikud jahiloomad. Kaitsealuseiks tunnustamata kahjulike jahiloomade hävitamine on lubatud igasuguste abinõudega, välja arvatud mürk, mille tarvitamiseks peab olema eriluba (JS § 25 I).

K. Raid

Jahiseid politseiliste teatelehtede täitmisest liiklusõnnetuste puhul

A. Sissejuhatavaid märkmeid.

Käesolevat ajastut on õigusega nimetatud temposajandiks. Tänu mehaaniliste liiklusvahendite üha suurenevale levikule ja nende poolt arendatava kiiruse seninähtamatule kasvule viimaseil aastakümneil, on liiklusprobleem kaasajal omandanud erilise aktuaalsuse. Kõnelemata liikluskeerisest suurlinnus, näeme jõuvankreid tungivat isegi kõrvalisimaile teile ja kaugeimaisse kolkaisse.

Käsi käes liikluse elavnemisega on kasvanud kiirelt ka liiklusõnnetuste sagedus. Jättes kõrvale

liikluse õhus ja vees, omistatakse kõikjal eriline tähelepanu maismaal toimuvale liiklusõnnetusile.

Osa õnnetusi sõltub kindlasti väliseist asjaoludest, nagu sõiduteest, ilmastikust, sõidukist, liiklusorganisatsiooni puudusist jne.; enamik õnnetusi on aga tingitud asjaosaliste isikute kohandamatuses või kõlbamatusest vastavale olustikule, — avaldugu see kohandumatus kas sõidukijuhil nii- või teissuguses tegevuses, tegevusetuses, psüühilises või füüsilises seisundis, jalga ja või kaasasõitja (reisija) teatavas käitumises jne.

Teatavast pahest vabanemiseks peab seda tunda õppima; erilist tähelepanu pälvivad nähet põhjustavad asjaolud ja tingimused. Ka tõhus võitlus liiklusõnnetustega eeldab nende põhjuste üksikasjalist tundmist. Kuna liiklusõnnetused pole midagi eriomast teatavaile maile, on enamik riike organiseerinud vastava statistika.

Ühtlaste ja võrreldavate andmete hankimiseks liiklusõnnetusist ülemaailmalises ulatuses Rahvasteliidu liiklusorganisatsiooni vastav komitee mõõdunud aastal töötas välja projekti vastava statistika ühtlustamiseks. Veendunud selle vajalikkuses, Riigi Statistika Keskbüroo koostas projektikohase poliitseilise teatelehe vormi, mis — kokkuleppel Teedeministeeriumi ja Politseivalitsusega — pandi kehtima 1. veebruaril k. a.

Peab ütleva, et uue teatelehe täitmine pole kerge, vaid eeldab hoolikat süvenemist õnnetuse olmastikku (asjaoludesse), eriti õnnetuse võimalikesse põhjustesse. Ülalesitatud kaalutlusil tuleb seda ülesannet võtta täie tõsidusega.

Teatelehe erisuguse täitmise vältimiseks tuleb silmas pidada alljärgnevat.

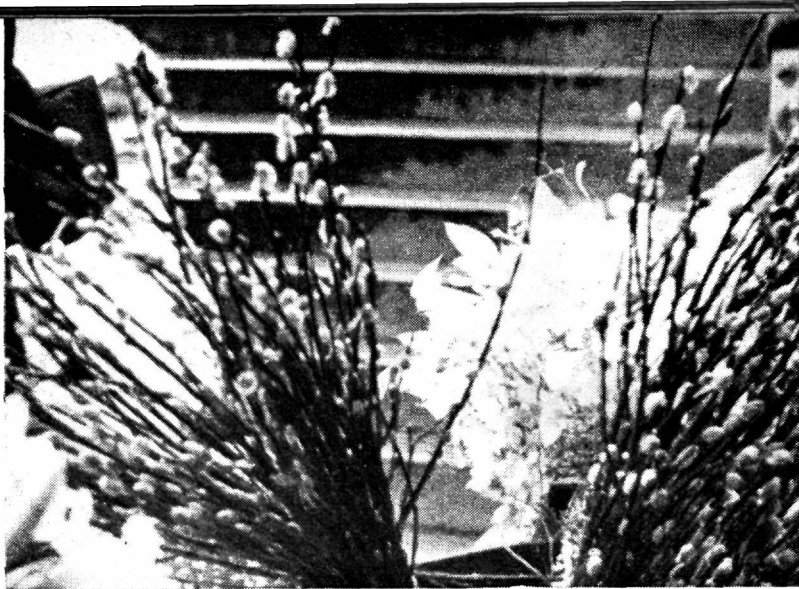
B. Üldjuhiseid.

1. Liiklusõnnetusiks loetakse kõik õnnetusjuhtumid liiklusvahenditega avalikuks liiklemiseks määratud teedel, tänavatel, väljakutel, sildadel, parkides, rööbasteedel, jaamades jne., samuti ka õnnetusi inimeste ja loomadega, mis tingitud liiklusvahendeist või teetingimustest. Õnnetusi põldudel, kruntidel, õuedel jne. ning neile juurdepääsu võimaldavaid erateil ei loeta liiklusõnnetusiks antud mõttes.

Õeldust ilmneb, et liiklusõnnetusena kuuluvad registreerimisele näiteks ka juhtumid, kus inimesed komistavad või kukuvad libedal tänaval, vigastades end sealjuures. Kui aga inimene variseb kokku tänaval haigestumise pärast, siis ei ole see loomulikult liiklusõnnetus.

2. Mingi õnnetuse silmapilgul tegelikult liikunud õnnetusosaline liiklusvahend, nagu rong, tramm, veoauto, hobusõiduk jne., koos sellel sõitvate isikutega moodustab ühe terviku, mida nimetatakse teatelehes õnnetusosaliseks liiklejaks; viimaseks ei loeta tänavaserval, parkimis- või seisukohal, keset teed jne. seisvaid liiklusvahendeid (nendele pealesõitmise korral on ainsaks õnnetusosaliseks liiklejaks pealesõitja). Samuti tuleb lugeda iseseisvaks õnnetusosaliseks liiklejaks inimesi ja loomi, kes — olgu liiklemise või muul otstarbel — liikluseks määratud kohtades viibimisel saavad kannatada, nii: tänaval käimisel, töötamisel, seismisel, rööbastel magamisel, sõidukeile peale- või mahaastumisel jne.

Kui aga sõiduk tormab teelt kõrvale ja vigastab näiteks teeäärsel põllul istuvat karjapoissi või kioskis viibivat lehemüüjat, siis viimaseid ei loeta õnnetusosaliseks liiklejaks; selleks ei loeta ka seisvas

Laps turul pühadelauale urbi ostmas.

sõidukis viibinud isikut, kes kannatanud teise sõiduki pealesõidust seisvale sõidukile, ega sõidukist väljakukkunud kaasasõitjat (näiteks veoauto koorma otsast allakukkunud töolist). Neid isikuid arvestatakse ainult kui õnnetusel kannatanuid teatelehe V osas; esimesena nimetatuid „muude isikute“ all, sõidukist väljakukkunud aga „reisijatena“.

3. Arvestamisüksuseks on üks õnnetusjuhtum, olenemata õnnetusosaliste liiklejate või kannatanud isikute arvust.

4. Teateleht tuleb täita kõigi liiklusõnnetuste (vt. ülal) kohta, sõltumata sellest, kas sündmus selgitati juurdõuse- või teadete kogumise korras.

5. Liiklusõnnetusel kannatanud isikute kohta ei tule täita eri teatelehte õnnetusest inimestega.

6. Senisel teatelehel ametnik pidi kirjeldama kõik õnnetust iseloomustavad andmed. Töö lihtsustamiseks on uuel vormil trükitud ette õnnetusse puutuvad asjaolud; teatava tunnuse, põhjuse jne. esinemine antud konkreetsetes olustikus tuleb märkida ristiga vastava sõna taha. Kirjeldada tuleb ainult teatelehele mittetrükitud asjaolusid. Tunnuse mitteesinemisel ei tule tõmmata kriipsu. Isikute sugu tähistada M ja N-ga, vanus ja teotsemisaeg juhina — vastava arvuga (täisaastais).

7. Erilise hoolega tuleb määrata õnnetusosaline liikleja, s. t. liiklusvahend (mitte selle juht) või isik (näiteks jalgaja), kes enam süüdi õnnetuse tekkimises, kes on õnnetuses peasüüdlane. Andmed peasüüdlase õnnetusosalise kohta tuleb teatelehe II, III, V ja VI osas märkida lahtrisse A, teise õnnetusosalise kohta aga lahtrisse B. Kui üheaegselt on rohkem kui 2 õnnetusosalist (näiteks 2 auto kokkupõrkel üks neist paiskub kõnniteele ja vigastab jalgajaid), tuleb andmed 3-da ja rohkema õnnetusosalise kohta märkida teatelehe esikülje allserval selleks varutud ruumil, nii et selguks ka õnnetuse iseloom 3-da jne. õnnetusosalise suhtes. Toodud näites tuleb 3-da õnnetusosalisena näidata

*Vanameister-torupillimängija Jakob Kilström.
Kolga-Leesilt.*

„jalgaja“ (olguigi neid mitu); õnnetus on esijoones liikuvate sõidukite kokkupõrge, jalgajate suhtes aga pealesõit neile.

Kui õnnetusosalisi liiklejaid on ainult üks (näiteks: libisemine, kraavisõit — ka kitsal teel vastutulevale liiklejale ruumiandmiseks, pealesõit esemele, sõidukist väljakukkumine jne.), siis lahter B loomulikult jääb tühjaks.

Hobuse lõhkumise juhtumid, kus on tegemist ainult hobuse hirmumisega — olgu autost või muust —, ilma et toimuks mingit kokkupõrget teise sõidukiga, tuleb lugeda õnnetuseks ainsa osalisega, s. t. hobusõidukiga; kus aga aset leidis kokkupõrge, seal märkida „suurem süüdlane“ A-sse, teine B-sse.

Kui sõidukite kokkupõrget on põhjustanud puhtvälised asjaolud, nagu libe tee, nii et suuremat „süüd“ on raske langetada kummalegi, siis tuleb A-na märkida see, kes tegelikult „vääratas“. „Süü“ kirjeldatud mõttes on seega hoopis midagi muud kui kriminaalõiguslikult.

8. Teateleht tuleb enne täitmist hoolega läbi lugeda.

D. Erijuhiseid.

Järgnevalt on toodud rida juhiseid teatelehe üksikute raskemate punktide mõistmiseks.

I. Õnnetuse olmastik:

1. Selles osas tuleb anda pilt neist väliseist tingimustest, milles õnnetus toimus.

2. Õnnetuskoht tuleb näidata lähedaste silmapaistvate ehitiste või esemete suhtes võimalikult täpselt, märkides ka sõidutee suhtes kehtivad kitsendavad määrused; teede suhtes väljaspool linnu märkida nende nimetus ja klass, näiteks: „Pärnu mnt. Hallivanamehe kurvil“, „Tallinnas, Suur Kloostri tän. Gustav Adolffi gümnaasiumi juures, sõidukeile liiklus lubatud ainult Nunne tänava suunas.“

3. Kui sõidutee erisusi esildub korruga mitu, tuleb need kõik näidata (näiteks: „sirge tee“ ja „tõus märke“).

II. Õnnetusosalised liiklejad:

1. Tuletõrje-, vangiveo- ja sanitaarautod lugeda veoautodeks.

2. Raudtee veerevaks koosseaduks tuleb lugeda nii terve rong kui ka üksikud vedurid, mootorvagnid, vagunid, rullikud jne.

3. Teerullid, -hõõvlid, lumesahad ja lokomobiilid kuuluvad ühte kategooriasse traktoriga.

4. Hobusõidukite päritolu määramisel lähtuda administratiivpiirest; alevist päritolev hobusõiduk märkida linnasõidukina.

5. Ratsanik märkida „hobusena“.

6. Jalgajat tuleb siin ja ka järgnevais teatelehes osis võtta laiemas mõttes: peale käijate tuleb nendeks pidada ka tänaval seisjaid, töötajaid, rööbasteel lamajaid, istujaid, sõidukile pealeastujaid ning sõidukilt (ka liikuvalt) mahahüppajaid. Jalgajaks loetakse ka lapsevanker ja invaliidikäru, kuna nad on õigustatud liikuma jalgajale määratud teil. Jalgratast käekõrval ajav isik tuleb lugeda samuti jalgajaks.

7. Sõidukeile pealeastumisel ja sealt mahahüppamisel on õnnetusosalisi ikka 2: pealeastuja või mahahüppaja — üks ja vastav liiklusvahend — teine.

III. Õnnetusosaliste sõidukite juhid:

1. Selles osas tuleb täpselt näidata sõiduki juhi sugu ja vanus, jõuvankrite, rongi- ja trammijuhtidel ka teotsemisaeg juhina.

2. Soovitavad lisaandmed palgaliste juhtide kohta (juhitunnistuse liik, kas on teetsenud juhina vahetpidamatult, missuguseid sõidukeid on juhtinud jne.) märgitagu teatelehe esikülje allserval.

IV. Õnnetuse iseloom.

1. Esimesse punkti kuuluvad liikuvate sõidukite kokkupõrked, mis neid ka ei põhjustaks.

2. Sõit vastu laternaposti, majanurka, seisvat sõidukit jne. tuleb paigutada teise punkti. Siia kuuluvad ka õnnetused raudteel, nagu juhtusid hiljuti Tartu (mootorrong riivas pöörangu läheduses seismajätetud vedurit) ja Kehra jaamades (kaubarong jooksis tupikusse ja purunes). Kõigil loetletud juhtumel esineb vaid üks õnnetusosaline liikleja.

3. Viiendasse punkti paigutatakse õnnetused ilma kokkupõrketeta, nagu kraavisõitmisel, libisemised, kukkumised (ka sõidukist välja), sõiduki lagunemised, tõukeid sõidukeilt või nende osadelt (näiteks vagunitreppidelt) jne.

4. Juhtumid, mis ei mahu neisse punktidesse, tuleb kirjeldada tühjal ruumil, nii näiteks: hobuse lõhkumine, sõidukilt mahahüppamine jne.

V. Õnnetusel kannatanud isikud:

1. Siin tuleb märkida — vastavalt kannatanud isikute liigile ja vigastuse iseloomule — nende sugu ja vanus. Andmed tuleb paigutada lahtrisse A või B, olenevalt sellest, kas vastav isik kuulub eespool määratud peasisuüldlase-õnnetusosalise juurde (või on seda ise, näiteks jalgaja) või mitte.

2. „Üldjuhiste“ 2. p. viimases lõikes kirjeldatud isikud, kes küll õnnetusel on kannatanud, keda aga ei loeta iseseisvaks õnnetusosaliseks liiklejaks, märgitagu alati lahtrisse B.

3. Soovitav andmed kolmandate õnnetusosaliste (näiteks jalgajad, kes on kannatanud sõidukite kokkupõrkest) kohta tuleb märkida tühjale ruumile.

4. Kui üheliigilisi isikuid on saanud surma või vigastada terve hulk (näiteks reisijaid rongiõnnetusel), nii et andmed ei mahu tabelisse, tuleb kasutada lisalehte.

5. Vigastuste ositamisel raskeiks ja kergeiks lähtutagu KrS-i vastavaist eeskirjast.

6. „Reisijaiks“ tuleb lugeda igasuguseid kaasasõitjaid, näiteks töölisi autokoormal jne. Jalgratturid märgitagu reale „muude sõidukite juhid“.

7. Kui on võimalik, et õnnetusel raskesti vigastatu sureb selle vigastuse tõttu, siis ei tule komisaridel neid teatelehti Statistika Keskbüroole edasi saata enne kui selgub, kas ohver jääb ellu või sureb 1 kuu kestel õnnetusest arvates.

VI. Õnnetuse põhjused:

1. Peamise õnnetuse põhjuse kõrval on soovitatav märkida 1—2 lisapõhjust; esimese selgeks eraldamiseks teisist tuleb see märkida allakriipsutatud ristiga. Et peamine põhjus tuleb märkida lahtris A, on endastmõistetav, sest selgitatud õnnetuse põhjus võimaldabki kindlaks määrata „suurema süüdlase“ õnnetusosaliste liiklejate hulgas, s. t. A ja B. See ei tähenda, et lisapõhjust ei võiks esineda ka teise õnnetusosalise poolel.

2. Põhjuste nomenklatuur ositub 8 gruppi; tähtsaimad neist on 2 esimest, kuhu paigunevad õnnetusi põhjustavad inimese käitumised. Peatumegi järgnevalt sõidukijuhist ja jalgajast tingitud põhjuste juures.

Sõidukijuhist tingitud:

Nomenklatuuri punktid A 14—20 loetlevad sõidukijuhist teatavaid ebanormaalseid omadusi ja seisukordi, mille esinemine ei võimaldagi korralikku reageerimist olustikule ega valitsemist sõiduki üle.

*Hiiu kandlemängija Mart Kaasur
Lääne-Nigulast.*

Põhjuseks tuleb märkida neid asjaolusid vaid siis, kui nende esinemine on vaidlematult tehtud kindlaks. Vastasel korral tuleb õnnetuse põhjusena märkida lihtsalt see faktiline tegevus või tegevusetus, mis põhjustas õnnetuse (A 1—13, 21). Seniste teatelehtede täitmisel umbes 50 prots. juhtumel märgiti põhjusena juhi ettevaatamatus. Sisuliselt ei paku see väljend samahästi kui midagi, sest ettevaatamatus võib avalduda väga mitmekesises käitumises. Uus teateleht tahab teada, milles seisnes see ettevaatamatus; lihtsat „ettevaatamatust“ seepärast ei esinegi nomenklatuuris.

Üksikute punktide kohta peetagu silmas:

- A₁ Ülikiire sõiduga on tegemist, kui sõidetakse liiklemismäärustes lubatud kiirusnorme ületavalt, samuti kui ei vähendata kiirust juhtumel, kus seda peaks tegema.
- A₂ ja A₃ all tuleb mõista vastavate meil kehtivate liiklemismääruste rikkumist. A₃ alla tuleb paigutada ka pimedale, jalutuile ja lapsevankreile (kellele kuulub eesõigus sõidukite ees) vaba ülepääsu mitteväimaldamine.
- A₄ tähistab nii heliliste signaalide kui ka optiliste märguannete andmata jätmist või ebaselgelt andmist, samuti ka suuna mittenäitamist.
- A₅ Liiklemissignaalidena tuleb siin mõista nii teiste sõidukite juhtide kui ka liiklust juhtivate ametnike igasuguseid märguandeid, teemärkidena aga kõiki juhatus-, keelu- ja hoiatumärke.

Munadepühad politseinike keskel

„Või nüi, sõbrakene, olete siin lihakarri sisse mürdnud!“

„Ei ole kedagist, kordniku härra, ma ainult võtsin pisut liha, — nüüd ju lihavõttepühad!“

„Tagasi, tagasi, tibukene! Kuigi on munadepühad, ega siis sellepärast tohi kõiki mune tühjaks teha!“

„Hei, mees, mis te siin magate! Tõuske kohe üles!“

„Mis... mispärast? Ka... kas siis on juba ülestõusmise-pühad või?“

„Hei, hei, teie seal! Munadepühade ajal võib olla küll igasuguseid mune, aga ainult mitte siniseid silmamune!“

„Nüi, olete siin autod kokku ajanud, selle eest saate protokoll!“

„Asi pole sugugi nii paha, härra kordnik. Teate, pühade aeg, koksime pisut, proovime, kumma masin on tugevam!“

Täitsa kehvad on pühad igasugustel sulij- ja vargapoistel. Rahulikust pühadeaegsest töötamisest pole juttugi. Missugusest uksest sa ka „pühademuna“ kallale ei asu, igalt poolt vaatab „ebameeldivus“ vastu!

- A₇ Siia tuleb paigutada ainult möödasõit valet poolelt, s.t. vastassuunas tulevast liiklejast vasakult, samas suunas liiklejast — paremalt poolt, samas suunas sõitvast rööbassõidukist (kui rööbastee asub keset tänavat) või keset teed seisvast liiklusvahendist — vasakult poolt.
- A₆ Siia kuulub igasugune muu määrustevast. möödasõit, nii: möödumine eessõitjast sildadel, raudtee ülesõidukohtadel, möödasõit reisijaid pealevõtvast või mahalaskvast trammist kohtadel, kus pole reisijaile erilisi platvorme, vastutuleva sõiduki lähenemisel sõitmine täistuledega jne.

- A₈ all tuleb mõista ettevaatamatut sõidusuunast kõrvalepöörumist sirgei teel. Ettevaatamatud pöörded tänavaristidel kuuluvad A₁₃-dasse.
- A₉ Siia kuulub näiteks ülemäärasest kiirusest tingitud sõiduki libisemine kurvidel ja pöörangul.
- A₁₃-a ja b-ga on tegemist juhtumeil, kui tänavaristidel pöördutakse paremale suure, vasakule aga väikese kaarega, samuti kui möödutakse tänavaristidele või väljakuile paigutatud liiklemisjuhtimispostidest nii, et need jäävad paremale küljele.
- A₁₃-c tähistab ettevaatamatut läbisõitu ristteelt.

Malemeistrid ja politsei

Sageli kõneldakse ja kirjutatakse, et malemeistrid olevat eluvõõrad inimesed, kes seisavad kaugel igapäevasest elust. Meie kujutleme seetõttu harilikult malemeistreid surmtõsiste kuivade igavate ja äärmiselt sõnakehvade inimestena, kelle ainus lõbu on malendite liigutamine ruudulisel laual, kelle suust vaid mõne tunni tagant kuulub ainsa sõnana „tuld“, kellele kohvikus — nende harilikul tööväljal — jäävad nautimata moodsed rumbad, imetlemata naiste kaunid kübarad ühes nende all olevate näokestega, joomata parim kohv.

Kas sarnane kujutus on õige? Hakkasin paari aasta eest sellest küsimusest huvituma,

Jalgajast tingitud:

- B₈, eriti B₉-t, kui nad kindlaks on teatud, tuleb märkida eelistatult teiste — tegevust kirjeldavate — põhjuste ees.
- B₁ all tuleb mõista igasugust sõiduteele (ka rööbasteele) minekut või seal viibimist, omistamata tähelepanu ümbritsevale liiklusele, olgu hajameelsuse, väsimuse või muu tõttu.
- B₂ Siia kuuluvad juhtumid, kus isik, nähes tema suunas sõitvaid liiklusvahendeid ja neilt ähvardavat ohtu, siiski läheb sõiduteele, kerge-meelselt või liigjulgelt eeldades, et õnnetust ei juhtu.
- B₃ tähendab ainult jalgajale määratud kindlate ülekäiguradade (näiteks Tallinnas Vanaturukaelas, Vabadusväljakul, Vene turul) ignoreerimist.
- B₃, B₁₁ ja B₁₂ on kohaldatavad laste suhtes.

Sõidukist, esemeist, tee- ja ilmastikuoludest tingitud, samuti rööbassõidukeile eriomased põhjused ei vaja lähemat selgitust.

Nomenklatuuris puuduvaid asjaolusid tuleb kirjeldada oma loomule vastavas grupis „muu“ all, nii näiteks: liikuvast sõidukilt mahahüppamist B₁₃ all, lõhkuvat hobust või liiklusorganisatsiooni puudusi — H₂ all jne.

VII. Õnnetuse läbi tekkinud kahjud:

1. Siin tuleb näidata ainult need materiaalsed kahjud, mis tekkisid õnnetusel vahetult sündmusest enesest, nii näiteks: kahju sõidukiga, surmatud hobune, purustatud vaateaken jne.

2. Arvestada ei tule õnnetuse kaugemaid tagajärgi, näiteks: ravimiskulusid, õnnetuse tõttu saamata jäänud teenistustasu jne.

eriti siis, kui algas meie noore suurmeistri Paul Kerese hiilgav malekarjäär, kelle kohta vähemalt pealiskaudsel tundmaõppimisel ei saa öelda, et ta oleks kuiv või igav ja ei tunneks kaasa meieaja elu pöörasele tempole (vastuseks paljude uudishimulike küsimusile, kas Keres rumbat tantsib, pean punastades tunnustama, et ma seda kahjuks ei tea).

Kuna politsei on see riigivõimu organ, kellel kõige rohkem kokkupuuteid igapäevase eluga ja selle mitmekesiste nähete ning avaldustega, tulid mõttele eeltoodud eluvõõrsuse küsimuse uurimiseks seada tuntud maleduurusele mõningad küsimused, mis valgustaksid nende suhtumist politseisse ja ta tegevusse, ehkki need vastused ei suuda veel anda täit pilti usutletava suhtumisest ellu, kuna täiesti näeb ja tunneb seda ikkagi ainult inimesega isiklikult läbi käies ja mitte teda roheline laua taga ühest või teisest küljest uurides. Kuid kui ainsa abinõuna on kasutada usutlemine kirjateel, on kasutatud tee siiski hea abinõu. Ta on pealegi politseile ja viimase tegevusest huvitatud isikuile tähtis veel seetõttu, et ta ühtlasi annab läbilõike, kuigi pisitilkuse, sellest, kuidas hindab politsei tegevust andekas ja intelligentne kodanik, kes üldiselt seisab sellest tegevusest vägagi kaugel.

Esitatud küsimused olid järgmised:

- 1) Teie arvamine politsei tähtsusest riigielus.
- 2) Kas Teie arvates ala- või ülehinnatakse seda tähtsust ja kus nimelt?
- 3) Mida, millal ja kus olete märganud parimas mõttes erakordset ja austusväärset politseis ja tema käitlemises publikuga?
- 4) Kas leiate Teie, et see käitlemine on mõnikord puudulik ja vastuvõtmatu? Kus ja mispärast?
- 5) Mida olete märganud laiduväärset kodaniku suhtumisest politseisse?
- 6) Mida olete matkadel välismaile eriliselt märganud politsei juures?
- 7) Kas Teiega on juhtunud erilisi meelde sööbinud juhtumeid politseiga ja missuguseid nimelt?

Nende küsimustega pöördusin umbes 1½ aasta eest 22 tuntud ja tunnustatud male-suurmeistri poole. Mul oli kirjade saatmisel eneselt selge, et väga paljud jätavad küsimused vastamata, võib-olla üldsegi keegi ei vasta kirjadele. Siiski kujunes asi paremaks kui lootsin ja vas-

tused sain järgmisilt malesuurusilt: dr. Max Euwe, Erich Eliskases, Ernst Grünfeld, Paul Keres, Géza Maróczy, Rudolf Spielmann, dr. Savielly Tartakower. Seejuures vastas esimesena — 28. novembril 1936 — tookordne maailmameister dr. M. Euwe ja viimasena — 18. veebruaril 1938 — lootusrikkamaid pretendente maailmameistri troonile P. Keres. Suurmeistril E.

Handwritten signature of a man, likely the author or a related figure.

Eliskasesil, kes mulle juba ette ütles, et paljud tuntud malesuurused ei vasta küsimusile, arvas vist õieti, kui ta tähendas, et suured malemeistrid on uhked ja nii mõnigi neist võib-olla on isegi vihane, et teda arvatakse eluvõõraste inimeste hulka!

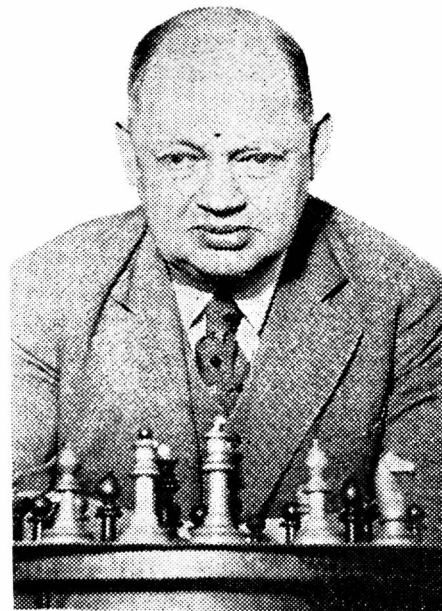
Ja nüüd siis malesuuruste arvamused.

Esimese küsimuse (Teie arvamine politsei tähtsusest riigielus) kohta tuleb tähendada, et kõik suurmeistrid, välja arvatud R. Spielmann, on arvamusel, et politsei on väga tähtis tegur riigi elus. Dr. Euwe ütleb lühidalt „kord peab valitsema“, Ungari vanameister G. Maróczy on sama lapidaarne, kuid veel kategoorilisem, kuna tema arvates politsei „on tarvilik nagu igapäevane leib“. Samal seisukohal asuvad ka dr. Tartakower („Politsei osa riigielus on võib-olla kõige tähtsam“) ja E. Grünfeld („Iga maa politsei korrashoidvat tähtsust ei saa küllalt kõrgelt hinnata“). Samuti ei eita politsei suurt tähtsust meie P. Keres, kes lisandab veidi pessimistlikku filosoofiat: „Riigielus omab politsei avaliku korra ja kodaniku julgeoleku kaits-

jana tähtsa ülesande, igatahes vähemalt seni, kuni inimkond püsib sarnasena nagu praegu“. Kõige põhjalikumalt ja väga tabavalt iseloomustab politsei tähtsust E. Eliskases: „Politsei on tähtsaimaid institutsioone moodses riigis, kuna ta kaitses riiki ja üksikisikut ja sellega alles loob eelduse rahuliseks tööks. Mina olen kord kuulnud, et rahva arenemisastme üle võib otsustada tema politsei arenemise põhjal, mis on küll parimaks tõenduseks öeldule.“

Teisiti suhtub politsei tähtsuse küsimusse riigielus R. Spielmann, kelle veidi sapine huumor olevat, nagu ta kirjutab, tingitud asjaolust, et kiri küsimustega sattus tema kätte just võistluse ajal E. Eliskasesiga Austria malemeistri nimele — siis, kui ta oli võiduseisus; politseiküsimused olevat tal hakanud peas ringi käima, nii et ta võistluse lõpul, mängides otse lubamatult („polizeiwidrig“) halvasti, olevat jäänud oma vastasele alla ja kaotanud matši.

R. Spielmanni „võib-olla eluvõõra arvamuse järgi“ (nagu ta tähendab) tuleb vahet teha „muinasjutulise“ ennesõjaaegse ja pärastsõjaaegse politsei vahel. Enne sõda, arvas suurmeister, seisis politsei peaülesanne ootamises, millal kuritegu toimitakse, ja siis kurjategija leidmises ja trellide taha toimetamises. Tänapäeval seisvat politsei ülesanne selle järele valvamises, et pärastsõjaaegsed välisrahade ja teiste küsimuste kohta käivad „21346 määrust täidetakse“, mingi kas või maailm hukka. Kuna vanasti pidi politsei muret kandma, et võõra vara kallale ei minda, peab ta nüüd selle oest hoolitsema, et inimesed ei saaks oma vara kasutada

Rudolf Spielmann

(mõeldud on muidugi valuutakitsendused). „Kord pidi politsei korravastaste olude tekkimist takistama, nüüd peab ta korralike olude tagasitulekut takistama,“ lõpetab R. Spielmann. Ei tohi unustada, et suurmeister elab Viinis ja et Austria majanduslik olukord on äärmiselt raske.

Vastused teisele küsimusele (Kas Teie arvates ala- või ülehinnatakse politsei tähtsust riigi elus ja kus nimelt?) olenevad muidugi suhtumisest politsei ossa riigi elus üldse, s. o. vastuseist esimesele küsimusele. Politsei tähtsuse ülehinnamisest ei kõnele seetõttu ükski malesuurusest, vaid ainult selle alahinnamisest. Nii arvab P. Keres väga õieti, et „massides minu arvates alahinnatakse politsei tähtsust ja tema ülesannete vajalikkust; vaid need vähesed, kes on juba tarvitanud politsei abi, muudavad kiiresti oma arvamuse“. E. Eliskasesi arvates alahinnatakse politsei tähtsust neis riikides, kus on loodud abipolitsei, kes, olles igasuguse ettevalmistuseta oma ametile, kasutab oma õigusi, ilma et ta tunneks oma kohuseid. Ja G. Maróczy tähendab lähemalt, kus tema arvates sarnased maad asuvad: „Mida kaugemale idapoole minna, seda rohkem alahinnatakse ja kardetakse politseid.“ Politsei on nii tähtis tegur, et tema tähtsust õieti ei saagi ülehinnata: „Kuna õige vabadus seisneb teiste õiguste respektemises ja kuna politsei põhisiht on selle respektemise teostamine, ei saa politsei tähtsust kunagi küllalt kõrgelt hinnata“ (dr. Tartakower). Isegi väga kriitiline R. Spielmann hindab politsei tähtsust, kuigi peamiselt valuutakontrolli seisukohalt: „Sest ajast poole, kus iga politseiametnikul peavad peas olema 21346 pärastsõjaaegset määrust, ei saa politseid küllalt kõrgelt hinna-

E. Eliskases.

ta. Iga moodne politseinik on parem mälu-kunstnik kui kahekümnekordne male pimemängija.“ Sapp, kuid — vastu tahtmist — ka töö tunnustamine. Dr. Euwe ja E. Grünfeld ei vastanud küsimusele.

Vastused kolmandale küsimusele (Mida, milal ja kus olete märganud parimas mõttes era-

Paulsen

kordset ja austusväärset politseis ja tema käitlemises publikuga?) tõendavad malemeistrite head suhtumist politseisse ka praktiliselt, kuna vastused on rajatud tegelikele kogemustele, mis on üldiselt, nagu allpool nähtub, väga head. Nii ütleb tagasihoidlik dr. Euwe: „Minu kontakt politseiga pöördub kordnikuga kui teadete andjaga. Ses suhtes on mul kõikjal parimad kogemused.“ Sama ütleb P. Keres: „Oma isiklikus läbikäimises politseiasutusega on tähelepanud üldine viisakus, millega mind on kõikjal koheldud.“ E. Grünfeldile meeldib kõige enam Inglise politsei: „Eriti Londoni politseinikud paistavad läbikäimises publikuga otse liigutavalt abivalmidena.“ E. Eliskases kõneleb ühest juhtumist, mis väga tabavalt näitab, kui tähelepanelikult politsei teotseb, näidates ka eksinu vastu üles takti: Ühe suurlinna maleseltsis kadusid seletamatul kombel kaks toppamiskella. Enne kui sellest teatati politseile, andis viimane kellad seltsile tagasi. Nimelt märkas üks politseiohvitser-malesöber ühel päeval vaeselt riietatud meest, kes kuhugi ruttas kahe toppamiskellaga. Harilikult kuuluvad sellised kellad ainult seltsidele, sest need on kallid. Lõppeks võib ka eraisikul toppamiskell olla, kuid kaks

korraga — see näis kahtlane olevat. Politseinik tõttas mehele järele, kes tahtis pandimajja astuda, nähtavasti selleks, et pantida kellad. Politseinik pidas mehe tähelepanu äratamata pandimajja uksele kinni ja selgus, et tegemist oli ülalmainitud maleseltsi liikmega, kes oli pealegi mängujuhiks seltsis ja keda selts kuidagi ei teadnud kahtlustada varguses. Kuriteole sattus mees äärmise puuduse tõttu. Mees pääses kerge karistusega.

Huvitavast loost kõneleb ka G. Maróczy. „Kuski Euroopas on kodakondsuse küsimused veel ikka lahendamata ja nii mõnigi saadetakse seetõttu kergesti riigi piirest välja.“ Nii juhtus ka ühe malemängijaga, kes aga antud tähtpäevaks ei lahkunud riigist, kuna tal seisis ees oma organisatsiooni malevõistlus ühe teise organisatsiooni vastu. Selleks teiseks organisatsiooniks osutus politseiametnike kogu. Võistlus mängiti korralikult lõpuni, kuna mängijail politseiametnikel polnud väljasaatmisega otsust tegemist ja nad võisid oma vastast mitte tunda.

Ka R. Spielmanni kogemused on üldiselt head: tal olevat isiklikult tulnud politseiga tegelda ainult peatuslubade küsimusis välismaal, kusjuures ühes linnas Balkanil (ta nimetab ka riigi ja linna) tal ei olevat õnnestunud peatusloa pikendamine. Ainult tänu mõne šillingi „vabatahtlikule maksmisele mitmesuguse laua juures“ sai ta loa „selles õnnistatud riigis kaks päeva kauem viibida.“ Dr. Tartakower — nähtavasti äärmiselt ettevaatlik mees — ütleb vaid, et malemeistrid „püüavad oma sagedaste matkamiste juures võimalikult hoiduda kõigi poliitiliste (samuti sotsiaalpoliitiliste) küsimuste arutamisest“ ja lõpetabki sellega kahjuks oma seisukohavõtu politsei tegevusest.

Üldiselt ei nurise malesuurused politsei kohtlemise üle (neljas küsimus: Kas leiata Teie, et see käitlemine on mõnikord puudulik ja vastuvõtmatu? Kus ja mispärast?). Dr. Euwel on vaid häid kogemusi. „Kohtlemine on puudulik vaid seal, kus politseinikud on hariduseta ja ennast täis“ (G. Maróczy). „Käitlemine on mõnikord puudulik, kuid seda ei tohi üldistada. Mõned inimesed on oma ametis ka kenad, mõned ei ole seda ja annavad vaid oma võimu tunda“ (E. Eliskases). E. Grünfeld ja — nagu juba öeldud — dr. Tartakower ei võta seisukohta. Praktiliste kogemuste najal kõnelevad küsimusest P. Keres ja R. Spielmann. P. Keres järgi võiks „puuduseks nimetada vahest mõnikord ettetulevaid juhtumeid välispolitseil vanemate inimestega, kes pole just „igati kuris“ mitmesuguste määrustega.“ Ta jutustab: „Nägin ise alles hiljuti Tartu jaamas, kuidas üks maanaine sai karistada piletitä perroonil viibimise tõttu. Ta oli läinud saatma oma meest rongile ja ta ei teadnud, et peab selleks lunas-

tama vastava pileti. Kuna uksekontrollist pääseb tihti piletitä välja, oleksin küll näinud meeeldi, et vananimene oleks saadetud välja ainult noomitusega.“ Kogemusi on ka R. Spielmannil ning temalgi Eestis, kuid mitte politseiga, nagu ta ekslikult arvab, vaid tolliametnikega. „Käitlemine,“ jutustab ta, „ei ole puudulik. Piiripolitsei Tallinnas otsis mind vastuksa põhjalikult läbi, kas mul raha kaasas pole. Alles siis, kui ma tähendasin ametnikule, et olen male-suurmeister ja seetõttu on võimatu, et mul oleks raha, jättis ta mind rahule.“

Malesuurused peavad üldiselt, nagu näeme, politsei käitlemist publikuga rahuldavaks, mitte aga publiku käitlemist politseiga (viies küsimus: Mida olete märganud laiduväärt kodaniku suhtumises politseisse?). Nii kirjutab E. Grünfeld: „Sündinud viinlasena võin teatada, et iga kodanik eelistab võimalikult vältida politseiga kokkupuutumist, mis on seletatav väga suure kartusega ametivõimude ees.“ „Publikul puudub suurelt osalt arusaamine politsei tähtsusest, seepärast võib sageli märgata ebaviisakat käitlemist politseiametnikega, iseäranis veel alkoholi tarvitavate isikute juures. Pealegi tuleb sageli ette juhtumeid, kus rahvahulga koos olles ignoreeritakse politsei korraldusi“ (P. Keres). „Publiku käitumist peab väga sageli laitma,“ ütleb G. Maróczy, eriti tänavliiklemises, kus inimesed tihti on liiga närvilised ja iseisvad. „Juhtub kokkupõrkeid, eriti kui inimesed osutavad eelarvamiste tagajärjel põhimõtteliselt vastupanu ametnikele, mis, nagu näitab elu, leiab aset alamaisse kihtidesse kuuluvate inimeste ja alaealiste juures. Ühed ei lase ennast õpetada, teised ei oska tihti teisiti käituda“ (E. Eliskases). „Võin kujutleda, et politsei satub sageli piinlikku situatsiooni, vähem publiku halva tahte, kui selle ükskõiksuse tõttu“ (Dr. Euwe). Páris kurvad on R. Spielmanni kogemused: „Laidan publiku juures seda, et ta kuidagi ei taha aru saada, et valuutamäärused on loodud selleks, et need leiaksid täitmist. Ei ole seni riikide piiril märgata võinud ühtki valget varest, kellele oleks olnud puhas valuuta-südametunnistus.“

Matkadel on malesuurusel mitmesuguseid kogemusi politseiga, sõltuvalt riigist, kus viibiti (kuues küsimus: Mida olete matkadel välismaile erilisel märganud politsei juures?). „Üldiselt on ametnikud väga viisakad. Välismaal pole olnud suuremaid kokkupuuteid politseiametnikega, vahest ainult passikontrollil rongis üle piiri sõidul“ (P. Keres). „Minu kogemused on kõige paremad“ (dr. Euwe). Eriti hea ja vastutulelik on Londoni politsei, arvab E. Grünfeld, kusjuures E. Eliskases veel eriti alla kriipsub, et on tähelepanav, et Inglise politsei saab läbi relvata. Neid relvi on mujal nähtavasti

palju. Sellest kõneleb G. Maróczy: „Lääne politsei on haritud, viisakas ja vastutulelik ja ei kannaks ka palju sõjariistu, Ida politsei on toores ja kannab 5 mitmesugust sõjariista — arvatavasti selleks, et löömingu puhul ka vastane saaks üht kasutada.“ R. Spielmanniga on jällegi Eestis halba juhtunud. Tema arvab, et erilisel märkimisväärt on üldse asjaolu, et simultaanmängude korraldamiseks peab nõutama politseilist tööloa. „Nähtavasti peetakse puuvigurite liigutamist isegi raskeks füüsiliseks tööks.“ Tartus, kus R. Spielmann viibis 1934. aastal, tuli tal loobuda simultaanmängust, kuna kohalik maleklubi olevat ainult kaks päeva enne mängu esinenud tööloa saamise avaldusega. Sarnase raske otsuse tegemiseks vajab ametkond vähemalt kolmepäevast mõtlemisaega.“

Erilisi meelde sööbinud juhtumeid politseiga (seitsmes küsimus) ei ole juhtunud dr. Euwega, kes ütleb, et tema „seiklused politseiga on äärmiselt igavad“, ja E. Eliskasesiga, kuna G. Maróczy ja S. Tartakower seda küsimust üldse ei puuduta. P. Keres meenutab juhtumit, kui teda 8—9-aastasena viidi politseijaoskonda akende sisselöömise pärast, mida tegelikult toimisid teised, talle täiesti tundmatud poisid kummipüssiga. P. Kerest võeti käsile seepärast, et ka temal oli kummipüss. Teda olevat seni „pinnitud, kuni võttis päris silmad vesiseks, kuid lõpeks lastigi ilusasti koju.“ Suurmeister E. Grünfeld meenutab meeleldi aegu, kus ta juhatas malekursust Viini politseispordiühingus, mis oli huvitav just kuulajate suure tähelepanu ja kenaduse tõttu. Viinis teotseb suure energiaga alates 1920. a. maleosakond politseispordiühingu juures, kes korraldab igal aastal omavahelisi malevõistlusi, vahete-vahel ka võistlusi Austria politsei malemeistri nimele. Nähtavasti on politseinike maletase Viinis kõrge, sest, nagu kirjutab E. Grünfeld, politseinike maleosakond võtab osa ka võistlustest Viini malemeistri nimele. R. Spielmanni ainus meelde sööbinud juhtum politseiga olevat, et tal on tulnud avaldada tasuta oma arvamust politsei kohta, mis on toodud käesolevas artiklis, kusjuures ta oma kriitilise suhtumise lõpetab palvega — avaldatud arvamusi mitte paljuks panna.

Eeltoodud arvamusi kokku võttes peab tähendama, et malesuurused pole kindlasti eluvõõrad inimesed nagu neid kujutletakse, arvatud välja võib-olla tagasihoidlik dr. Euwe ja ettevaatlik dr. Tartakower. Male-suurmeisterid ise arvavad küll veidi teisiti: dr. Tartakower kinnitab, et märkus malemeistrite eluvõõrsuse kohta on õige. E. Eliskases arvab, et see arvamus on õige tingimisi. Malemeistrite kohta võivat sageli tähendada sama, mis maksab teadlaste kohta; nad muutuvad oma lemmikaine peremeestest selle sulaseiks. See ei ole üldiselt

nii halb, „kuid“, hüüab suurmeister, „politseiniku elukutsele nad siis ei kõlba!“ E. Grünfeld nõustub ka eluvõõrsuse arvamusega, kusjuures tema teada seda põhjustab asjaolu, et malemeistrid, kes ühtlasi enamikult teotsevad veel kirjanduse alal, veedavad suure osa oma ajast malelaua taga ja seetõttu ei saa pühendada harilikele sündmusile rohkem kui pealiskaudset tähelepanu. Suurmeister, mida teavad vähesed malesõbrad, peab väga kõvasti tööd tegema, et alati olla teooriaga kursis, eriti malepartii tähtsama osa omaga — partii alguse teooriaga.

Dr. Lavielly Tartakower

P. Keres viibis teatavasti kaua Hollandis dr. Euwe ja Aljehhini vahelise maailmameistri tiitli võistluse pealtvaatajana. Kui ta Tartu kaudu tuli Tallinna, lugesin sellest ajalehis. Oli vaja kiiresti tema peatuskoht Tallinnas teada saada, kusjuures mul polnud aimugi, kus ta peatub. Helistasin Kerese tuleku päeval Tallinna-Harju Prefektuuri ja sain poole tunni pärast Kerese Tallinna aadressi.

Muide kirjutasin ka Aljehhinile tema Pariisi aadressi järgi. Kiri tuli Prantsusmaalt tagasi postimärkusega „tundmata.“ Samal ajal läks kiri Londoni dr. Laskerile, kelle täpne aadress polnud teada, mispärast sain aadressina ainult märkida: „London, male-suurmeister.“ Ja see kiri läks dr. Laskeri kätte, kes küll kahjuks oma arvamust ei avaldanud. Suurmeister S. Reshevsky'le kirjutasin New Yorki, ma ei teadnud, et ta sel ajal juba Euroopas viibis. Kiri tagastati, kuna aadressaati ei leitud üles, kusjuures üks eesti postmark oli vahepeal kaotisi läinud. Nähtavasti sattus postmark mõne marke koguva postiametniku kätte.

Võtteid isikute vahetuks otsimiseks

Eelmises numbris käsitasin isikute üleriigilist otsimist elanike registreerimise materjalide varal, seega kaudseid otsimise võimalusi. Muidugi võib kaudne otsimine kõne alla tulla peamiselt kohtades, kus elanike registreerimine on sunduslik, seega meil praegu linnades ja alevites, kuna maal saab seda kasutada vaid osaliselt — valla elanike nimistud vallavalitsusis, tehaste ja muude ettevõtete töölise nimistud jne. Seega kaudse otsimise võrgul on maa suhtes suured augud sees, kust otsitavad läbi lipsavad. Otsitavate hulgas leidub küllalt seesuguseid, kellel on põhjust end varjata või kes oma mustlasliku eluviisi tõttu pikema aja kestel ei oma kindlat asukohta. Need kaaskodanikud hiilivad aadressbüroost lihtsalt mööda; valenime all, resp. võõra isikutunnistusega elamist tuleb nende juures siiski võrdlemisi harva ette. Seepärast kaudse otsimise kõrval tuleb alati harrastada ka vahetut otsimist, s. o. otsitava isiku avastamist ta hetkelises viibimispaigas, ja seda nii linnas kui maal. Kuna varjamise võimalused linnades erinevad tunduvalt maa omist, siis vaatlеме avastamise võtteid kummagi suhtes eraldi.

Kuna linnades kuuluvad vahetule otsimisele peamiselt seesugused isikud, kes sihilikult kõrval hoiduvad võimude eest, jättes selleks registreerimise kohustuse täitmata, siis vaatame eelkõige, kus seesugused otsitavad leiavad linnades ulualust. Kogemuste kohaselt osutuvad mainitud peidupaikadeks kõigepealt kahtlase kuulsusega võõrastemajad, mis äritsevad üldiselt tubade andmisega „paarikestele“. Seal ei panda külalisilt isikutunnistuse nõudmisele kuigi suurt rõhku, vaid lepitakse külalise nime sissekandmisega külaliste raamatusse ning loobutakse tarbekorral sellestki. Seesuguseid võõrastemaju tuleb kontrollida võimalikult sageli. Kontrollimiseks on varajane hommikutund kõige sobivam. Kontrollimisel tingimata läbi käia kõik numbrid, mis küllastajate raamatu järgi peavad olema tühjad, proovida uksehoidja käes olevate isikutunnistuste ehtsust, võrrelda külaliste nimekirju otsimiskirjadega, ja nende suhtes, kes kantud külaliste raamatusse ilma isikutunnistusega, kui nad on kohalised elanikud — kontrollida sissekande andmeid aadressbüroo kaudu, vastasel korral tuleb neilt suuliselt nõuda täiendavaid andmeid oma isiku kohta. Sama tähelepanu tuleb osutada ka linna oõmajade (kus need olemas) elanikele.

Edasi tuleb pidada silmas avalike naiste ja kuriteo-kahtlaste isikute kortereid. Kogemused

on näidanud, et nende kontrollimine tasub end nii päeval kui öösel. Kontrollimist on soovitatav toimetada kahe-kolmekesi, kuna asjaolude kohaselt võib tekkida vajadus ühe ametniku jätmiseks valvesse.

Peaaegu kunagi pole jäänud tagajärjeta õised haarangud, millega korjatakse tänavalt kokku kahtlasi hulkur-tüüpe ja küünides, prügikastides, väljakäigukohtades, raudteevaguneis, puiestikes ja linnaümbruse metsades ööbijaid ning tehakse nende isikud kindlaks. Kahjuks nõuab see võte suurema hulga ametnike rakedamist, mispärast seda ainult vahetevahel kasutatakse.

Peamiseks varjupaigaandjaiks ametivõimude poolt otsitavaile nii linnas kui maal jäävad ikkagi armsad sugulased ja tuttavad. Kui tunnekisime iga otsitava sugulas- ja tutvuskonda, siis vaevalt jääks keegi leidmata. Ent otsimiskirjad ei sisalda andmeid otsitavate sugulasist ja tutvavaist. Kuidas sellepoolest maal talitada, sellest kirjutasin juba eelmises numbris. Linnas tuleks teha nii, et aadressbüroo ametnik, võrreldes otsitavate kaarte elanike kaartidega, vaataks juhul, kui otsitav ise pole registreeritud, kas linnas ei ela sama perekonnanimega isikuid. Nende hulgast peaks ta märkima üles vähemalt need, kellel ühine isanimi sobiva vanusevahega — seega võimalik vend või õde, või ühine ees- ja isanimi — seega võimalik isa või poeg. Välisametnikud aga peaksid kohal kontrollima seesuguseid aadressbüroo andmeid.

Tingimata tuleb jõuda ka iga arestimajja sattunu kohta selgusele, kas ta pole otsitav. Selleks tuleb eelkõige arestimajja sattunute isikud korralikult kindlaks teha, milline nõue pole igakord leidnud täitmist.

Kuna laadakauplejad on liikuv rahvas, siis nende hulgas sageli leidub üleriigiliselt otsitavaid. Sama kehtib ka paljudest hobuseparinikest ja peaaegu enamikest mustlasist. Seepärast tuleb tähendatud tegelaste suhtes igakord otsitavate nimistust järele vaadata, kas keegi neist pole hetkel otsitav. See kehtib muidugi ka maal peetavate laatade kohta.

Sadamais nii sisse- ja väljasõitvate reisijate kui ka kodumaa laevade meeskondade suhtes, raudtee piirijaamades ja lennujaamades üle piiri liikuvate reisijate suhtes kontrollitagu, kas nende hulgas ei leidu otsitavaid.

Isikute vahetu otsimine maal erineb linnas otsimisest kõigepealt selle poolest, et registreerimise sunduse puudumise tõttu tuleb maal vahetult otsida ka neid otsitavaid, kel polegi põh-

just varjuda võimude eest. Teiseks, maal puuduvad eriti varjamiseks loodud peiduurkad, mida linnas leidub mitmekesiste punkrite näol.

Nagu juba öeldud, leidub põlise maa elanikkonna hulgas harva otsitavaid. Viimaseid tuleb otsida seega liikuva rahva hulgas, kelleks on linnast või kaugemalt kaubeldud suvilised, kartulivõtjad ja linapuhastajad, samuti juhuslikult kaubeldud sulased ja tüdrukud, juhuslikud ehitus- ja kraavitöölised, linnast suvitama või muidu küllatunud sugulased ja tuttavad, mitmetsetmet sorti agendid, käsikauplejad, ülesostjad, althõlma kaardipanijad jne. Kui konstaabel on liikuv ametnik ja kannab alati kaasas otsimiskirju, siis kahtlemata läheb tal korda eespoolmainitud liikuva elemendi hulgast leida mõndagi üleriigiliselt tagaotsitavat. See töö peaks leidma peremeeste poolt toetust, kuna sellega kaitstakse ka nende otseseid huve. Meil on küllalt teada juhtumeid, kus juhuslikult kaubeldud suviline või sulane osutus vargapoiskis, kes selleks astuski teenistusse, et mõne aja pärast ühes peremehe rahatagavaraga kaduda. Kui siia juurde arvata veel laadakaubitsejate ja parisnike järjekindel kontrollimine, siis oleks juba otsimise edukuseks palju tehtud.

Ent maa ei ole siiski päris puhas ka seesuguseist varjamispaikadest, mis on otsitavad neile, kel on mõjuv põhjus hoiduda võimudest kaugel. Nagu kogemused näitavad, leidub igas vallas mõni talu või väikekoht, mille elanikud ise ei tunne kuigi suurt aukartust seaduste vastu ja seetõttu ei keela ka peavarju väljastpoolt tulnud mõtteosalisile. Seesuguste kohtade suhtes tuleb konstaablil talitada samuti nagu linnades punkritega.

Erilise tüübi maal moodustavad peamiselt soojematel aastaaegadel sihitult hulkuvad isikud, kellede öömajaks on heinaküünid ja laudapealsed, kuhu asutakse peremehelt luba küsimata, tihti ka teearne metsatukake. Tehes vahete-vahel päeva-paari tööd, liiguvad nad toitu kerjates või ka vargusi toimides ühest kohast teise. (On selge, et siin pole mõeldud turiste paremas mõttes.) See tööpõlgurite tüüp, mis Ameerikas ja mõnel pool Lääne-Euroopas on muutunud lausa nuhtluseks, on meil tekkinud iseseisvuse aastate kestel, kuna varemalt pidurdas seda pahet valdade õigus öelda halbade elukommetega liikmeid „ära“, s. o. hääletada kogukonnast välja, mille tagajärjel nad saadeti sunniviisil Siberisse asumisele. Saksamaal on töölaagrid kuulsate Landstreicher'ite tsunftile lõpu teinud; loodame, et ka meil asi teisiti ei kujune, seda enam, et meie „Landstreicher'ite“ arv pole jõudnud kasvada veel kuigi suureks. Enamik neist on võimude poolt otsitavad ja see-

pärast tuleb politseil neid suurima hoolega silmas pidada ja kontrollida.

Lõppeks olgu veel tähelepanu juhitud mustlasile, kellede seas paljud otsitavad. Asja tõhususeks on vaja, et peale kontrollimist laatadel kontrollitaks ka läbisõitvaid mustlasvoore.

Eespool on antud lühike läbilõige tavalisest üleriigilisest isikute otsimisest ja selle vahendeist. Nagu nägime, toimub see üldiselt enam-vähem rahulikus õhkkonnas, kusjuures tagajärjed on rajatud mitte niipalju otsimistoimuste edasilükkamatusele ja kiirusele, kui just nende plaanipärasusele ning järjekindlusele. Kuid teatavil asjaoludel tuleb sooritada seesuguseid otsimisi, kus kõik oleneb ühelt poolt otsimise teostamise kiirusest ning teisest küljest otsimise teostamisest samaaegselt suuremal maalal, kuni üleriigilise ulatuseni. Meie nimetame neid erakordseiks otsinguiks, mida võetakse ette siis, kui otsitav on üldsusele eriti ohtlik, nagu näit. pakkujooosnud raske kuriteo kordasaatja või põgenenud sunnitöölise otsimine jne., või osalt ka teadmata kadumaläinud isiku otsimine, kus otsitav ise võib viibida ohtlikus olukorras ja vajada kiiret abi.

Kuidas talitada seesuguseil puhkudel?

Peab tähendama, et konkreetjuhtumil sõltub täpne tegevuskava igakordseist lähemaist tingimustest, nagu seda on põgenemise aeg ja koht, põgenejate arv, nende individuaalsed omadused, nende kasutuses seisvad ainelised võimalused, kui ruttu politsei sai teada põgenemisest, kas teatakse põgenemise ligikaudset suunda, aastaaeg, maakoha omadused ning elanike tihedus põgenike liikumise esialgses raadiuses jm. Seepärast vähegi täpse tegevuskava kättejihatamise katse siinkohal osutuks mõttetuks ning peame piirduma vaid peajoonte märkimisega.

Eelkõige tuleb saata otsimise nõue telefoniteel (seni kui politseil puudub oma raadiovõrk) kõigile krim.-komissaridele, kellede piirkonnad vahetult ümbritsevad põgenemise või pakkujooksu kohta, ning samal ajal informeerida oma piirkonna välispolitseid. Telefonogramm peab sisaldama peale otsitavate nimede nende võimalikult üksikasjalised isikukirjeldused ja teated sugulasist, tuttavaist ning liikumissuunast, kui seesugused andmed olemas. Edasi tuleb informeerida telefoniteel ka kõiki teisi krim.-komissare, kusjuures aja võitmiseks komissarid annavad teate üksteisele edasi: näit. Tallinn annab teate telefoniteel Tartule korraldusega edasi anda see Valgale, Võrule ja Petserile; Tartu annab edasi esimeseks Võrule korraldusega edasi anda Petserile ning siis Valgale (kui vahepeal saadud uued andmed ei nõua teissugust järjekorda). Iga krim.-komissar informeerib omakorda oma piirkonna välispolitseid. Telefonilisele

teatele peab esimese postiga järgnema kirjaliiku otsimise alustamine, mis varustatud päevapildiga. Samal ajal paigutada kõigisse ajalehtedesse kirjeldus otsitavast ühes pildiga. Edasi lasta trükkida lendlehti otsitava pildiga ja saata need suuremal arvul politseiametnikele üle riigi — rahvale levitamiseks.

Nii levib erakordse otsimise teade paremal juhul päeva kestel kogu maal, mida ei saa pida just rahuldavaks kiiruseks, arvestades praegusi liiklemisvõimalusi. Sellele järgnevad vahetu otsimise võtmed on järgmised: Linnades — kõvendatud kontroll tavaliselt varjupaigus; piltide ja kirjelduste järgi teostatakse valvet tänavail ja rahva kogunemiskohtades; raudteejaamad ja rongid võetakse valve all; kontrollitakse linnast väljuvaid ja linna sõitvaid muid liiklemisvahendeid ja jalgajaid. Maal — teede valve alla võtmine; sugulaste ja tuttavate juures valve sisseseadmine; metsades haarangute korraldamine (kui saabub teateid põgenike märkamisest teatavas maakohas — ja nagu kogemused näitavad, hakkab neid üldise alarmi puhul peagi saabuma). Teede valve alla võtmiseks juhuslikult teada olevas põgenike liiklemisruunas ning metsades haarangute korraldamiseks politsei enamasti on sunnitud paluma kaitseliitlaste kaasabi, mida seni alati tänuväärt lahkesti on antud. Kuid haarangute korraldamine ja kaitseliitlaste abi tarvitamine peab sündima alati arukalt ja plaanipäraselt, et vältida ilmaaegset aja ning jõu raiskamist. Kuna algatajaks on politsei, siis asjaomane politseiametnik kõigepealt peab arvestama haarangu alla kuuluva maakoha suurust ja muid omadusi ning neile vastavalt määrama vajalise abimeeskonna suuruse, edasi — määrama täpse kogunemiskoha ja -aja. Kui viimasel silmapilgul tuleb neid muuta, siis tingimata jätta kohale sidemees, kes juhataks kätte uue kogunemispunkti. Enne tegelikule maakoha läbiotsimisele asumist koostada ühes kaitseliitlaste juhiga taktikaline tegevuskava (arusaadav, et selleks ei tohi kuluda kuigi palju aega), määrata kogunemispunktid, side- ja varumehed (olenevalt osavõtjate arvust) ning vajalised signaalid. Kunagi aga ei tohi haarangut alustada uisapäisa ilma ühegi plaanita, mis pimedal ajal võib muutuda osavõtjaile isegi elukardetavaks. Seesuguste haarangute puhul tuleb alati oletada veel kaht võimalust: otsitav on relvastatud ja avaldab vastupanu, või otsitav on sooritanud enesetapmise.

Lõppeks veel mõned sõnad otsimise lõpetamisest. Otsitava leidmisel tuleb tema suhtes talitada otsimise eeskirja nõude kohaselt, s. o. kas areteerida või ainult teatada otsimist nõudnud asutusele ta aadress. Ent sageli on ühest ja samast otsitavast huvitatud mi-

tu asutus; siis tuleb viivitamata saata leidmise, resp. areteerimise teated kõigile selle isiku otsimist nõudnud asutusele.

Selleks tuleb läbi vaadata leitu suhtes kogu otsimismaterjal. Ühtlasi tuleb saata otsimise lõpetamise teade Politseivalitsuse otsimiskorraldajale, milles samuti näidata kõik numbrid, mille järgi otsimine kuulub lõpetamisele. Vastasel korral otsimiskorraldaja on sunnitud omalt poolt teatama neile otsimist nõudnud asutusele, kelle järgi olevad otsimise numbrid pole märgitud lõpetamisteates, mis tekitaks üleliigset tööd.

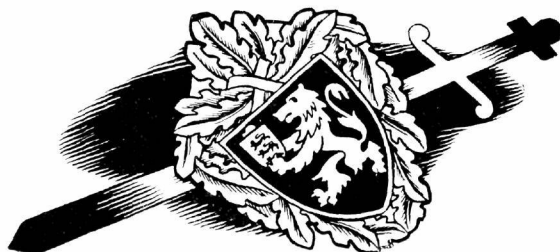
Häda on mustlastega ja mustlaslike eluviisidega teistesegi rahvussisse kuuluvate otsitavatega, kui nende suhtes nõutakse ainult elukoha teatamist. Leitakse nüüd kusagilt seesugune rändlind ja teatatakse ta „praegune elukoht“, siis võib olla kindel, et toimiku kätte jõudmise ajaks leitu on jõudnud elukohta vahetada, ning siis tuleb alustada uus otsimine. Kui seesugune isik on otsitav süüdistatavana kuriteos, siis tuleks astuda telefoniteel ühendusse vastava kohtunikuga ja paluda luba otsitava areteerimiseks, kuna tal puudub kindel elukoht. Kahjuks ei saa kasutada seda võtet ka nende suhtes, keda otsitakse süüdistatavana üleastumisis.

Politseile tervitusmarss

Meie kõrgemate politseijuhtide ammuseks sooviks on olnud politsei tervitusmarsi soetamine. Selleks asuti eeltöödele juba üle aasta tagasi. Mõeldunud aasta kevadel pöördus Politseiametnike Keskkogu juhatus Lauljate Liidu poole, kes korraldas marsside võistluse, ja otsustati selleks välja panna kolm auhinda: I — kr. 150.—, II — kr. 100.— ja III — kr. 50.—. Lauljate Liidu poolt korraldatud võistlusel valis Žürii tervitusmarsside seast välja kolm paremat. Keskkogu juhatusesimehe, Politseivalitsuse direktori R. V e e r m a a korraldusel määrati uued valitud marsid 30. märtsil kuulamisele. Marsid kanti Tallinna politseiametnike orkestrilt ette, kusjuures kuulajaskonna moodustasid Keskkogu juhatusel liikmed ja politseijuhid kuni komissarideni.

Kuulajaskonna poolt tunnustati vastuvõetavaks tervitusmarss, mis Lauljate Liidu poolt registreeritud nr. 21 all ja mille autoriks osutus Tallinna Politseiametnike Kogu orkestrijuh Kostabi. Keskkogu juhatus otsustas oma viimasele koosolekul tunnustada nimetatud marsi vastuvõetuks ja nimetas selle „Eesti politsei tervitusmarsiks.“

L. P.

JÜRI VILMSI

20. surmapäev

13. aprillil möödub 20 aastat meie iseseisvuse sünni kesksema kuju — Jüri Vilmsi märtrisurmast. Eesti välissaatkonnaga ühendusse astumiseks Käsmu kaudu üle jää Soome läinud, sattus Jüri Vilms Kõrgessaarel saksa vägede kätte ja pärast piinamist lasti ta 13. apr. 1918. a. sakslaste poolt Töölo suhkruvabriku õuel maha.

Jüri Vilms sündis 1. märtsil 1889. a. Viljandimaal, Kabala vallas, taluomaniku pojana. Õppis Piliistvere kihelkonnakoolis ja Pärnu gümnaasiumis, kust ta 1905. a. sündmusist osavõtu pärast pidi lahkuma. 1907. a. lõpetas eksternina gümnaasiumi ja astus Tartu Ülikooli õigusteaduskonda, mille lõpetas 1911. a. Juba õpilas- ja üliõpilaspõlves Jüri Vilms võttis energiliselt osa põrandaalusest poliitilisest tegevusest, olles mitmel korral poliitiliselt kahtlasena vangistatud. 1911. a. asudes Tallinna advokaadina teotsema, Jüri Vilms võttis agarasti osa eestlaste kultuurilisest ja majanduslikest ühistegevõtetest, olles mitmete seltside ja ühistegevõtte juhatuse ja nõukogu liikmeks. Jüri Vilms oli ägedamaid eesti rahvusaunoomia eest võitlejaid. Ta astus täie teravusega välja igasuguste kompromissliikumiste vastu rahvusküsimusis. 1917. a. revolutsiooni järele Vilms loobus advokatuurist ja pühendus täielikult poliitikale, võttes osa Eestimaa ajutise omavalitsusseaduse eelnõu ja seaduse maksamapanemise määruste väljatöötamisest. Jüri Vilmsi teeneks tuleb lugeda ka eesti polkude asutamist, milleks Vilms vaatamata Tallinna Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu ägedale vastuseisule hankis Kerenski sellekohase loa. 1917. a. kutsutakse Jüri Vilms „Päevalehe“ poliitilise osakonna toimetajaks, millisel kohal töötades ta oma sirgejooneliste ja radikaalsete juhtkirjadega tunduvalt mõjutas avalikku arvamist. 1917. a. kevadel Jüri Vilms asutas radikaalsotsialistide erakonna, millest hiljem kujunes Eesti Tööerakond.

Tööerakonna saadikuna Vilms oli Ajutise Maanõukogu, Tallinna Linnavolikogu ja Vene Asutava Kogu liikmeks. 15. nov. 1917. a. katsus Jüri Vilms koos J. Tõnissoni ja teistega kuulutada Maanõukogu kõrgemaks riiklikuks võimuks Eestis, kuid see ei õnnestunud ja Vilms pääses hädavaevu määratseva rahvahulga käest. 1918. a. jaanuaris käis Jüri Vilms koos J. Poska ja J. Seljamaaga Peterburis liitriikide saadikute juures selgitamas Eesti iseseisvaks kuulutamise võimalust. Maanõukogu Vanemate Kogu poolt põranda all tehtud ettevalmistusist Eesti iseseisvuse väljakuulutamiseks võttis Jüri Vilms agaralt osa. Koos K. Pätsi ja K. Konikuga olles Päästekomitee liikmeks osutas Vilms suurt rahulikkust, külmaverelisust ja julgust Tallinna julgeoleku korraldamisel enamlaste lahkumise puhul. Iseseisvuse väljakuulutamise järele moodustatud Ajutises Valitsuses oli Jüri Vilms kohtuministriks ja peaministri asetäitjaks. Saksa okupatsioonivägede võimul olekul Jüri Vilms koos teiste Ajutise Valitsuse liikmetega organiseeris

JÜRI VILMS

põranda all passiivset vastupanu okupatsiooni-võimudele. Kuid sellest vastupanust üksi oli vähe olukorra parandamiseks. Tarvis oli informeerida olukorrast ka Eesti välissaatkonda. Kuigi väljapääs Eestist oli raske ja tõsiselt elukardetav, oli Vilms nõus katsetama, et pääseda Soome ja sealt Skandinaaviasse. Talle anti Ajutise Valitsuse poolt kaasa volitused korraldada välissaatkondade tegevust ja tarbekorral moodustada välismaal uus Ajutine Valitsus. Mõni päev enne lihavõttepühi lahkus Vilms Tallinnast kaasiaste Arnold Jürgensi ja Joh. Peistiku saatel. Lahkumisel Vilms sõnas K. Pätsile: „Kui minuga midagi juhtub, siis ära pea mind halvast mälestuses,“ sellega nagu aimates, et ta sellelt reisilt vahest tagasi ei tule.

Tänini ei ole veel selgitatud Jüri Vilmsi ja tema noorte kaaslaste surma kõiki üksikasju. On teada, et ta koos kaaslastega Saksa vahisalga poolt Kõrgesaare juures vangistati, ülekuulamiseks toimetati Kotkasse, sealt Pellingisse ja hiljem saadeti laevaga Helsingisse, kus neid toorel kombel on piinatud, et välja pressida teateid Eesti Ajutise Valitsuse tegevusest ja kavatsusist. 13. aprillil 1918. a. toodi vangid ühes paljude teiste kinnivõetutega Töölo suhkruvabriku õuele, kus nad maha lasti. Tapetud maeti 5 km eemale Huopalahti metsaservale ühishauda, kust nende põrm alles 15. dets. 1920. a. Eesti sõjalaeval toodi kodumaale. Jüri Vilms maeti Piliistvere kalmistule.

Võõra võimu toores vägivald tappis küll metsikult Jüri Vilmsi, kuid tema vabadusvõitleja mõte ja vaim jäi elama ja võitis. Nüüd, 20 aasta järele, mil Jüri Vilmsi mõtte, võitluste ja ohvri viljana on rajatud iseseisev Eesti, mõelgem austuse ja tänutundega selle suure sangari mälestusele, kes elas ja suri vaid ühele suurele mõttele — vabale Eestile!

Jüri Vilmsi kuju on kadunud küll juba kakskümmend aastat maisest elust, kuid tema teod on elavad meie keskel. Olgu meile tema teod ja eeskujud püha!

Eesti riigivõimude võitlusest riigivastaste elementidega Vabariigi iseseisvuse kestel

3

Kominterni 2. kongressil tehtud otsuse kohaselt moodustati 1921. a. N. Venes „MOPR'i” nimeline organisatsioon, kelle ülesandeks määrati toetusraha jagamine vangistatud kommunistlike tegelaste perekondadele. Eesti jaoks määratud „MOPR'i” abirahad saadeti sinise põrandaaluse organisatoori korraldusse, kes omakorda saatis need edasi Riigikogu kommunistliku rühma liikmete kätte väljajagamiseks poliitiliste vangide perekondadele, milline toiming sündis enamasti „Tööliste Keldris”.

1. mail 1922. a. kavatsetud „proletaarlaste” väljaastumise organiseerimiseks üleriigilises ulatuses peeti Tallinnas aprillikuu algul 1922. a. „Tööliste Keldris” suur koosolek, kus põrandaaluse organisatoori soovi kohaselt otsustati pühitseda seda päeva üle maa õige suurejooneliselt — kommunistlikult häälestatud masside rongkäikude, punaste lippude ja pidustustega, et „näidata kodanlusele, kes tema haua kaevajad on”, nagu tähendas Riigikogu kommunistliku rühma liige Kägu sellel koosolekul. Seega taheti uhtlasi muuta mais arutusele määratud „115 kommunisti protsessi” pidamist.

1. mai „tööraha” rongkäik 1922. a. Tallinnas ja sellele järgnevad sündmused kujunesid eelmänguks rängale löögile, mis langes osaks kommunistide põrandaalusele organisatsioonile meie riigivõimu aparaadilt.

Kommunistide poolt korraldatud 1. mai rongkäik punaste lippudega, mis kandsid igasuguseid võimatuid ja võimalikke loosungeid, meelitas kokku palju uudishimulisi. Et näidata „neetud kodanlusele”, kui suur ja tugev on kommunistlik väerind, korraldas Riigikogu kommunistl. liige Kägu rongkäigust osavõtjad hästi hõredalt ridadesse; rongkäiku olid tõmmatud isegi väikesed lapsed ja neile antud kätte punased lipukesed. Üritus ebaõnnestus kõigele vaatamata algusest lõpuni. Laulu jorutasid ainult mõned naised, kuna meesdemonstrandid olid süngelt vait. Rongkäik, jõudnud Ruskalka mälestussamba juurde Kardioru randa, võeti vastu laulukoori poolt internatsionaaliga. Kõnedega esinesid Riigikogu liikmed kommunistid Vanja ja Kägu, tehes igati maha Eesti valitsust ning meil maksvat riigikorda. Akki

kostsid kõne ajal tumedad paugud. Neid kuuldudes põgenes rongkäigust osavõtnud rahvas kaubihirmus laiali ja kadunud olid ka senised üli-vahvad kõnelejad-riigipöörajad, paigale jäi vaid salkkond poisikesi. Nende hulgast oligi pärit kabuhirmu tekitaja, sest keegi neist oli maha loopinud paar nn. rakettkonna, mis plahvatasid. „Vahvad” kommunistlikud kõnemehed, taibanud viimaks paukude põhjuse ja toibunud hirmust, kutsusid rongkäigust osavõtnuid veel paigale jääma, kuid see oli asjata, sest rahvas oli muutunud rahutuks. Suure vaevaga läks juhtidel korda korraldada osa rahvast jällegi rongkäiku, kes liikus tagasi linna poole Narva maanteed kaudu. Enne rongkäigu jõudmist Vene turule märkasid valvekorrall olnud politseivõimud tagaotsitavaid põrandaaluseid kommuniste Kreuksi ja Linkhorsti ja hakkasid neid tabama. Tabatavad avasid tule politseiametnikele, misjuures sai surma konstaabel Tucher. Mõrvar tabati politseiametnike poolt peidetuna ühes lähedases hoovis ja see osutus kommunistide põrandaaluse keskorganisatsiooni juhi Viktor Kingisepa usaldusmeheks Linkhorstiks. Siit hargnenud niitide kaudu edasi teetsedes jõudsid ametivõimud V. Kingisepa redupaiga jälile. Sellele järgnes Eesti illegaalse kommunistliku organisatsiooni põrandaaluse juhi Viktor Kingisepa tabamine Tallinnas Karu tänaval nr. 14 oma konspiratiivkorteris öösel 3. mail 1922. a. Samas elas lesknaine Tellmann oma kahe tütreaga. Kingisepa korter koosnes kahest väikesest toakesest, üks neist akendeta, mida ta kasutas magamistoana. Töötoaks oli umbes ruutsülla suurune ruum väikese ühe-ruudulise aknaga. Sellest ruumist leiti mitmesugust kommunistl. kirjandust, mõned välitelefoni-aparaadid, 3 kirjutusmasinat j. m. Pimedas ruumi põranda all oli auk, mis viis ühte keldritaolisse ruumi. Seda ruumi kavatseti kasutada salatrukikoja sisseseadmiseks; tünn trükimusta oli juba kohale muretsetud.

Tabamise juures püüdis Kingisepp tulistada tabajaid revolvrilt, kuid see löödi tal käest osava löögiga. Ta oli kuueta ja paljajalu, nähtavasti magamast ärganud.

Ülekuulamisel seletas V. Kingisepp, et ta töötanud Eestis juba 3½ aastat pöranda all kommunistide peaorganisaatorina 3. Internatsionaali juhtnööride järgi selleks, et vägivaldselt kukutada Eestis kehtivat riigikorda ja panna siin kehtima kommunistlik diktatuur. Edasi seletas ta, et kui organiseerimistööd oleksid edenenud senise tempoga, siis oleks juba lähemal ajal pandud toime relvastatud väljaastumine riigivõimu kukutamiseks. Raha oli ta saanud osalt ühest kohalikust välisriigi saatkonnast, osalt Kominternilt kullerite kaudu ja osalt korjanduse teel. Raha kulunud ohtrasti, kuna ükski tegelane polevat tahtnud tasuta midagi teha, mis teinud V. Kingisepa meele sageli süngeks.

Kingisepp mõisteti sõjakohtu poolt 3. mail 1922. a. surma kolme süüdistuspunkti põhjal: 1) et ta kaitseseisukorra piirkonnas tema vahistamisel hakkas ametivõimudele relvaga vastu, 2) et ta oli Saaremaa mässu tegelik õhutaja ja juht, kus sai surma palju kodanikke, ja 3) seepärast, et ta oli kolme aasta kestel teotsenud Eestis pöranda all meie demokraatliku riigikorra vägivaldseks kukutamiseks.

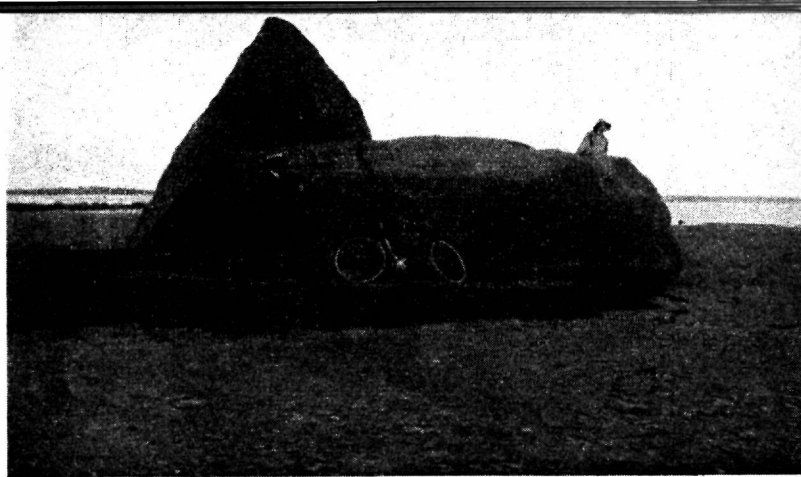
V. Kingisepa tabamise järellainetena avastati 4. mail 1922. a. Saue vallas „Uku“ talus pörandaaluse kommunistl. partei trükikoda ja tabati selle juhataja, ning Nehatu vallas Saha külas selle trükikoda paberiladu 80 puuda rotatsioonpaberiga.

10. mail 1922. a. paljastati Rae vallas Palupere külas pörandaaluse organisatsiooni informatsioonibüroo juhataja Ligemetsa redupaik, kust leiti relvade ladu.

12. mail 1922. a. leiti Tallinnas Karu tän. V. Kingisepa viimses pelgupaigas kuulipilduja ja lõhkeaineid ja Tallinnas Tondi tän. kommunistide salatrükikoda suur paberiladu, konfiskeeriti 380 puuda paberit.

13. mail 1922. a. avastati Harkus kommunistide suurem pörandaalune trükikoda ning kommunistide salajase staabi asupaik. Juurdlusega selgus, et staabi paigutamiseks oli ostetud Harkus talu poolaka Poliševski nimele. Seal käisid tema juures Kingisepp, Kreuks, Linkhorst ja mitmed teised tähtsamad pörandaalused tegelased redutsemas ning salakoosolekuid pidamas. Talus oli suur salakelder, kuhu võis peitu pugeda. Selles leidis 4 trükimasinat ja telefon, mis konfiskeeriti

Maikuu 1922. a. arutati Sõjaringkonnakohutus „115 kommunisti protsessi“, mis kestis mitu päeva. Kohtualuseist mõisteti süüdi 51 isikut, nende hulgas ka Riigikogu kommunistliku rühma liikmed, ja neist karistati — juhtivaid isikuid 4—10 aastani sunnitööga ja vähemaid tegelasi — 6 kuust kuni 3¼ aast. vangimajaga.

LEGENDAARNE „LINDAKIVI“ ÜLEMISTE JÄRVES.

Ülevõtte on tehtud 1922. aastal, mil järve vee madalseisu tõttu „Lindakivi“ lebas kuival. Järgmisel aastal (1923), kui Tallinna ähvardas veepuudus, juhiti Pirita jõgi selleks ehitatud erikanali kaudu Ülemistesse. Sestsaadik püsib järve veepind alaliselt nii kõrgel, et „Lindakivist“ umbes kolmveerand asub vees.

Pärast Noorproletaarlaste Ühingu sulgemist võimude poolt hakkas see organisatsioon teotsema pöranda all, jätkates oma tööd Kominterni põhimõtete alusel ja juhtnööride järgi. 1922. aastaks oli tolle illegaalse organisatsiooni struktuur viimistletud ja juhid määratud, kelledeks said naiskommunistid Klementi, Pruuli ja Niineberg. Hakati välja andma ajalehte „Noor Töeline“, mis valmistatud pöranda all ja mille väljaandmiseks saadi Kominternilt suuri toetussummasid. Organisatsiooni suurearvuline pörandaalune liikmeskond oli grupeeritud kollektiividesse, igas 10 inimest ühes esimehega. Iga kollektiivi liikmed tohtisid tunda ainult üksteist, aga mitte teise kollektiivi liikmeid. Kõik kollektiivide esimehed pidid tundma üksteist ja käima koos ainult eneste vahel nõu pidamas. Vaatamata sellisele ettevaatusabinõudele likvideeris politsei, kes oli hoolikalt jälginud tolle salaorganisatsiooni tegevust, maikuu 1922. a. tema täielikult ja tabas ka eelmainitud juhtivad tegelased, nende juurest leiti relvi, riigivastast kihutuskirjandust ja V. Kingsepalt saadud juhtnööre.

1922. a. sügisel alustasid kommunistid väga energiliselt kihutustööd töölistkonna hulgas eesmärgiga moodustada neist mõnetuhandemeheline salk kindlaid pooldajaid, kes mobilisatsiooni puhul relvade kättesaamisel võtaksid need kohe kasutamisele Eesti Vabariigi kukutamiseks, olles seega juba alguses punaväe kaadriks Eestis. Võimude vastuaktsiooni puhul ei annud see üritus mingeid tagajärgi.

V. Tm.

(Järgneb.)

KURJATEGIJATE TÜÜPE

K. Pärtmaa

„Aru-poiss“

Kogu Viru ranniku elanikud tundsid „Seemne Vana“ ja ainult mõned üksikud teadsid, et tema õige nimi on Gustav Sukamäe. Mahukas kaubakast seljal, rändas ta külast külla ja talust tallu, kus teda kõikjal meeeldi vastu võeti. Raske koorem oli ta aastate kestel küüru vajutanud. Tema kaubakast sisaldas igasugu kribu-krabukaupa ja ka mõningaid arstimeid, kuid peamiseks kaubartikliks olid aedviljaseemned.

Maailmasõja ja okupatsiooni ajal, mil põlupidajail oli raske muretseda sellist kaupa, oskas Sukamäe seda hankida heas väärtuses ja soodsa hinnaga. Kuna ta pikkade aastate kestel oli kindlaks määranud oma lähte- ja sihtpunktid ja seda korralikult sooritas, siis tuli ta alati kohale õigel ajal. Peale korralikkuse omas ta hea käitlemisviisi rahvaga, ja tallu, kuhu ta ööbima jäi, kogunesid õhtuti naabrid, et „Seemne Vanaga“ mõnusat juttu vesta ja kaugemalt uudiseid kuulda. Ehkki ta kunagi ei rääkinud kellelegi oma teenistusest ega rahast, liikusid siiski kuulused, et „Seemne Vanal“ olevat palju raha, mida ta alati kandvat kaasas.

1921. a. aprillikuu algul ootasid Vohnja valla elanikud jälle „Seemne Vana“ järjekordset külastamist. Oli ju külviaeg lähenemas, puudusid aedviljaseemned, tarvilik kribu-krabukaup ja peaasi — perenaised vajasisid häid värve talvel kootud kangaste ilustamiseks. Päev möödus päeva järele, kuid oodatav, kes alati õigel ajal oli kohal olnud, ei ilmunud.

Olles mures „Seemne Vana“ saatusest (muidugi ka seemnete, värvide jne. pärast), hakati omavahel arutama tema hilinemise põhjust. Järelekuulamisel selguski, et „Seemne Vana“ oli olnud õigel ajal kohal ja teda oli nähtud juba märtsikuu algul Vohnja vallas Arbavere asunduses kaubakastiga talust tallu liikumas. Kuna teda mujal ei nähtud ja teades tema korralikkust, aimasid kohalikud elanikud halba ja teatasid sellest Rakvere kriminaalpolitseile.

Kohale ilmunud kriminaalametnikud tegid kindlaks, et viimati on Sukamäe oma kaupa müütnud Arbavere asunduses ja lubanud sealt minna Palkoja tallu ööbima, mis asub asundusest 1 km eemal. Palkoja talu on varem olnud alatiseks Sukamäe ööbimiskohaks, kuid see-

Alfred Arro.

kord ei ole teda seal nähtud. Kuna puudusid igasugused andmed, tuli oletada, et Sukamäe on langenud röövmõrva ohvriks Arbavere asunduse ja Palkoja talu vahelisel metsateel. Selle selgitamiseks asusid kriminaalametnikud, tolaegse ülema Ed. Sernovi (Loovere) juhtimisel ümbruskonda läbi otsima.

Kuna Sukamäe kadumisest kuni kriminaalametnike saabumiseni

oli möödunud ligi kuu ja kevadised vihmad olid hävitanud igasugused jäljed, oli kuriteokohtki teadmata, nõudis otsimine erilist tähelepanu ja pingutust. Otsimisel leiti siiski mõnikümmend sammu teest eemal väike tulease. Tuha sorimisel tulid sealt päevalvalgele väikesed metallist nurkraud, mis osutusid „Seemne Vana“ kaubakasti küljest. Tulease ümbrusest, mitmest kohast sambli ja mätaste alt peidust leiti veel mõned lusikad, sahariniipurk j.t. asju. Seega osutus kriminaalametnike oletus põhjendatuks. Oli veel vaja leida Sukamäe laip, et lõplikult tõestada röövmõrv.

Sünged Vohnja metsad olid varemki varjanud kurjategijaid ja nende ohvreid. Käputäiel ametnikel osutus raskeks Sukamäe laiba otsimine. Tõhusamaks otsimise teostamiseks tuli korraldada kaitseliitlaste ja kohalike elanike kaasabil laiaulatuseline otsimine, kusjuures otsiti piinliku hoolega läbi ka jõgi, kuid tagajärjeta — Sukamäe laip jäi kadunuks. Jäi vaid lootus, et see edasisel juurdlusel selgub.

Tol ajal asus selles ümbruskonnas palju kahtlasi isikuid ja nende tegevusest andmeid kogudes võeti muide kontrollimisele ka Arbavere asunduses elutsev sepp Voldemar Reimann ja tema sõber Alfred-Voldemar Arro. Esialgsel ülekuulamisel nad andsid kahtlust äratavaid seletusi, ja see kahtlus üha suurenes andmete kogumisega.

Juurdlus venis pikale ja Sukamäe laip jäi leidmatuks. Põlnud võimalik ka kahtlusaluste vastu tõkkeabinõusid tarvitusele võtta. Pealegi olid mõlemad karistamata isikud ja omasid kindla elukoha. Kohal, Arbavere asunduses, liikus pisi-tasa mitmesuguseid kuulujutte kahtlusaluseist. Kuna nad vabaduses viibisid, ei sõandanud keegi neid jutte politseiametnikele edasi rääkida. Pealegi oli tol ajal kriminaalpolitsei maarahvale vähe tuntud ja kardeti, et

kuulujuttude levitajad-avaldatajad tehakse kahtlusluseile teatavaks ja sellega võivad nad langeda kättemaksuohvriks.

Kasutades õieti kuuldusi ja olukorda, lähetas tolleaegne kriminaalpolitsei ülem salaja kohale kriminaalametniku, kes lihtsa päevatöölisena hankis enesele Arbavere asunduses päevatöölise teenistuskoha. Kõigile kohal tundmatuna liikus ta tööliste hulgas ja kuulis varsti jutte, mida räägiti kahtlusluseist. „Päevatöölise“ asus asjale veelgi lähemale. Nimelt oli ta järeldanud kuuldud juttudest, et Alfred Arro pruut on pühendatud Sukamäe tapmisloosse. Et naised mõnikord lobiseda armastavad, oli „päevatöölisel“ plaan valmis, võtta kahtluslusest pruut üle.

Kuigi see toiming riskantne, pidi „päevatöölise“ selle siiski ette võtma. Sellega tuli ta hiigavalt toime ja varsti oli „must kass“ vana armastajapaari vahelt läbi joosnud. Veel mõni päev ja „päevatöölise“ oli ülevõetu läbi pühendatud kogu tapmisloo saladusisse. „Päevatöölise“, olles teinud oma töö ja kogunud andmeid, „põgenes“ Arbavere asundusest ettekäändega, mille vastu ta peremehel midagi öelda ega halba aimata ei olnud. Ta tuli juhusliku päevatöölisena ja lahkus sellena.

Kogu juurdluseks ja teadete kogumiseks kulus üle aasta. Varustatuna „päevatöölise“ ja teiste ametnike poolt kogutud andmetega ilmusid teised kriminaalametnikud 7. juulil 1922. a. kohale, kuna „päevatöölise“ pidas paremaks ennast kohal mitte näidata. Ehkki andmete kogumine toimus saladuse katte all, olid kahtluslused siiski aianud halba. Tabama minnes oli pesa tühi. Nad olid siirdunud Vohnja metsadesse.

Mõni päev hiljem said kriminaalametnikud teada, et üks kahtlusluseist — Vold. Reimann — on hiilinud Talpase talu ümbrusse, kus elas tema pruut Alide Amberg. Kohale saabunud ametnikule seletas peremees, et eelmisel õhtul on tõesti Reimanni nähtud maja lähedal võsastikus ühes A. Ambergiga, kes salaja kodut lahkunud ning seni pole tagasi tulnud. Pärast seda teadis pererahvas rääkida, et Reimann ja Amberg lubanud oma elu koos lõpetada.

Et A. Amberg ka järgmise päeva õhtuks koju ei tulnud, tuli oletada, et siin oli toimunud uus kuritegu. 20. juulil alustasid kriminaalametnikud jälle Vohnja metsades otsimist, mille tagajärjel leiti Talpase talust umbes ½ km eemal metsatihnikust kõrvuti Reimann ja Amberg lamamas. Reimann oli juba surnud, kuid Amberg avaldas veel väheseid elumärke. Sealsamas maas oli „Buldog“-süstee miline püstol ja pudel. Viimases oli Reimanni ja Ambergi poolt mahajäetud kirjad.

Arstlikul ülevaatusel selgus, et Reimannil oli peas kuulihav, mis oli sisse tunginud paremalt poolt meelegohast, läbistanud pea ja vasakust meelegohast väljudes paisanud välja peajauiinet. Ambergile oli kuul tunginud sisse vasakust meelegohast ja jäänud peatumata pähe. Paistis ilmselt, et Reimann oli tapnud enese ja haavanud oma pruuti ühe lasuga, kusjuures laskmise hetkel seisnud nad pea pea vastu. Mahajäetud kirjadest selgus, et nad on otsustanud surra koos ja oma tegu ei kahetse.

Kuna enesetapmine sündis 18. juuli õhtul ja nad leiti alles 20. juuli päeval, siis oli haavatu Amberg kaks ööd-päeva lamanud oma peig-

mehe laiba kõrval. Seega oli üks Sukamäe roimareist ise enese üle kohut mõistnud, tõmmates enesega kaasa neiu, kes sellest asjast polnud üldse teadlik. Teine roimar — Vold. Arro — viibis vabaduses ja varjas ennast metsades.

Reimanni ja Ambergi poolt mahajäetud kirjad Sukamäe tapmisest ega laiba asukohast ei annud mingit selgust, vaid ümberpöörduvalt — püüdsid käiku rohkem segaseks teha. Nimelt kirjutas Reimann, et tema on süütu ja enesetapmise teostanud seepärast, et Sukamäe tapmise kahtlustamisega tema peale heidetakse halba varju.

Vohnja metsades varjates toimis Alfr. Arro rea mitmesuguseid vargusi, varastades peamiselt raha ja toiduaineid. Meisterlikult oskas ta neid toimida. Kohalike elanike kõneaineks olid vaid „Aru-poisi“ julged vargusretked. Lõppeks õnnestus kriminaalpolitseil teda tabada 31. juulil Kadrina jaamas. Ülekuulamisel ta tunnistas vastupuiklemiseta süüteo üles. Tema õudne seletus oli järgmine: Teades, et Sukamäe oli oma järjekordsel kaubaretkel, ja arvates, et temal on kaasas palju raha, pidanud Reimann, tema ja õemees Aleksander Lilleberg nõu, kus otsustatud Sukamäe tappa ja tema raha ning kaup röövida. Teades, et Sukamäe Arbavere asundusest Palkojale ööbima läheb, läinud nad kolmekesi talle vastu. Tapariistaks võtnud Reimann kaasa sepahaamri. Varsti tulnudki Sukamäe, kes nendest paha aimamata möödunud. Temale hiilinud seljatagant järele Reimann ja löönud haamriga ühe hoobi pähe. Selle peale kukkunud Sukamäe maha ja Reimann löönud veel mitu korda korisevat vanameest, kuni see vaikseks jäänud. Nad viinud laiba teeäärde metsa, kus läbiotsimisel leitud tema saapasäärest 5800 marka raha, millest tema, Arro, saanud endale 1500 marka. Kaubakasti põletanud nad sealsamas ja selle sisemuse saanud enesele A. Lilleberg. Laiba peitnud sambla ja hagude alla. Mõne päeva pärast viinud nad laiba Lillebergi hobusel peidukohast kaugemale — Lillebergi heinamaale, kus selle kuusetihnikusse matnud.

Arro juhatusel laiba peidukohta minnes selgus, et vahepeal oli A. Lilleberg üles juurinud kuusetihniku ja annud maakohale hoopis teise ilme, mistõttu Arro ei teadnud näidata laiba asukohta. Pikapeale maastikuga tutvudes ja mitmest kohast kaevates õnnestus leida laip, mis oli maetud paari jala sügavusse, 260 sammu A. Lillebergi elamust eemale. Arstlikul ülevaatusel selgus, et laiba pea oli purustatud kukla tagant nüri asjaga.

Ülekuulamisel seletas Lilleberg, et tema Sukamäe tapmisest ei olevat osa võtnud ja midagi ei teadvat laiba matmisest tema heinamaale. Kuna läbiotsimisel tema juurest midagi röövitud asjadest ei leitud ja kaassüüdlane Reimann oli surnud, jäi püsima ainult V. Arro ülestunnistamine.

Kohtus asja arutamisel muutis Arro osaliselt oma seletuse ja kohus mõistis Lillebergi õige, kuna Arrot kui alaealist karistas 12-a. sunnitööga. Vaatamata oma alaealisusele, pidas Arro ennast ka vangimajas ülal kui kogunud kardetav kurjategija. Korduvalt tegi ta katseid vangimajast põgenemiseks, mis ebaõnnestusid. Eriti oli ta kuulus sellepoolest, et ei leidunud käeraudu, mida ta üle käte poleks raputanud ja mis oli võimalik seetõttu, et

TÄHELEPANEKUID Rootsi politseist

Vangimajas iga vahialune peab vähemalt üks aasta (kui karistusaeg pole lühem) olema üksikkambris ja alles siis võib teda määrata töödele. Selles vangimajas on oma kino, raadiovastuvõtjad ja teised ajaviitevahendid. Ka siin peetakse igal pühapäeval jumalateenistust.

1921. a. alates töötab kriminaalpolitsei juures Stokholmis tsentraalbüroo, kelle ülesandeks on kurjategijate registreerimine, kartoteekide ja laboratooriumide pidamine. Seal peetakse kurjategijate kohta kartoteeke ja fototeeke nagu maa jaoks. Stokholmis suuremal kuriteo juhtumel käivad sündmuskohal vaatlusi toimimas ja jälgi võtmas tsentraalbüroo ametnikud. Tsentraalbüroos peetakse kurjategijate kohta daktüloskoobilist peakartoteeki, abikartoteekidest: hüüdnimede kartoteeki, tunnismärkide kartoteeki, teoviisi kartoteeki, otsitavate isikute ja asjade kartoteeki ja monodaktüloskoobilist kartoteeki. Ühenäpajäljed võetakse üle maa 2 eksemplaris, milledest üks eksemplar saadetakse tsentraalbüroosse Stokholmi, kuna teine jääb kohapealsesse politseiasutusse. Üldse on Stokholmis tsentraalbüroos peakartoteegis umbes 50.000 kaarti ja ühenäpajälje kartoteegis on jälgi umbes 8.000 kurjategijalt. Kõigilt noorilt kurjategijalt võetakse ühenäpajäljed. Kui kuriteokohalt leitud jälgedega pole leitud kartoteegist vastavat jälge ja kurjategija avastamata, siis need kuriteokohalt leitud näpajäljed asetatakse uude kartoteeki — avastamata kurjategijate kartoteeki. Kui hiljem registreeritakse uusi kurjategijaid, siis kontrollitakse avastamata kurjategijate kartoteegis olevaid näpajälgi uute jälgedega, et selgitada, kas asja registreeritud kurjategijalt pole jälgi jäetud juba varem toimitud kuritegudel. Kõigi kuriteokoh-

tadelt leitud jälgede kohta, siia juurde arvatud ka väljastpoolt Stokholmi tulnud nõudmiste kohta, tehakse vastavasse raamatusse kanned, märkides ühtlasi, kas kuritegu avastati näpajälgede järgi. Iga isiku kohta, kes toodud ülekuulamisele kahtlus- või süüalusena, koostatakse kriminaalleht, kuhu märgitakse kõik andmed kurjategija kohta. Hiljem kantakse sellele lehele kõik andmed selle kohta, milles teda on kahtlustatud või süüdistatud. Büroos on üle 70.000 lehe. Fototeeki peetakse tsentraalbüroos vanuse ja pikkuse järjekorras. Tsentraalbüroo ametnikel on vastavad kastid, mis koosnevad järgmisest asjust: plekktops kipsiga, kummist kauss kipsisegu valmistamiseks, plaat näpajälgede võtmiseks, kummirull, tuub trükimustaga, mõõdulint, väike mikroskoop, luup, käärid, pintsetid, metallkarbid pulbritega, fooliad, pintslid, saag, kummikindad, tsirklikast, nuga, plasteliin, vaha ja väike flit — prits õli pritsimiseks enne jalajälgede võtmist. Tsentraalbüroo laboratooriumis on tolmumeija eraldi mitme filtriga, mitu mikroskoopi ja binokulaarluupi asjade ja jälgede võrdlemiseks. Lisaks eeltähendatud võrdlemisaparatuuridele on veel pildistamisaparaat, et võrreldavaid asju ja jälgi samaeagselt pildistada. Laboratooriumis on ringvalgustusaparaat. Sellega on võimalik asju ja jälgi vaadelda ning pildistada igast küljest ühesuguse valgustusmõjuga, nii et jääb ära varjude halvav mõju. Büroos on mitmesuguseid lampe — valgustusabinõusid. Muu hulgas paistab silma seadis: pikk traat harklüliliga ja teises otsas lamp ühes helkkupliga, mida eluruumes läbiotsimisel võib kasutada. Laboratooriumis on näha veel kvartslamp vereplekkide kindlakstegemiseks. Päevapildistamisateljees on näha pildistamis-, kopeerimis- ja suurendamisaparate ja piltide elektriga kuivatamise aparaat. Kui laboratooriumis ei saa mõnd asja kindlaks teha, siis asi saadetakse edasi riigi katsekotta. Tsentraalbüroos kõik ametnikud töötavad valgeis kitleis.

Kriminaalpolitsei juures töötab välismaalaste osakond, kelle ülesandeks on välismaalaste registreerimine ja nende järelevalve. Kriminaalpolitsei juures töötab tolliosakond ülesandega abistada tolliametkonda salapiirituseveo takistamises Stokholmis ja seda ümbritsevais maakohtades ning teostada järelevalvet piiritusevedajate üle. Selle osakonna juhataja on kriminaal-ülemkonstaabel ja temale allub 10 kriminaalkonstaablit.

tal olid peened naisekäed. Kuna tema põgenemiskatsed ebaõnnestusid, löikas ta vangikambri enesele kõhtu 10 sm pikkuse haava, et sattuda haiglasse, kus nõrgem järelevalve, et sealt siis põgeneda. Ka see „abinõu“ ei annud tagajärge. Pärast paranemist pidi ta vanglasse tagasi minema.

12-a. pikkune vangielu oli tema tervisele jätnud parandamatuid jälgi. 1933. a. vabadasse pääsedes oli „Aru-poisist“ jäänud järele vaid tiisikuses inimvare. Paariaastase vaevlemise järele järgnes Arro oma ohvrile — „Seemne Vanale“. Haavatud Alide Ambergi tervis paranes küll haiglas, kuid ta kaotas jäävalt nägemise.

Kriminaalpolitseis Stokholmis töötab 10 naispolitseinikku, kõik vähemalt keskkooli haridusega, kes täidavad eriülesandeid.

Kolmas politseiintendant on ka politseilehe — Politseiteated — toimetaja ja vastutav väljaandja. Politseileht ilmub iga päev.

Neljas politseiintendant on politseikooli juhataja. Kool on riiklik asutus ja töötab 2 klassiga — kõrgema ja alama klassiga. Kõrgem klass on jaotatud 2 osakonda, alam klass — 3 osakonda. Igas osakonnas kõrgemas klassis on kõige rohkem 20 õpilast, alamas — 25 õpilast. Kõrgema klassi kursus kestab 21 töönädalat. Õpetus on tasuta. Internaati ei ole, kuid õpilased kannavad vormi. Iga õpilane saab tasuta kasutada raamatuid, mis ta kooli lõpetamisel saab tasuta enesele. 1937. a. kevadhooajal oli koolis kokku 140 õpilast. On üles seatud nõue, et igas linnas ja alevikus, kus on rohkem kui 2000 elanikku, ei võeta korralliseks politseinikuks isikut, kes pole lõpetanud politseikooli alamat klassi. Et saada politseinikuks, on eelnõudeks, et kandidaat peab olema hea tervisega, vähemalt 172 sm pikk ja peab olema lõpetanud rahvakooli 6 klassi (meie algkooli).

Isik, kes soovib saada politseinikuks ja vastab eelnimetatud nõudeile, määratakse esialgu ekstrakonstaabliks. Et saada korralliseks konstaabliks, peab ametnik lõpetama politseikooli alama klassi, kui konstaabel tahab edasi jõuda peab lõpetama politseikooli kõrgema klassi. Siis saab kriminaalkonstaabliks. Enne kriminaalkonstaabliks saamist peab ametnik konstaablina olema praktilises teenistuses vähemalt 3—4 aastat. Kui kriminaalkonstaablit tahetakse ülendada, siis ülendatakse korrapolitsei (välispolitsei) ülemkonstaabliks jne.

Kriminaalpolitsei ametkond ametiastmelt ja palgalt on teisist politseiametnikest ühe astme võrra kõrgemal.

Ametiastmed Rootsi politseis on järgmised:

1. ekstrakonstaabel,
2. konstaabel,
3. krim.-konstaabel,
4. politsei ülemkonstaabel,
5. kriminaalpolitsei ülemkonstaabel,
6. politseikomissar,
7. kriminaalpolitsei komissar,
8. politsei intendant,
9. politseimeister.

Iga nimetatud ametiastmes edasisaamiseks on vajalik vähemalt paariaastane praktiseerimine eelmisel ametiastmel. Iga politseinik, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi, peab oskama pildistada, masinal kirjutada ja juhtida mootorsõidukeid.

Stokholmis töötab riikliku toetusega eraõppeasutus — kriminalistika instituut, kus õppe-

aineiks politseitehnika ja taktika. Seda asutust juhatab vastav eriteadlane Södermann. Kõik politseiosakonna konstaablid, kes saadetakse maale iseseisvale tööle, peavad olema õppinud selles instituudis. Siin õpetatakse pildistamist ja ülesvõtete valmistamist, lukkude ehitust, lai-padelt maskide võtmist, jälgede otsimist ning säilitamist jne. Selles instituudis on oma koosolekute ja loengute saulid, registratuur, fotolaboratoorium, keemia- ja optiline laboratoorium, raamatukogu, muuseum j. t. Instituudis on klaasi, mille läbi ühelt küljelt vaadates ei näe vaadatav vaatajat — seda võidakse vajada kurjategijate ametnikele näitamisel.

Viies politseiintendant juhib riigipolitsei osakonda. 1933. a. alates asutati 19 linna riigipolitsei osakonda ja Stokholmi 5. politseiintendant on kõigi nende osakondade ülem. Riigipolitseis on 270 korra- ja 67 kriminaalpolitseinikku. Stokholmis on umbes 40 riigipolitseinikku, neist 10—12 kriminalisti. Riigipolitseinikke rakendatakse tööle seal, kus erakorraliselt kiirelt on vaja tugevaid politseijõude või kus kohal pole küllaldasel määral politseinikke. Riigipolitseinikke — kriminaliste — tarvitatakse peamiselt linnades ja maal, kus ei leidu kriminaalosa-konda. Stokholmi riigipolitseinikke saadetakse tööle üksikute ülesannete täitmisele ka Stokholmi ümberkaudseisse maakohadesse.

Riigipolitsei osakonnal on kasutada 10 sõiduaatot, 2 mootorratast ja 22 ratsahobust. Riigipolitsei osakond on riigi ülalpidamisel.

Maarajooni konstaablite ebahütlased ukse-sildid.

Praegu puuduvad maarajooni konstaablil riigi kulul muretsetud ametinimetusega ukse-sildid. Iga konstaabel on selle muretsetud oma kulul, või on tellitud ühiselt ülemuse korraldusel oma kulul. Sellest tingituna võib olla, et ka mõnel maarajooni konstaablil puudub rajooni nimetusega välisukse silt, või on korratus seisundis.

Konstaabli ümberpaigutamisel või teenistusest lahkumisel tuleb arusaamatusi oma kulul muretsetud ametisildiga, kuna lahkuv ametnik võib selle kui omanduse kaasa võtta ja uustulnukal on raskesti uue sildi muretsemisega. Seepärast võib ka konstaabli asukoht seista tähistamata. Asja teeb keeruliseks asjaolu, kui uus konstaabel asub uude korterisse või uude ametiruumi, siis ei leia kodanik ametnikku üles. Teiseks puudub oma kulul soetatud siltidel ühtlus ja vananemisel ollakse loid nende uuendamiseks.

Tuleks veel mainida, et välisukse silt annab ametnikku külastavale kodanikule ametnikust esimese mulje, ja kui see esimene mulje on halb, siis heidab see varju kogu üldmuljele ametniku suhtes.

Sellised nähted ei ole positiivsed ja neid tuleks vältida. Neist saaks üle, kui riik või prefektuur võtaks enese kanda maarajooni konstaablite ametinimetusega siltide muretsemise ja uuendamise. Sel juhul kuuluks ametisilt riigivara hulka ja konstaabel peaks selle eest vastutama. M. O.

Politsei- ja vanglaametkonnad töötavad käsi- käes seadusliku korra säilitamisel. Mõlemad tegelevad alaliselt kurjategijatega. Käesolevas kirjutises puudutan vahialuste ajaviidet ühiskambreis, peamiselt kõige halvema kurjategijate elemendi — korduvalt karistatud varaste ajaviidet. Kirjeldan nende ajaviidet vanglas tööst vabal ajal.

Peajaviitek on omavaheline vestlemine. Tooniandvaks selliste vestluste juures on kambrikaaslaste poolt „lugupeetud“ „vana vang“, kes on kuulnud oma lugematute kuritegudega ja enam kui poole eluea veetnud vanglas ja nagu omandanud mingisuguse „aupaiste“ omisuguste keskel. „Tee-nelise“ kurjategija sõna kaalub kambri palju, ta kütleb vanglas möödasaadetud aastatega ja et on end. Vene riigi vanglates kannud raudus karistust jne. Säärane jutt vähema „staa-žiga“ vahialuste silmis kutsus esile suurt aukartust. Vestlemise teemaks on kõiksugu küsi-mused. Peamiselt räägitakse kuritegudest, kuidas keegi kuriteo toime pani ja kuidas „sisse kuk-kus“. Tungitakse kuriteo peensusisse, arutatakse läbi neid vigu, mis on tehtud kuriteo toimi-misel, mistõttu satuti politseivõimude kätte. Seda arutamist võib võrrelda mõne kaitseliidu või väe-osa taktikalise õppusega, kus pärast õppust mees-kond kokku kogutakse ja tehtud vead läbi aruta-takse ja näpunäiteid antakse, kuidas tulevikus vältida vigu. Vahialuste keel on žargonirikas, seda tarvitatakse omavahelisel jutlemisel. Näi-teks tarvitatakse sõnu: „pörutasin, tõstsin ära, panin tuuri, virutasin“ — varastasin. „Tegin ot-sa“, tähendab käisin vargil, „virutasin kitse ära“ — varastasin jalgratta, „tõstsin pilvest“ — va-rastasin põuetaskust, „tõstsin keldrist“ — varas-tasin püksitaskust, „Riks, viska „puru“ (tubakat), pühapäeval saad kätte, „köver“ (pruut) toob priske „käru“ (paki), „läks kokku rääkima jumala emaga ehk sai vabaks“ — tähendab retsidivis-tide keeles — suri ära. Arutatakse tuleviku plaa-ne, tulevik on alati seotud kuritegevusega, kuna vanal vargal ei tule mõttessegi loobuda vargusest. On arusaadav, et kõigi nende jutuaajamiste juures valitsevad vaated ja mõisted erinevad hariliku kodaniku omist. Toon mõned näited sellest: Va-na varas vaatub seadusele kui nõõrile, pikk — astuma üle, lühike — pugema alt läbi ja loll — jooksmata vastu nõõri. Enne tähtaega vanglast va-bastamise kohta — et mida enne vanglast pää-seb, seda parem vargale ja ka „matsile“ (varga keeles — põllumees). Viimasele olevat see isegi parem, sest tegevat sama välja, kas varastada sel jaanipäeval, või varastada järgmisel jaanipäeval. „Matsil“ olevat isegi kasulik, kui varastada sel jaanipäeval, sest siis olevat tal vähem raha ko-gutud. Kui aga jätta vargus järgmiseks jaani-päevaks, olevat kahju suurem, kuna raha olevat rohkem kogutud. Üldse ei olevat vargus varga vaatekohalt sugugi ülekohtune tegu, sest vargal ei olevat mingit vara, pidavat kannatama isegi

tühja kõhtu. Mõni varas ütleb vargusest: „Va-rastan nükkaua kui vargus selgeks saab ja ma-ja pea peal on“, s. o. varas saab majaomanikuks.

Üheks armastatud kõneaineks on igasugused armuseiklused ja naiste petmised, kusjuures aru-tatakse kõige intiimsemaid asju ja kõike oma õi-ge nimega nimetades. Kui mõni vahialune kõ-nesolevast „daamist“ on huvitatud, siis peetakse nimi ja aadress meeles ja püütakse sobitada kirju teel tutvust. Tutvuse otsimise kirjad vanglas on keelatud, kuid sellised kirjad kirjutatakse nagu vanale tuttavale. Kirjades ei kirjutata kunagi, et varguste pärast vanglas ollakse, vaid enamasti „piirituse“ pärast, antakse mõista, et on tegemist salapiiritusevedajaga, jõuka inimesega, kahe ma-ja omanikuga. Kui sääraselt kirjajakirjutajalt pärida, et miks ta nii kirjutab, et see ei vasta ometi tõele, siis vastatakse muheldes, et see siis-ki on tõsi: üks maja olevat vangimaja ja teine — arestimaja, mõlemad on ikkagi majad, kus ta ala-liselt viibib. Tutvuse otsimise eesmärgiks on kir-ja kirjutamisega aega viita, leida mõni kerge-usklik naine, keda vabanemisel võiks külastada, ainelist toetust saada ja peaasi, kes vanglas oleku ajal „padajanni“ — toitu — vanglasse tooks oma „tulevasele“.

Igas vanglas on oma raamatukogu, sealt saad vahialused raamatuid laenamiseks, mida õige ohtrasti kasutatakse. Mõned loevad raamatut üksi, kuid enamikult loetakse raamatut või aja-lehte koos, kus enam kirjaoskaja loeb teistele ette. Ajalehti tellivad vahialused ise.

Leidub ka seesuguseid vahialuseid, kes aja-viitek ametiasutusi „pommitavad“ igasuguste palvekirjadega, juba ette teades, et neid palveid ei rahuldada. Selline vahialune seab enesele sis-se nagu lauajuhendi, märkides sinna kõik „välja-minevad ja sissetulevad“ paberid.

Üheks ajaviitek on kaustikuisse joonistamine ja laulude ning salvide kirjutamine. Laulud on peamiselt enamikus „šlaagerid“, kuid ei puudu ka nende poolt luuletatud laulud. Viimastes kur-detakse rasket saatust, hirmsat ülekohtu, vaba-duse puudust, kadumaläinud armastust jne. Vang-lat kujutatakse kõige süngemais värves.

Toon näitena „luuletise“, mis käib Harku vangla turbapressil töötamise kohta:

TURBAPRESS.

„See sõna ei ütle veel midagi uut,
Juurde peab lisama midagi muud,
Et võiks mõista temast kiidetud landid,
Näidata halvad ja alatud kandid.
Aastast-aastasse vaevatult rühkides
Töötavad seltskonnast tõugatud sulid
Nii kui Hiinamaa põlatud kulid.
Hommikust õhtuni kuuled seal sundi,
Võiks öelda, kakskümmend neli tundi.
Harva mõned protestiks turtsuvad,
Töötavad siiski, et pead neil surtsuvad.“

Teopaigalt leitud inimnaha tükikese identifitseerimine kahtlusaluse käe haavaga

Rootsi krim.-komissar Carl L. Ling teatab järgmisest huvitavast juhtumist: Murti sisse kullasepa-ärri, kusjuures varaste saagiks langes taskukelli ja käevõrusid ümmarguselt 2500 krooni väärtuses. Varguse kordasaatja või kordasaatjad olid kõigepealt vaateakent kaitsva raudvõre läbi saaginud ja siis ruudu purustanud.

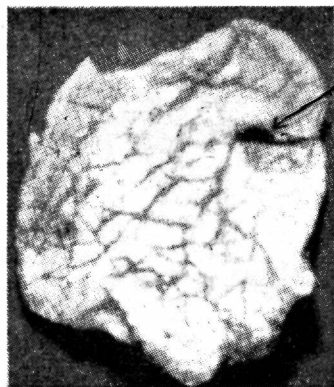
Teopaiga vaatlusel leiti purustatud klaasiruu- du killu küljest umbes 2 ruutsentim. suurune nahatükk, mis ilmselt näis olevat pärit sissemurdjalt. (Joon. 1.) Nahatükk võeti muidugi juurdluse juurde. Asja kohta andmeid kogudes politsei sai teada, et keegi kohal tuntud korduvalt karistatud varas kannab juba mõnda päeva sidet paremal käel. Tema ülekuulamisel ja ülevaatusel selgus, et ta paremal käeseljal leidis haav, mis oma kujult ja suuruselt ilmselt sobis teopaigalt leitud nahatükikesega (joon 2). Kuna kahtlusalune kangekaelselt seletas, et tal

*Issandat, kuradit appi seal hüütakse,
Jooksuga vabadust kätte püütakse.
Nõnda edasi kestab see mäng,
Päästa võib ainult meid viimne süng.“*

Varemail aegadel keskvanglas ei puudunud ka midagi vahialuste salajase häälekandja taolist, mille nimeks oli „V a n g l a k i i r“, seda toimetajaid kommunistid. Sisu oli räuskav, ässitav ja rüügivastane, nagu see omanee kommunistidele. Oli varustatud juhtkirjaga, olid oma alajaotused, nagu „elu seespool trelle“ ja „elu väljaspool trelle“. Ei puudunud ka karikatuure vangla ametnikest. „Vangla kiir“ kirjutati õhukesele maispaperile keemilise pliatsiga trükitähtedega, et vangla ametkond ei saaks kindlaks teha käekirja järgi „toimetajat“. „Vangla kiirt“ püüti igasuguste võtetega teistesse kambritesse levitada. Vahel õnnestus see hästi, kuid enamasti sattus see kohe pärast ilmumist vangla ametnike kätte. Kriminaalkurjategijaile ei pakkunud see suurt huvi, neile meeldisid ainult vangla administratsiooni kohta käivad väljendused. Materjal koguti salakirjade kaudu ja nn. „piimakambrist“ (kamber, kuhu paigutatakse vanglas dieedi peale määratud vahialuseid). Kuna sellesse kambrisse kõigist vangla jaoskondadest vahialuseid paigutatakse, siis jooksevad kõik andmed ka sinna kokku.

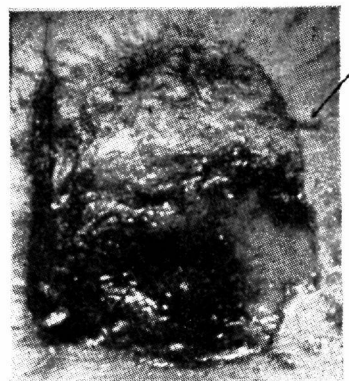
V a n g l a s o n l u b a t u d m a l e m ä n g , k a b e , ü m b e r - m a a i l m a r e i s , d o o m i n o j a m u u d s e l t s k o n n a s m ä n g i t a v a d m ä n g u d , k u i n e i d „ i n t r e s s i “ p e a l e e i m ä n g i t a . K a a r d i m ä n g o n k e e l a t u d . R õ h u v a s e n a m u s e s o n t ä h e n d a t u d m ä n g u d v a h i a l u s t e e n e s t e p o o l t v a l m i s t a t u d . M a t e r j a l i k s o n p u u , p a p p , l e i v a t a i g e n j a p a b e r . K l e e p a i n e k s t a r v i t a t a k s e k a r t u l i s t j a l e i v a s t v a l m i s t a t u d k l e e p a i n e t . E e l - p o o l t ä h e n d a t u d m ä n g e h a r r a s t a t a k s e õ i g e p a l j u , k u i d v a h i a l u s e i l e m e e l d i b r o h k e m s e e t e g e v u s , m i s o n k e e l a t u d . S e e p ä r a s t p ü ü t a k s e h a r r a s t a d a k a a r d i m ä n g u , n u m b r i m ä n g u j a m i n g i s u g u s t l u u a - r a a g u d e s t v a l m i s t a t u d p e e n t e p u l k a d e g a m ä n g u . N e i d m ä n g e p ü ü t a k s e „ i n t r e s s i “ p e a l e m ä n g i d a . K a a r d i d v a l m i s t a t a k s e t o i d u a i n e t e g a .

(Järgneb.)

Joon. 1.

ei olevat vähematki pistmist mainitud murdvargusega ning et ka tema juures ettevõetud läbiotsimised ei annud tagajärgi, siis kutsuti arst appi. Desinfitseeritud nii nahatüki kui ka haava, asetaski arst nahatüki haava, kusjuu-

Joon. 2.

res tuli ilmsiks suur hulk ühtumisi vormilt, olgugi et nahatükk oli kuivamise tagajärjel kokku tõmbunud ja vigastatud käsi veidi paistetunud, mistõttu absoluutne haava katmine ei võinud tulla kõne alla (joon. 3) Ars-

Joon. 3.

Politseiametnike Keskkoogu

1937. a. tegevuse ülevaade

16. aprillil s. a. täitub sellest kaks aastat, kui pandi alus politseinike seltskondlikele organisatsioonidele, asutati Politseiametnike Keskkoogu ja kohapealsed Politseiametnike Kogud. Nende organisatsioonide loomisega pandi neile ka kindel majanduslik alus. Kõik politseiametnikud maksavad liikmemaksuna 2% kuu põhipalga normist. Maksmine toimub kuuviisi. Liikmemaksudest saadavad summad jagatakse vastavalt antud korraldusile Keskkoogu ja Kogude vahel.

Keskkoogu peamiseks ülesandeks on esindada Politseiametnike Kogusid, juhtida ja ühtlustada nende tegevust; püstitada üldpõhimõtteid ja anda juhendeid Kogude tegevuse korraldamiseks. Samuti on Keskkoogu ülesandeks üldkasulike ettevõtete, sektsioonide või ringide keskuste ning muude kultuuriliste ja majanduslike ürituste ellukutsumine ja nende tegevuse korraldamine vastavalt Kogude liikmeskonna huvidele.

Möödunud aastal Keskkoogu juhatus tegevus oli enamikult suunatud Narva-Jõesuus asuvate puhkekodude korrastamisele; teostati vajalisi ajakohaseid remonte ja hoolitseti puhkekodude korraldiku sisustamise eest. Remondid teostati majanduslikul teel Puhkekodude vane-

ma korraldusel sügisel ja talvel, mil tööjõud oli odav.

Puhkekodude kasutamine oli möödunud aastal üldiselt elav ja kõigile vastuvõetav. On kujunenud traditsiooniks, et iga suvitushooaja lõpul Keskkoogu juhatus poolt korraldatakse „Meretares“ tujuküllane piduõhtu, mille kavas on muusikalisi ja laulu-ettekandeid, humoreske jne. Tegelasiks on puhkekodude kasutajad ise. Tegelik piduõhtu korraldamise tööde läbiviija on Keskkoogu Kultuursektsioon. Kas piduõhtuga samal päeval või päev varem korraldatakse harilikult spordivõistlusi ja muid ajaviite lõbususi.

Keskkoogu juhatus poolt määratud komisjoni poolt hinnati Puhkekodude hoonete, kruntide jne. konkreetne väärtus järgmiselt:

„Pargitare“ . . .	Kr. 36.500
„Meretare“ . . .	„ 35.000
„Rannatare“ . . .	„ 31.800
„Jõetare“ . . .	„ 58.800

Kokku: Kr. 162.100

Seega omab Keskkoogu Narva-Jõesuus kinnisvarasid aukartustäratava summa suuruses, kui arvestada, et see on Keskkoogu kaheaastase tegevuse villi.

Teiseks tähtsaks sammuks möödunud aastal võiks nimetada Keskkoogu Raamatukogu asutamist. Raamatukogu korraldamistööde läbiviijaks oli Keskkoogu Kultuursektsioon. Raamatukogus on praegu 2.500 köidet ja nende arv suureneb alataasa uute raamatute juurde-muretmisega. (Keskkoogu Raamatukogu on ette nähtud kasutamiseks kõigile kogudele.)

Keskkoogu juhatus ja Lauljate Liiduga sõlmitud kokkuleppe alusel omandati politsei pidulik marss, mille autoriks on helilooja E. Liinev, kes sai 1. auhinnana kr. 250.—, 2. auhinna kr. 100.— sai helilooja Rein Ploom. Käesoleval kuul omandati Lauljate Liidu kaudu ka politsei tervitusmarss. Viimase marsi saamiseks määras Keskkoogu juhatus auhindadeks kr. 300.—.

Peale eelnimetatud tegevuse tuli Keskkoogu juhatusel pidevalt tegelda majanduslike kui ka üldiste jooksvate küsimuste otsustamisega ja üldise asjaajamise korraldamisega. Muu seas töötati välja Keskkoogu sektsioonide, Abiandmise Kapitali ja Raamatukogu kodukorrad ja anti vajalisi juhiseid ja korraldusi Puhkekodude tegevuse korrastamise alal. Samuti töötati välja ja pandi maksma „Politseilehe“ toimetuse ja

ti seletuse järgi olevat nii nahatükikese kortsumine kui ka käe paistetus tema kogumuste kohaselt käesoleval juhtumil edenenu normaalselt (arvestades teo kordasaatmisest möödunud aega), mistõttu ta olevat veendunud, et teopaigalt leitud nahatükk on pärit kahtlusaluse käeseljalt. Komissar Ling lisab omalt poolt juurde, et kahtlusalune pärast seda olevat loobunud salgamisest ja tunnistanud teo üles.

Arch. f. Krim.

Dr. Heindl jutustab oma raamatus „Syst. u. Praxis d. Dakt.“ juhtumist, kus röövmõrva ohvri sõrmeküüne alt leiti mõne ruutmillim. suurune nahariba, millel võis märgata papillaarjooi — seega ilmselt pärit mõrvari peopesast. Mõningail asjaoludel kahtluse alla langenu peopesas leiduski haav, millesse täpselt sobis eespool mainitud nahatükike, kusjuures nahatükikese papillaarjooned eranditult sobisid haava ümbruse papillaarjoonestikuga.

Mõlemad juhtumid näitavad, kuivõrd suure tähtsuse omab põhjalik teopaiga vaatlus ka pisiasjus. Kuigi kõne all olnud haavad paranevad võrdlemisi ruttu — 10—15 päevaga, mille järgi võrdlemine muutub küsitavaks, mak-sab siiski võtta teopaigalt leitavad inimnaha tükikesed juurduse juurde. Kuivamise vältimiseks asetada need piiritusse. A. L.

Tallinna Politseiametnike Kodu tegevusest

Pealinna sõitnud politseiametnikele soodsamate peatumisvõimaluste loomiseks asutati Keskkogu poolt 1936. a. lõpul Sõõrensi t. 3 Politseiametnike Kodu. Selline vastutulek ametnikele oli võimalik seetõttu, et uue politseihoone ehitusplatsil jäeti paar maja lammutamata eeldusega, et ehitustööd ei saa kohe alustada. Teedeministeeriumi kui ehitusettevõtja lahkkel loal oligi võimalik sisustada vastavad ruumid ja kasutada neid seni, kuni ehitustööd võimaldavad nende majade püsivust.

Vastavalt sellele võis Kodu 1. jaanuaril k. a. vaadata tagasi oma aastase tegevusele. Kodu kasutamine on olnud üle ootuste elav. Seda tagab Kodu hea asukoht — Balti jaama lähedus. See üritus Keskkogu poolt pole mõeldud tulude hankimiseks, vaid ametnikele odava peatumisvõimaluse soetamiseks Tallinnas, mispärast kasutamise eest võetav tasu ei ole kuigi suur (vastavalt ametiastmele 50 s. ja 1 kroon öö-päeva eest), kusjuures neile, kes kuuluvad kõrgema tasu alla ning peatuvad pidevalt üle kümne päeva, on 50-protsendiline hinnaalandus. Kõrgema tasu alla kuuluvad ametnikud alates konstaablist, assistentidest, sekretäridest ja neist kõrgemale, kõigile teistele 50 s. Olgu tähendatud, et tasu võetakse ainult ööbijalt (oluline on voodi ja pesu kasutamine), kuna päevane peatumine kodu on kõigile tasuta. 1937. a. on kasutatud voodid ööbimiseks 616 korda, s. a. ligi 2 inimesest öö kohta. Huvitav on siin märkida kodu kasutamist ametikohtade järgi. Selle kohta saame järgmise pildi:

Prefektid 35 korda, eripolitsei komissarid ja abikomissarid — 24, välis- ja raudteepol. komissarid ja abikomissarid — 71, eripolitsei assistendid — 28, sekretärid — 6, konstaablid — 348, asjaajajad — 46, eripolitsei agendid — 20, allkonstaablid ja kordnikud — 52 ja kantsleiametnikud — 16 korda.

Päevaseid kodu kasutajaid on aasta kestel olnud 40, seega üldine külastajate arv on 686. Ülaltoodust nähtub, et kodu on leidnud eriti elav

talituse kodukord. Kodukorras on üksikasjaliselt ette nähtud Keskkogu Kultuursektsooni toimetuse ja talituse üldine tegevuskord, samuti ka arvepidamise ja asjaajamise juhtnõõrid.

Keskkogu revisjonikomisjon revideeris Keskkogu möödunud aasta tegevust kahel korral, mil leiti arvepidamine ja asjaajamine alati korras.

Möödunud aasta kestel peeti 14 juhatuse koosolekut ja üks nõukogu koosolek.

L. P.

Tõrva
politsei-
jaoskonna
asjaajaja

E. Karolin †

4. apr. s. a. suri Tartu Ülikooli haavakliinikus Tõrva pol.-jaoskonna asjaajaja Elmur Karolin. Pärast kahepäevast võitlust kurgutõvega, millele lisandus neerupõletik mürgitusega, läks noor tööjõud hingusele. Asjaajajana oli ta korralik ametnik ja armastatud nii kaasametnikelt kui ka rahvalt. Peale oma olsete ametikohuste täitmise võttis ta agaralt osa kohapealsest seltskonnatööst, olles noorema põlve lasakaalukaid töötajaid Tõrva Tuletõrje Divisjoni juhatuses ja teistel tuletõrjeüksuste kohtadel, samuti töötas ta intensiivselt kohalikus kaitseliidus, N.M.K.Ü.-s, Valga Politseiametnike Kogus ja mujal. Varem võttis kadunu osa kahest Tõrva linnavolikogu tööst.

Ta sündis 16. juunil 1905. a. Tõrvas, kaupmees-käsitöölise pojana, hariduse omandas kohalikus gümnaasiumis. Siirdus Tallinna, kus töötas äriametnikuna kuni kaitseväeteenistusse astumiseni. Kaitseväest vabanemisel astus ta 11. mail 1928. a. Tartumaa 1. politseijaoskonna teenistusse. Oli lühemat aega Tartu linna 3. pol.-jaoskonnas, kust määrati 1. oktoobril 1928. a. Tõrva pol.-komisari asjaajajaks, millisel kohal töötas surmani.

Kadunut jäid leinama abikaasa kahe alaealise lapsega. E. Karolini põrm sängitati 8. apr. s. a. Helme kalmistule kaasametnike kaitseliidu, tuletõrje ja teiste organisatsioonide austusavalduste saatel.

Kaasteenija.

vat kasutamist konstaablite poolt. Viimaste arv on tublisti suurem kui kõik teised ametnikud kokku (348, 298). Kodu kasutamise kestus kõigub 1 päevast kuni kolme kuuni. Pikemad peatused on tingitud komandeerimise juhtumest Tallinnas asuvate politseiasutuste juurde ja mitmesuguseile kursusele.

Tallinna Kodu avamisel saadeti Keskkogu poolt ringkiri teadmiseks kõigile Politseiametnike Kogudele, kuid on ilmnenu, et nii mõnigi ametnik ei ole olnud teadlik sellise peatumisvõimaluse olemasolust Tallinnas ja juhuslikult on saanud sellest teada teisilt kaasametnikelt. See on arvatavasti mõeldav hiljem teenistusse astunud ametnike suhtes. Kuid need read aitavad vahet kaasa ka neile teadlik olla Tallinna Kodu olemasolust, nii et keegi pealinna sõitnud ametnikest ei jätaks seda soodustust kasutamata.

O. P.

Tallinna Politseiametnike Kogu orkestri kontsert

Laupäeval, 2. aprillil toimus „Estonias“ Tallinna Politseiametnike Kogu kontsert orkestri, laulukoori, keelpillide kvinteti ja solistide osavõtul.

Kontsert algas politsei piduliku marsiga J. Kostabi juhatusel. Seejärel esitas orkester uudis-palana E. Liinevi „Rahvapüha“, millele järgnesid P. Tšaikovsky valss balletist „Okasroosike“, Fr. Liszti — Ungari rapsoodia nr. 3 ja Fr. Popi — Ballet-süit 5 jaos.

Teise osa kavast täitsid solistidena bariton J. Piller ja tenor R. Kolmpere, kumbki esitas kaks laulu, mis ühes lisapaladega võeti kuulajaskonna poolt vastu elavate kiiduavaldustega. Esmakordselt esines Kogu keelpillide kvintett O. Rometi juhatusel, kanti ette kaks pala: O. Merikanto „Merellä“ ning J. Brahmsi „Ungari tants nr. 6“. Nagu iga algatuse juures, nii ka siin ei saa mööda minna mõtte algatajast ja teostajast abiprefekt B. Nykanenist, kelle teenete arvele tuleb panna, et Kogu on saanud kvinteti. Võib arvata, et ta ei jää peatuma kvinteti juurde, vaid valmistab järgnevas aastaks uue üllatuse salongorkestri esinemisega. Raskusi võib tekitada ainult keelpillide grupi täiendamine, kuna puhkpillide grupi võiks komplekteerida juba praegusest orkestrist.

Kontserdi lõpposa täitis meeskoor H. Roosma juhatusel, esitades 6 laulu, milledest mitmed leidsid eriti sooja vastuvõttu ja neid tuli korrata. Publikut oli kontserdil rohkearvuliselt.

Tallinna politsei maletas

Tallinna Politseiametnike Kogu Üldharidusliku Sektsiooni poolt korraldatud maleturniir politsei 1937. a. meistri nimele lõppes. Turniirist võttis osa 16 maletajat.

Esikohale tuli Sadama jaoskonna kordnik Aldur Helisal, kes omandas jäävalt suure rändkarika, tagajärjega +13½—1½ (kaotas konst. Nõule ja viik kordnik Väliga). Olgu tähendatud, et karikas oli mängus 1932. aastast. Esmakordselt omandas selle komissar Türk, teiseks krim.-pol. assist. Lukats, kuna siit edasi läks see praegusele omanikule.

Teisele kohale jäi konst. Nõu, kelle esikoha võiduansid nurjusid ebaõnne tõttu paaris partiis.

Auhinnale pääsesid veel 2. pol.-jšk. paremad konst. E. Siirmaa, van.-kordn. A. Preem ja konst. P. Okk.

Tartu Politseiametnike Kogu üldkoosolek

Tartu Politseiametnike Kogu korraline üldkoosolek peeti oma kasiino ruumes 8. märtsil s. a. Koosolekut juhatas Kogu esimees prefekt V. Roovere. Protokollijaks määrati juhataja poolt sekretär E. Uduste.

1937. a. tegevuse, eelarve täitmise, kassa- ja varaaruanded võeti vastu ühelhäälel.

Tegevuse aruandest selgus, et Kogul oli möödunud aastal 255 tegevliiget (täie koosseisu juures) ja 16 toetajat liiget. Peeti 7 juhatusese koosolekut. Möödunud aasta tegevus oli väga mitmekülgne. Korraldati ja sisustati oma kasiino, peeti 16 klubiõhtut, 10 referaati, 22 ajaviiteõhtut, korraldati maleturniir, ekskursioon ja jalgratastel väljasõit Vapramäele. Spordialal kasutati võimlemiseks ja pallimänguks elavalt võimald, korraldati 10 km. suusatamisvõistlus, 5 km. murdmaajooksu võistlus, võrkpallivõistlused, teenistuse iseloomuga kuuevõistlused, ujumise- ja vetelpäästmise kursused, harrastati tennisporti oma väljakul ja võeti umbes 30-liikmelise meeskonnaga osa Keskkogu poolt Tallinnas korraldatud politsei üleriigilisest spordivõistlusest.

Laskealal peeti 9 laskeharjutust ja laskevõistlusi koos ametialaste laskevõistlustega. Jahinduse alal peeti 3 jänesejahti väiksemis gruppides ja üldine pardijaht Emajõe ja Peipsil.

Orkester pidas 47 muusikaharjutust ja esines avalikult 20 korral. Meeskoor pidas 32 lauluharjutust ja esines avalikult kolmel korral.

Raamatukogusse muretseti aasta kestel juurde 352 raamatut kr. 910,90 väärtuses. Üldse on raamatukogus 876 köidet kr. 1899,75 koguväärtuses.

Vastava majandustoimkonna kaudu muretseti liikmeskonnale soodustatud hindadega riidekaupu, odavahinnalisi küttepuid ja 50% hinnaalandusega teatripääsmeid.

Kassa saldo 1. jaanuariks 1937. a. oli kr. 1.418,48, aasta kestel laekus kr. 5.507,54, kokku kr. 6.926,02. Aasta kestel oli kulusid kr. 6.493,86 ja kassa saldo 1. jaanuariks 1938. a. kr. 432,16.

Kogule soetati varasid juurde kr. 6.375,78 väärtuses, millega kogu varaline seis tõusis 1. jaanuariks s. a. kr. 11.645,44.

Edasi võttis üldkoosolek vastu 1938. a. eelarve tuludega kr. 3.082,16, kuludega kr. 2.710 ja ülejäägiga kr. 372,16. Kuludest on ette nähtud: kogu üldkuludeks kr. 1.360, Spordisektsioonile kr. 355, Muusika- ja Laulusektsioonile kr. 450, Laskesektsioonile kr. 270 ja Kultursektsioonile kr. 275.

Ühtlasi kiideti heaks juhatusese poolt esitatud 1938. a. tegevuskava, milles muide on ette nähtud perekonnaõhtu „Vanemuises“ 19. märtsil s. a., kaasaaitamine politsei XX aastapäeva pühitsemisele sügisel, langenud ja surnud kaasteenijate mälestamine, rida kursusi, referaate, ekskursioone, laske- ja spordivõistlusi, jahindusala, maleturniir jne. jne.

Toetajate liikmete liikmemaksuks määrati endiselt vabateenijaile ametnikele politseis kr. 1 aastas ja võõrastele — kr. 20 aastas.

Valimised põhikirja järgi.

Kogu esimeheks on prefekt V. Roovere. Abiesimeheks valiti tagasi kriminaalkomissar A. Tiliissoo. Juhatusese liikmeiks valiti abiprefekt M. Laas, komissar K. Türk, sekretär E. Uduste. Poliitilise Politsei abikomissar E. Kapsta ja kriminaal-abikomissar J. Adams.

Revisjonikomisjoni esimeheks valiti Poliitilise Politsei komissar T. Võhma, liikmeiks: komissar A. Juhani ja asjaajaja J. Maasing.

Kogu esindajaks Keskkogu nõukogusse valiti tagasi komissar B. Kolk ja viimase asetäitjaks kr.-vanem-assistent Roosalu. —ste.

Haapsalu Politseiametnike Kogu tegevusest 1937. a.

5. veebruaril peeti Haapsalu Politseiametnike Kogu korraline peakoosolek. Koos oli 26 liiget. Juhatas kriminaalkomissar P. Kompus.

Kogu Laskesektiooni poolt korraldati 1937. a. Kogu liikmeile omavahelised laskevõistlused väikekalibriilisest püssist, mis viidi läbi jaanuari-, veebruari-, märtsi- ja aprillikuus.

Maikuus korraldati liikmetevahelised võistlused püstolist klasside kaupa à 15 lasku, distants 25 m.

1. novembril tehti algust treeninglaskevõistlusega väikekalibriilisest püssist, mis kestab kuni 1. maini s. a. Lasta tuleb igas kuus à 10 lasku püsti- ja põlvetasendis.

Paremate tagajärgede saavutamiseks muretseti Kogu arvel neljale vintpüssile uued rauad Sõjaväearsenalist.

Treeninglaskmiseks muretseti väikekalibriilne püstol.

Haapsalu ja ümbruskonna ametnikud muretsesid oma kulul väikekalibriilise täpsuspüssi „Arsenal“, mida kasutatakse paremate tulemuste saavutamiseks treeningul ja võistlusil.

Spordisektiooni poolt korraldati 28. veebruaril politsei 5-liikmelise meeskonna osavõtt Haapsalus korraldatud kaitseorganisatsioonide vahelist 10 km patrullsuusatamisvõistlust ühes laskmisega, kus saavutati 5. koht.

Lume vähesuse tõttu jäi pidamata võistlus politseiüksuste vahel patrullsuusatamises Politseiametnike Keskkogu poolt väljapandud rändauhinnale. Küll korraldati liikmetevaheline suusatamisvõistlus Haapsalus 12. märtsil A ja B klassile 10 ja 5 km distantsile.

8. mail korraldati Lääne-Saare Prefektuuri politseiüksuste vahel 5 km murdmaajooksu võistlus Haapsalu-Paralepa teel Politseiametnike Keskkogult väljapandud rändauhinnale. Võistlusist võtsid osa Haapsalu ja Kuressaare politseijaoskond. Võistluse võitis Kuressaare jaoskond. Samal ajal korraldati ka liikmetevaheline võistlus murdmaa jooksus samal distantsil.

10. augustil korraldati Lääne-Saare Prefektuuri politseiüksuste vahelised 6-e võistlused Haapsalus Politseiametnike Keskkogu poolt väljapandud rändauhinnale. Sellest võttis osa neli üksust: Haapsalu, Kuressaare, Märjamaa ja Hiiu-Kärdla jaoskond. Samal ajal korraldati individuaalne valikvõistlus üleriigiliste politsei spordivõistluste ettevalmistamiseks järgmisil aladel: 100 m jooks kandamiga, granaadivise paigalt, teivaskaugushüpe, lahingkorras püstolist laskmine 25 m.

Haapsalu Politseiametnike Kogu ühes Kuressaare Politseiametnike Koguga võttis ühise meeskonnaga osa m. a. septembrikuus Tallinnas peetud üleriigilisest politsei spordivõistlusist.

Kultursektiooni poolt korraldati kaks loteriid à kr. 250.—, milledest saadi puhastulu kr. 300.24.

Kogu abiesimeheks valiti kriminaalkomissar P. Kompus, liikmeiks: abikomissar K. Noor, konst. R. Saar ja asjaajaja H. Aamisepp. Revisjonikomisjoni valiti: esimeheks Haapsalu jaoskonna politseikomissar J. Pender, liikmeiks: konstaabel A. Nõukas ja asjaajaja N. Mandre. Kultursektiooni valiti: kriminaalkomissar P. Kompus, prefektuuri sekretär R. Sillart, vanem assistent O. Heinlaid ja konstaabel A. Tammine. Laskesektiooni — konstaabel R. Saar, assistent A. Naglas ja asjaajaja J. Sild, Spordisektiooni — konstaabel R. Vassy, assistent A. Haavamäe ja kordnik V. Rannik.

Esindajaks Politseiametnike Keskkogu nõukogusse valiti komissar P. Kompus.

Abiandmise kassast antavalt laenule otsustati võtta 1938. a. 5% ja maksta kassa käes hoiul olevalt liikmete isiklikelt arveilt 3% aastast.

Kogu 1938. a. eelarve võeti vastu tasakaalus kr. 1.700 ja abiandmise kassa eelarve kr. 741.—.

Muudatusi Tempelmaksu seaduses

4. aprillil s. a. jõustus Tempelmaksu seaduse muutmise ja täiendamise seadus, mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 30—1938. Tähtendatud seadusega on muudetud Tempelmaksu seaduse § 7 p. 1, § 12 p. 3, § 17 p. 19, tempelmaksu tariifi järjekorranumbri 23 p. B ja täiendatud seadust § 26¹ ning kõrgendatud tempelmaksu tariifi esimese osa maksumäärad, välja arvatud järjekorranumbrite 2 ja 11 A all ettenähtud maksumäärad, samuti sama tariifi teise osa järjekorranumbri 54 maksumäär, 20% võrra.

Seaduse § 7 p. 1, § 17 p. 19 ja tempelmaksu tariifi järjekorranumbri 23 p. B muudatused sisaldavad vähemaid muudatusi seni kehtinud redaktsioones. § 12 p. 3 uue redaktsiooniga on tempelmaksu maksmisest vabastatud asutuste ja organisatsioonide loendit muudetud ja laiendatud. Uue redaktsiooni järgi on tempelmaksu maksmisest vabastatud: Eesti Punase Risti Selts, Kaitseliit, Vigastatud Sõjameeste Ühing ja selle osakonnad, vabatahtliku tuletõrje ühingu ja nende liit, töövõtjate haiguse ja õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise asutused, samuti ühingu, liidud ja asutused, kes teotsevad ainult usulise, heategeliku, hoolekandeline, haridusliku, teadusliku, kunstilise, karkusliku, tervishoiulise, kehakasvatustliku või muu sellise üldkasuliku sihiga.

Seaduse täiendamisega § 26¹ on antud blankostegemise pealiskirjade tempelmaksustamise eeskirjad.

Olulise tähtsuse eeltähtendatud Tempelmaksu seaduse muutmise ja täiendamise seaduses omab seaduse viimane osa, millega on kõrgendatud tempelmaksu tariifi esimese osa eeltähtendatud maksumäärasid. Vastavalt kõrgendamisele avaldused, palvekirjad, teadaanded, kaebused, vastused, seletused, vastulaused, kajad (niihästi kirjalikud kui ka protokolleeritud suusõnalisised) ja muud paberid, mis esitatakse eraasjus riigi administratiiv- ja kohtuasutusile ja nende ametnikele, samuti nimetatud asutuste ja ametnike poolt väljaantavad lahendavad paberid (olugugi

pealkirja või resolutsiooni näol), mis sisaldavad vastuseid asja sisu kohta, kuuluvad tempelmaksustamisele senise 50 s. asemel 60 s. tempelmaksuga. Nimetatud paberite lisade tempelmaks 20 s. igalt poognalt jääb endiseks. Edasi riigi- ja omavalitsusasutuste ja nende ametnike, samuti eraarstide poolt eraisikuile ja -asutusile nende eraasjus väljaantavad tunnistused, load ja õiendused maksustatakse 50 s. asemel 60 s. määral igalt poognalt. Samal määral kuuluvad tempelmaksustamisele: riigi- ja omavalitsusametnike esitised, millel palvekirja sisu ja mis esitatakse ametnike erahuvides (nagu esitised teenistusest vabastamise, palga ettemaksmise, ühest kohast teise üleviimise või ühest ametist teise ümberpaigutamise kohta jne.); riigi-, omavalitsus- ja teiste avalikõiguslike asutuste ja nende ametnike poolt eraisikuile ja -asutusile väljaantavad atestaadid; riigi- ja omavalitsusasutuste ja nende ametnike poolt eraisikuile ja -asutusile väljaantavad diplomid; igasugused piletid, mida annavad välja riigi- ja omavalitsusasutused ja nende ametnikud eraasjus; riigi- ja omavalitsusasutuste ja nende ametnike poolt eraisikute ja -asutuste eraasjus tehtud protokollid ja aktid (olgu riisikute poolt alla kirjutamata), mis tõendavad mõnesuguseid asjaolusid ja sündmusi (välja arvatud varalist laadi aktid); riigi- ja omavalitsusasutuste ja nende ametnike poolt tehtavad ärakirjade tõestamised; tõlgete tõestamised võraste keelset eesti keelde ja ümberpöörduvalt; ärakirjad, äratõmbed, väljavõtted või väljakirjutised otsuseist, määrusist, raamatuist, registreist ja igasuguseist asjaajamise pabereist, mis riigi- ja omavalitsusasutuste või nende ametnike poolt eraisikuile ja -asutusile antakse. Riigi- ja omavalitsusasutuste ja nende ametnike ning kohtute poolt tehtavate allkirjade tõestamise tempelmaks määr — 20 s. igalt tõestamiselt — on jäänud endiseks. Samuti varaliste aktide ja dokumentide ärakirjad kuuluvad endise 50 s. asemel tempelmaksustamisele 60 s. määral igalt poognalt.

Muudatusi ja täiendusi Jõuvankrite seaduses

Riigi Teatajas nr. 31—1938 on avaidatud Jõuvankrite seaduse muutmise ja täiendamise seadus, mis antud Riigihoidja poolt dekreedina 23. märtsil s. a. ja jõustus, välja arvatud üks täiendus, 1. aprillil s. a.

Eeltähendatud seadusega on muudetud üle poole Jõuvankrite seaduse seni kehtinud paragrahvest ja täiendatud seadust kahe uue paragrahvi. Seaduse muutmise ja täiendamise on tahetud kõrvaldada Jõuvankrite seaduses seni ilmsiks talnud tühikuid ja puudusi.

Uue seadusega on loetud jõuvankrite hulka ka abimootoriga jalgrattad, millede juhtidelt seni ei nõutud jõuvankri juhtimise luba. Kuna nende jalgratstega on võimalik saavutada võrdlemisi suurt sõidukiirust, on need arvatud jõuvankreiks, mistõttu avaneb võimalus nõuda nende juhtimiseks sellekohast juhtimisluba. Uue seadusega on ka tramm allutatud üldisele liik-

lusjärelevalvele. Alates 1. oktoobrist 1938. a. lubatakse tänavraudtee (tramm) mootorvagu- neid juhtida ainult isikuil, kellel on trammijuhtimise luba.

Teede ehitamise ja korrashoiu seisukohast lähtudes on uue seadusega piiratud teedel liiklevate jõuvankrite maksimaalset koormatust. Vastavalt meie maantee teekatete ja sildade kandevõimele ja vastupidavusele ei registreerita jõuvankreid, millede telje koormatus või üldkaal ületab täiskooramatust: 1) kaheteljelisel jõuvankreil — telje koormatus 5 tonni, üldkaal 8 tonni; 2) kolmeteljelisel jõuvankreil — telje koormatus 4 tonni, üldkaal 12 tonni; 3) järelvankreil — telje koormatus 4 tonni; üldkaal 8 tonni.

Kutseliste jõuvankrijuhtide kohta on uues seaduses ette nähtud hoopis uus liigitus, millega seoses jõuvankrite juhtimisload on jagatud kaheksasse liiki. Need on: 1) I liigi luba — autode ja veotraktorite juhtimiseks, olenemata nende kasutamise otstarbest; 2) II liigi luba — autode ja veotraktorite juhtimiseks, välja arvatud autobuste ja veoautode juhtimiseks maksulisel või maksuta reisijateveol; 3) III liigi luba — kergete autode ja veotraktorite juhtimiseks, välja arvatud autobuste ja veoautode juhtimiseks, maksulised või maksuta reisijateveol; 4) IV liigi luba — kergete autode ja veotraktorite juhtimiseks oma isiklikuks tarbeks; 5) V liigi luba — mootorrattaste juhtimiseks, olenemata nende kasutamise otstarbest; 6) VI liigi luba — mootorrattaste juhtimiseks oma isiklikuks tarbeks; 7) VII liigi luba — väikemootorrattaste (milleks loetakse mootorrattad kolbide väljasurvega alla 100 kuupsentimeetri) juhtimiseks; 8) harjutussõidu luba — auto, mootorratta või väikemootorratta juhtimise harjutamiseks õppimise otstarbel. Enne uue seaduse jõustumist väljaantud juhtimisload loetakse kehtivaks järgmiselt: 1) endine I-a liigi luba võrdub I liigi loaga; 2) endine I või I-b liigi auto juhtimisluba võrdub III liigi loaga; 3) endine II liigi auto juhtimisluba võrdub IV liigi loaga; 4) endine I või I-b liigi mootorratta juhtimisluba võrdub V liigi loaga; 5) endine III liigi mootorratta juhtimisluba võrdub VI liigi loaga. Kuni 1. aprillini 1939. a. loetakse endised I või I-b liigi juhtimisload võrdseks uues seaduses ettenähtud juhtimislubadega.

Jõuvankrite juhtimislube annavad uue seaduse järgi välja jõuvankrite registreerimisasutused (Sõjaministeeriumis ja sõjaväes teenivaile sõjaväelastele Sõjaministeerium), kusjuures juhtimisloa saamiseks nõutakse: 1) I liigi loa saamiseks — II liigi juhtimisluba, psühhotehnilise katse õiendamist ja tõendit II liigi loaga kaheaastase autojuhtimise praktika kohta; 2) II liigi loa saamiseks — III liigi juhtimisluba ja tõendit III liigi loaga üheaastase autojuhtimise praktika kohta; 3) III ja V liigi lubade saamiseks — vastavat jõuvankrijuhi kutsetunnistust; 4) IV, VI ja VII liigi lubade saamiseks — vastavat jõuvankrijuhi praktilise katse tunnistust. Juhtimisload kehtivad kogu riigis ja on tähtsajata, välja arvatud harjutussõidu luba.

Edasi on uue seadusega korraldatud ümber jõuvankrijuhtide ettevalmistus. Seni kehtinud korra järgi andis vastavate kursuste ja auto-koollide avamise loa Haridusministeerium kokkuleppel Teedeministeeriumiga. Nüüd kuulub

jõuvankrijuhtide väljaõpetamiseks autokoolide ja -kursuste avamise ning teotsemise lubade väljaandmine, samuti nende lubade tühistamine Teedeministeeriumile kokkuleppel Haridusministeeriumiga. Koolide ja kursuste õppekavad, õpetegevuse korraldamise ja revideerimise juhtnõõrid annab teedeminister kokkuleppel haridusministriga. Seni kehtinud korra järgi võis iga I-a või I-b liigi juht õpetada jõuvankri juhtimist, kuna autokoolide ja -kursuste lektorite kohta puudusid üldse eeskirjad. Uue seaduse järgi võivad autokoolides ja -kursusil lektoreiks olla isikud, kellele Teedeministeeriumi Maanteede Valitsuse poolt on välja antud sellekohane luba. Luba võidakse anda isikule, kes vastab seaduses ettenähtud nõudeile ja kes on õiendanud vastava lektori katse.

Jõuvankri juhtimist õppimise otstarbel lubab uus seadus harjutada ainult sõiduõpetaja saatel. Sõiduõpetajad võivad olla kutselised ja juhulikud. Kutseliseks sõiduõpetajaks võib olla isik, kellele Maanteede Valitsus on annud sellekohase loa (pärast katse sooritamist), kuna juhulikuks sõiduõpetajaks võib olla isik, kellele jõuvankrite registreerimisasutuse poolt on antud ajutine sõiduõpetamise luba. Mootorratta ja autojuhtimise harjutussõitudel IV, VI või VII liigi juhtimisloa saamiseks võib juhulikuks sõiduõpetajaks olla vastava liigi juhtimisloaga varustatud isik, kes on vähemalt 20 aastat vana.

Hooletute ja liiklusõnnetusi põhjustavate jõuvankrijuhtide korralekutsumiseks ja nende mõjuvaks karistamiseks on uues seaduses ette nähtud võimalus jõuvankri juhtimisloa ära võtta ka esmakordse karistuse puhul (kui loo-omanik on karistatud jõuvankri rooli- või pidurseadise rikete eest). Raskete liiklusõnnetuste ja ebakaines olekus jõuvankri või trammide juhtimise puhul ning juhuveo teostamisel määruste eeskirjade vastu eksimise korral võidakse juhtimisloa ära võtta kas ajutiselt või jäävalt. Juhtimisloa võtab ära looomaniku elukoha jõuvankrite registreerimisasutus (varem: loa väljaandja asutus) kohaliku politseiprefekti ettepanekul (Sõjaministeeriumis ja sõjaväes võtab juhtimisloa ära vastava väeosa või asutuse ülem). Äravõetud loa tagasisaamiseks, kui luba on ära võetud kuueks kuuks või kauemaks, peab looomanik sooritama katse jõuvankrite ja liikluse kohta käivate eeskirjade tundmises.

Jõuvankrijuhtide karistuste kohta registripidamine on jäetud endiselt politseiprefektide kantseleidele, kusjuures uudusena on uues seaduses ette nähtud andmed, mis register peab sisaldama.

Tuletõrjele anti juriidilise isiku õigused

Riigihoidja dekreedina 30. märtsist s. a. anti Tuletõrje seaduse muutmise ja täiendamise seadus, mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 34 — 1938. Tähendatud seadusega on muudetud Tuletõrje seaduse § 10 ja 40 ning täiendatud § 43 p. 3.

Seaduse § 10 uue redaktsiooniga on antud Tuletõrje Korpusele juriidilise isiku õigused, samuti on võimaldatud anda juriidilise isiku õigused tuletõrjebrigaadidele, kellele see õigus antakse siseministri otsusega. Tuletõrjebrigaadid, kellele on antud juriidilise isiku õigused,

võivad korpuse pealiku nõusolekul omandada, võõrandada, pantida ja kohustustega koormata kinnisvara ja raudvara (raudvaraks loetakse tuletõrje päralt olevad ja tema ülesannete teostamiseks kasutatavad veo- ja liiklusvahendid, tulekustutusriistad, teadete edasiandmise ja vastuvõtmise vahendid ja tuletõrje varustus). Juriidilise isiku õiguste andmisega Tuletõrje Korpusele ja tuletõrjebrigaadidele on taotletud anda neile soodsamaid võimalusi teotsemiseks ja oma majanduse korraldamiseks.

Seaduse § 40 uue redaktsiooni kohaselt võetakse tuletõrje toetamiseks kinnis- ja vallasvarade kindlustuslepinguult tule, plahvatuse ja pikse vastu kindlustamisel maksu, mille suurus on 50% kindlustuslepinguult võetava tempelmaksu summast. Enne oli see protsent 30. Tuletõrjekapitali laekuvate summade suurendamisega on tahetud võimaldada suuremate toetuste andmist maatuletõrjele tuletõrjeriistade muretsemiseks.

Seaduse § 43 täiendamisega on võimaldatud tuletõrjekapitalist määrata toetusi kas rahas või tuletõrjekapitali komitee poolt muretsetud tuletõrjeabinõude näol, Tuletõrje Korpusele tuletõrjete juhtimise ja väljaõppe kulude katteks.

Uus tuletõrje järelevalve teostamise määrus.

Siseministri poolt on antud 21. märtsil s. a. Tuletõrje järelevalve teostamise määrus, mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 33 — 1938. Tähendatud määrus asendab Siseministri juhtnõõrid tuletõrje üle järelevalve teostamise kohta 1925. ja 1928. a.

Kuna 1936. a. antud Tuletõrje seadusega anti tuletõrje korraldusele uus kuju, osutus vajalikeks muuta ka tuletõrje järelevalve teostamise korraldust. Uus määrus, mis antud Tuletõrje seaduse § 47 ja Tuletõrje tegevuse juhtimise korralduse määruse § 3 alusel, sisaldab üksikasjalised eeskirjad tuletõrje järelevalve teostajate, nende ülesannete, õiguste ja üldkohuste kohta ning järelevalve teostamise korra ülevaate ja häirete kujul, samuti eeskirjad tuletõrjeühingute revideerimise, vabatahtliku tuletõrje aasta-aruannete, tuletõrjeühingute toetuspalvete ja linna- ja maavalitsuse aruannete kohta tuletõrje alal.

Järelevalve teostamine uue määruse järgi on pandud Tuletõrje Korpuse suhtes Politsei-valitsuse direktorile ning korpuse osade ja Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu tegevuse järelevalve teostamine Tuletõrje Korpuse pealikele. Prefektuuri piirkonnas asuvate tuletõrjebrigaadide ja tuletõrjeühingute järelevalve teostamine on pandud prefektidele ja politseijaoskonna piirkonnas asuvate tuletõrjedivisjonide ja tuletõrjeühingute järelevalve teostamine politseikomissarile prefekti määramisel ning politseirajooni piirkonnas asuvate tuletõrjedivisjoni allüksuste järelevalve teostamine neis linnades, kus politseikomissari ei ole, ja maal — kohalikele konstaablile vastava politseikomissari määramisel.

Peale eeltähtendatud politseijuhtide on õigus teostada tuletõrjebrigaadi piirkonnas asuvate tuletõrjeühingute järelevalvet — brigadipealikul ja tuletõrjedivisjoni piirkonnas asuvate tuletõrjeühingute järelevalvet — divisjonipealikul brigadipealiku määramisel. Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu juhatusel on õigus teostada kõigi vabatahtlike tuletõrjeühingute tegevuse järelevalvet ja revideerida nende asjaajamist, vara ja arvepidamist.

Uus laskeriistade ja laskemoona määrus

Vabariigi Valitsuse poolt anti 23. märtsil s. a. Laskeriistade ja laskemoona määrus, mis avaldatud Riigi Teatajas nr. 31 — 1938. Tähendatud määrus asendab seni kehtinud Määruse laskeriistade hoidmise, kandmise, nendega kauplemise ja nende valmistamise kohta, mille 1921. a. päritolevad eeskirjad olid vananenud.

Uus määrus sisaldab laskeriistade ja -moona mõiste, laskeriistade valmistamise ja parandamise ning laskeriistadega ja laskemoonaga kauplemise korra, samuti laskeriistade ja -moona pidamise ja kandmise korra.

Uue määruse järgi loetakse laskeriistadeks igasugused tulirelvad ja laskemoonaks igasugune tulirelvade laskemoon ja selle komponendid, välja arvatud jahipüssirohi.

Seni kehtinud määrus võimaldas anda laskeriistade valmistamise ning laskeriistade ja laskemoonaga kauplemise, samuti laskeriistade hoidmise ja kandmise lube ainult üheks aastaks. Uue määrusega on võimaldatud neid lube anda kestusega 1 kuni 5 aastani (laskeriistade valmistamise, parandamise ning laskeriistade ja -moonaga kauplemise load annab Politseivalitsus ning laskeriistade ja -moona pidamise ja kandmise load annab loasoovi- ja elukoha järgi vastav prefekt). Lubade kestuse pikendamisega ei ole nõrgendatud kontrolli loaoomanike usaldusväärsuse üle, kuna määruses on sisemise julgeoleku huvides varutud siseministrile õigus igal ajal tühistada laskeriistade valmistamise ja parandamise ning laskeriistade ja -moonaga kauplemise lube ning Politseivalitsuse direktorile õigus tühistada laskeriistade ja -moona pidamise ja kandmise lube. Peale pikaajaliste laskeriistade lubade võivad prefektid uue määruse järgi välja anda lühiajalisi laskeriistade lube, kehtivusega kuni 1 kuni, *Eestis lühikesest aega peatavaile või läbisõitvatele isikuile* (viimaste all on mõeldud turiste kui ka jahiseltside poolt küllakutsutavate välismaa jahiseltside esindajaid).

Uue määruse järgi laskeriista- ja laskemoonaloa on liigitatud: 1) nimelisiks, mis antakse füüsilisile isikuile, ja 2) nimeta lubadeks, mis antakse omavalitsusasutustele ja riigi-, omavalitsus- või eraettevõtetele. Viimased võivad antud loa ja laskeriista anda kasutada ainult oma ametnikule või teenijale. Nimeta lube antakse eraldi iga laskeriista kohta, välja arvatud jahipüssid, mille pidamiseks ja kandmiseks ei anta nimeta lube.

Senise määruse põhjal laskeriistaloa omanik võis enesele muretseda laskeriistu ja -moona piiramatul arvul. Uue määruse järgi ei ole see enam võimalik. Antud eeskirjade kohaselt laskeriistaloale tähendatakse loaandja poolt, mitut ja missugust liiki laskeriista on lubatud pidada ja kanda. Vastavalt sellele kohustatakse laskeriistade valmistamise töökodade ja kaupluste omanikke või nende asemikke laskeriista võõrandamisel laskeriistaloa omanikule märkima viimase loale võõrandatud laskeriista liigi, süsteemi, numbri ja võõrandamise aja ning laskeriista lubade omanikke, välja arvatud lühiajaliste lubade omanikud, kohustatakse oma laskeriistu registreerima: linnades — politseijaoskonnas ja maal — politseikonstaabli juures. Laskemoona omandamist on piiratud osaliselt — olenevalt laskeriistade arvust. Ühe laskeriista kohta lubatakse erisikul pidada ja kaasas kanda kuni 100 padrunit, kui aga loa alusel peetakse mitut laskeriista, siis ei tohi nende padrunite üldarv ületada 200.

Uus laskeriistade ja laskemoona määrus taotleb peale sisemise julgeoleku kaitse ka jahikaitset, mille järelevalve kuulub metsaametkonna kõrval eeskätt politseile. Sellest seisukohast peavad ka isikud (riigiametnikud, -teenijad ja kaitseliidu liikmed), kes kaitserelvade pidamise ja kandmise suhtes ei vaja prefekti luba, muretsema jahitulirelvade (haavlipüsside, kombineeritud haavli- ja kuulipüsside, vintpüsside, mis valmistatud jahipidamiseks) ja nende laskemoona pidamise suhtes prefekti poolt antava loa.

Sõjaväes tarvitavate tulirelvade ja nende laskemoona pidamise ja kandmise keelu suhtes on uues määruses ette nähtud erand, mille järgi prefekt võib vastava sõjaväeringkonna ülema nõusolekul lubada pidada ja kanda sõjaväe tulirelvi ja nende laskemoona reservi lastud ohvitseridel, sõjaväeametnikel ja allohvitseridel, peale selle sõjaväevintpüsse ja nende laskemoona isikuil, kellel see on tarvilik hülgeküttimiseks elukutselise tööna. Relvaload reservisõjaväelasele antakse maksuta, kuna nende järgi relvade pidamine sünnib riigikaitse huvides, samuti antakse maksuta relvaload hülgeküttidele, et soodustada väikeste saarte kehvi elanikke, kes tarvitavad laskeriistu ülalpidamiseks hankimiseks.

Senises määruses ei olnud eeskirju, kuidas tuleb talitada laskeriistade ja -moonaga, kui laskeriistalood on tühistatud või jäetud uuendamata. Et seesugusel juhul laskeriist ja -moon ei võinud jääda kehtivuse kaotanud loa omaniku kätte, siis politsei võttis need oma kätte hoiule. See kord on fikseeritud ka uues määruses. Et hoiule toodud laskeriistad ja -moon ei ummistaks politseiasutusi, on hoiulpidamise aeg piiratud ühele aastale, millise aja kestel hoiulevõetud laskeriista või -moona omanikul on õigus laskeriista või -moona võõrandada või lubada kasutada isikul, kellel on vastav lube. Kui omanik ei võõrandada või ei anna kasutamiseks hoiulevõetud laskeriista või -moona ühe aasta kestel, siis võib politsei need ära müüa avalikul enampakkumisel. Müügist saadud summa makstakse omanikule.

Avaliku julgeoleku mõttes on uues määruses ette nähtud laskeriistade ja -moona kaupluste suhtes eeskiri, mille kohaselt on keelatud välja panna vaateakendele ja hoida äriruumis lahtiselt kummaski kohas korraga rohkem kui üks laskeriist 9,0 kaliibriliste ja suuremate ning lugevjõuliste püstolite ja revolvrite igast tüübist. Samuti on keelatud suurekaliibriliste ja lugevjõuliste püstolite ja revolvrite laskemoona hoidmine vaateakendel ja lahtiselt äriruumis.

Uus määrus kanamunade kaubandusliku liigituse alal

Vabariigi Valitsuse poolt on 23. märtsil s. a. antud Kanamunade kaubandusliku liigituse määrus (RT 1938, 31, 258), mis toob mõningaid täiendusi ja muudatusi varem kehtinud kanamunade kauplemise korda (Kanamunade kaubandusliku liigituse määrus — RT 1934, 33, 289). Uue määruse kohaselt liigitatakse siseturul müüvad kanamunad senise kolme liigi asemel nelja liiki, nimelt värsked, külmhoone, konservitud ja madalama valiku toidukõlvulised kanamunad. Konservitud munade edasimüüjad on kohustatud registreerima Põllutöoministeeriumi Põllumajanduse Osakonnas iga aasta 1. septembriks. Keelatud on inimtoiduks müüa hallitanud, hautud, mitte täiesti väljaarenenud, puna- või mustmäda ja

muil põhjusil tervishoiueeskirjade järgi inimtoiduks kõlbmatuid kanamune. Küll võib seesuguseid mune müüa tehniliseks otstarbeks, kusjuures nende pakendil, müügilaua või -alusel peab olema nähtav pealkiri „Tehniliseks otstarbeks“.

Uue määruse kohaselt on siseturul teotsevad edasimüüjad kohustatud munade müügiks pakku-misel pakendil, müügilaua või -alusel nähtavalt ja selgesti loetavalt välja panema blokk-kirjas vähemalt 1,5 sm. kõrguste tähtedega pealkirja kanamunade liigi, valiku ja kaalurühma tähen-damisega. Edasi näeb uus määrus ette nõuded munade vastuvõtu ja laoruumide kohta, mille järgi vastuvõtu- ja laoruumid peavad olema puhtad, korraliku õhuhahetuse võimalusega, nende esine ja lähem ümbrus puhas, et neid ruume ei tarvitataks elamiseks, loomade paigutamiseks ega munade kvaliteeti kahjustavate ainete hoidmiseks, et munade sortimisseaded oleksid korras ja puhtad ja et vastuvõtukohdades oleks nähtavale kohale välja pandud noteerimiskomisjoni poolt määratud viimased hinnad.

Need on uue määruse tähtsamad nõuded, mille täitmise järele politseiametnikel toiduainete-kauplusis ja munade kokkuostukohtades tuleb valvata.

Amelik osa

Naispolitseiametnike ei kohustata laskeharju-tusiks.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 26. märtsist s. a. on vabastatud naispolitseiametnikud laske-eeskirjas ettenähtud kohustuslikest õppelaskeharjutustist ja klassikatsete täitmisest.

Naispolitseiametnikele on lubatud soovikorral osa võtta püstoli õppelaskeharjutustist, kusjuures antakse neile välja laskemoona õppelaske arvel sel määral, nagu seda näeb ette vastav õppeharjutuse täitmise norm.

Nimede eestistamisi politseis.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 26. märtsist on avaldatud nimede eestistamisi: 1) Viru-Järva Prefektuuri Rakvere jaoskonna poliitsei-abikomissarile Karl Retsnikule on määratud uueks perekonnanimeks „Ruusna“; 2) Viru-Järva Prefektuuri Vajangu rajooni konstaablile Hugo Venigile — „Voore“; 3) Lääne-Saare Prefektuuri Mustjala rajooni konstaablile Martin Taadlerile — „Tarem“ ja 4) sekretärile poliitilise politsei komisari juures Tallinnas Aleksander Grossile — „Läve“.

Sama käskkirjaga on ümber paigutatud

teenistuse huvides Petseri-Võru Prefektuuri Haanja rajooni konstaabel Jaan Pedajas Võru valla rajooni konstaabliks ja Võru valla rajooni konstaabel Arnold Sark — Haanja rajooni konstaabliks, arvates mõlemad 1. aprillist s. a.

Autasusid politseiametnikele.

Politseivalitsuse direktori käskkirjaga 31. märtsist s. a. on määratud rahalist autasu Tallinna-Harju Prefektuuri 2. politseijaoskonna vanemkordnikule August Sild'ile 50 kr. ja Politseivalitsuse Üldbüroo Välismaalaste Toimkonna registreeritorile Olga Anto'le 50 kr., esimesele —

energiliselt ja taibukalt teotsemise eest kurjategija jälitamisel ja tabamisel ja teisele — oma ametialal ülesnäidatud erilise hoolsuse ja püüdlikkuse eest.

Politseivalitsuse poolt antud load

laskeriistade ja -moonaga kauplemiseks: Harald Gustavi p. Vohrmannile Viljandis, Tartu 6, maksvusega 22. jaanuarini 1939, Väike-Maarja Tarvitajate Ühisusele Väike-Maarjas ja Kiltsis, maksvusega 31. detsembrini 1938, Võhma Majandusühisuse harukauplusele Imave-re vallas, maksvusega 6. veebruarini 1939, Friedrich Hansu p. Martinsonile Tallinnas, Tartu mnt. 1, maksvusega 18. jaanuarini 1939, Põlva Majandusühingu juhatusele Põlva alevikus, maksvusega 31. detsembrini 1938., Hans Andrese p. Saulile Märjamaa alevikus, maksvusega 31. jaanuarini 1939., Karksi Ühiskauplusele Nuias, maksvusega 18. jaanuarini 1939, Viljandi Eesti Põllu-meeste Seltsi Kaubandus-osakonna harukauplusele Vana-Võidu vallas, Oiul, maksvusega 29. jaanuarini 1939, Kärstna harukauplusele Kärstna vallas, maksvusega 4. veebruarini 1939. a., Voldemar Juhani p. Schmidtile Jõgeva alevis, Suur t. 28, maksvusega 1. veebruarini 1939, O.-ü. „Embag'i“ juhatusele Tallinnas, Vene 7, maksvusega 10. veebruarini 1939., Rudolf Augusti p. Veskele Võrus, Jüri 16-a, maksvusega 19. veebruarini 1939, Voldemar Jaani p. Kaasikule Põlva alevikus, maksvusega 5. veebruarini 1939, Liisa Jaani t. Kambile Lihula alevikus, maksvusega 10. veebruarini 1939, Rudolf Peedi p. Reilendile Kilingi-Nõmme alevis, Laada 10, maksvusega 19. veebruarini 1939, Ranna Tarvitajate Ühingu juhatusele Kallaste alevis, Tartu 47, maksvusega 11. märtsini 1939, ja Johannes Jaani p. Freybachile Tallinnas, V. Karja 8, maksvusega 9. märtsini 1939;

laskemoonaga kauplemiseks: Mustvee Majandusühisuse harukauplustele — Tudulinna vallas ja Lohusuu vallas ja alevikus, maksvusega 3. jaanuarini 1939 ning Laiuse vallas, Kantkūlas ja Avinurme vallas, Ulvil, maksvusega 24. jaanuarini 1939, Lelle Tarvitajate Ühisusele Lelle vallas, Hiiekõnnu alevikus, maksvusega 9. jaanuarini 1939., Jaan Johani p. Teimannile Puka alevikus, maksvusega 25. novembrini 1939., Mustvee Majandusühisuse harukauplusele Torma vallas, maksvusega 28. jaanuarini 1939., Jakob Jaani p. Mikiverile Kõnnu vallas, Loksal, maksvusega 21. jaanuarini 1939., Abja ühiskauplusele Abja alevikus, Pärnu m. 18, maksvusega 1. veebr. 1939., Ado Hansu p. Jõesaarele Velise vallas ja alevikus, maksvusega 26. jaanuarini 1939., Fromhold Johani p. Kilomanile Rõuge alevikus, maksvusega 28. jaanuarini 1939., Viggo Jørgensenile Tallinnas, Vene 11, maksvusega 14. veebruarini 1939., Iisaku Tarvitajate Ühisuse juhatusele Iisaku, maksvusega 7. veebruarini 1939., Tallinna Eesti Majandusühisusele — Palivere valla harukaupluses, maksvusega 27. veebruarini 1939., Harju Majandusühingule Vasalemmas, maksvusega 15. veebruarini 1939., ja Maria Antoni t. Hallastele Keila alevis, Kirikuplatsi tän. 4, maksvusega 20. veebruarini 1939.;

laskeriistade parandamiseks: Tõnis Tõnise p. Heinlaidile Suure-Jaani alevikus, maksvusega 5. jaanuarini 1939., Elmar Johannese p. Lind'ile, Narvas, Suur tän. 1, maksvusega 5. veebruarini 1939., ja Johannes Jaani p. Freybachile Tallinnas, V. Karja 8, maksvusega 9. märtsini 1939.;

laskeriistade valmistamiseks kodukäsitööna: Johannes Peetri p. Nepo'le Kilingi-Nõmme alevi, Kiriku t. 8, maksvusega 29. jaanuarini 1939.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud:

Esna vallas elutseva Ferdinand-Paul Pauli p. Ellmanni, Rapla vallas elutseva Rein Jaani p. Forstmanni, Nõmmel elutseva August Leena p. Laine ja Märjamaa vallas elutseva Tõnis Tõnise p. Palmi laskeriistalood ja Audru v. elutseva Eduard Mihkli p. Jaago laskeriistaluba jahi-püssi hoidmise ja kandmise osas.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmiste isikute tunnistused:

Tõnnis, Osvald Friedrichi p., jõuvankri juhtimisluba nr. 187/1900, v. a. Petseri Aj. Maavalitsuselt 15. 07. 36. a.

Rebane, Juhan Mihaili p., laskeriistaluba nr. 2242, v. a. Lääne-Saare prefektilt 13. 02. 37. a.

Lühiteateid välismailt

Filadelfia linnavalitsus andis määruse, mille järgi iga linnaelanik, kui ta on viimase kümne aasta kestel kohtu poolt karistatud, peab politseis registreeruma. Väljastpoolt linna elama asunud karistatud isikud peavad registreeruma 6 tunni kestel. Registreerumist tuleb korrata ka korteri vahetamisel ja linnast lahkumisel.

See oleks kena abinõu kuriteokahtlase elemendi silmaspidamiseks, kui ainult leiduks vahend, millega saaks ka tõeliselt kardetavaid kurjategijaid sundida määruse austamiseks.

Budapesti politseiülem andis korralduse, mille järgi teenistuskohuseid täitev politseiametnik kätkpidi tervitamisel võib tervitada kinnastatud käega.

Washingtoni politsei otsustas sisse seada kurjategijate hüüdnimede kartoteegi. Olles selles suhtes meist 20 aastat maha jäänud, on aga sama politsei ühel teisel alal meist vähemalt 100 aastat ette jõudnud. Nimelt kasutavad Washingtoni politsei kurjategijate registreerimisel ka kujurite abi, lastes neil tunnistajate ja kahjusaaajate suulise kirjelduse järgi valmistada kurjategijate büste, muidugi juhul, kui isikust puudub päevapilt.

Belgia siseminister keelas filmide näitamise, milles tuleb ette võitlusi politsei ja kurjategijate vahel, kusjuures politseid kujutatakse kaotava poolena.

Kas tulistati sõitvat autot?

Prof. Brüning Berliinist kirjeldab järgmist kaht juhtumit: Siledal kunstteel kiiresti sõitvast autost möödus tagant teine veel kiiremini kihutav

auto. Esimene auto oli varustatud killunematu kaitseklaasiga. Kohe pärast tagumise auto möödumist kuulis esimese juht teravat raksatust vastu kaitseklaasi, klaas hakkas tuhmuma ning muutus mõne sekundi kestel üleni läbipaistmatuks. Rooli tagant üles tõustes ja üle kaitseklaasi ääre vaadates läks tal korda autot peatada. Järelevaatusel leidis kaitseklaasis auk, ja seepärast arvati, et on tegemist lasuga, mis võis olla määratud nii ühele kui teisele autole. Ent vaatamata hoolsale otsimisele ei leidunud autos kuuli ega kuuli pihtamis-märki auto muude osade küljes (tegemist oli töld-autoga). Sündmuskoha läheduses viibinud tunnistajad seletasid, et nad ei olevat kuulnud pauku. Padrunikesta otsimine ei annud tagajärgi, samuti jäid viljatuiks muudki jälitamistoimed. Ka kokkukorjatud kaitseklaasi tükki laboratoorne uurimine ei annud sel korral mingit pidepunkti asja otsustamiseks. Hilisemal järelepärimisel autoäridest selgus, et samasuguseid nähteid olevat mitmel korral ette tulnud ja nende arvamus järgi olevat siin tegemist mööduva auto ratta poolt lennutatud kiviga.

Olles rikkam esimesest juhtumist ammutatud kogemuste võrra, tuli peatselt asuda teise peaaegu analoogilise juhtumi lahendamisele. Külavahel võrdlemisi mõõduka kiirusega sõitvast autost möödus tagant teine, mille sõidukiirust samuti ei saanud nimetada suureks. Samal hetkel kuulis esimese auto juht kaitseklaasil tuttavat raksatust ning tal tekkis mulje, nagu oleks teda tulistatud, seda enam, et talle eestpoolt „midagi näkku lendas“. See „midagi“ langes talle süle ja see osutus väikeseks klaasitükiks. Pauku ta ei kuulnud, samuti ei näinud ta läheduses ühtki inimest, kuid sellele vaatamata autojuhi arvates polnud kahtlust tulistamises. Mikroskoobilisel uurimisel osutus „kuul“, mis pidi olema läbistanud kaitseklaasi, väikeseks klaaskoonuseks, mille kõrgus võrdus kaitseklaasi paksusega. Koonuse tipp oli murenenud ja oma konnakarbitaolisi õõnsusi, milles leidis halle võõrkehi. Viimaseid oli võimalik eraldada ning võtta edasisele uurimisele mikroskoobi all. Selgus, et need koosnesid õige peenikesest klaasipurust, kvartsiiterak-sist ja orgaanilisest osist. Mingeid metalle koonuse-pul ei leidunud. Mainitud avastused tõendasid seega selgel sõnal, et kaitseklaasi rikke ei kutsunud esile mitte laskeriistast tulistatud kuul, vaid suure jõuga paisatud väike tänavakivike, mis ise ei tunginudki läbi klaasi. Siia juurde olgu lisatud, et varemalt on mitmel puhul avastatud laskeriista kuuliga purustatud aknaklaasi, eriti paksemat sorti vaateakende klaasi kildude küljes kuuli metalli. Eriti maksab see tinakuulide kohta. On pandud ka seda tähele, et läbistades paksema klaasi, mantelkuuli mantel koorub maha ja sel puhul võib klaasiäärtel leiduda ainult tina kui kergemini külgehakkava metalli osi, mida arvastada vastavil juhtumel.

Olgu veel tähendatud, et killunematu kaitseklaasi sort kujundab tugevat kõrge sisemise pingega klaasi. Saab selle pealispind kriimustatud või muul viisil vigastatud, siis laguneb ta kergesti kord väiksemaiks, kord suuremaiks vürflitaolisiks tükkeks, mis jäävad lahtiselt üksteise najale rippuma, mis tõttu see klaasisort ongi kokkupõrgete puhul kõige vähem ohtlik.

Arch. f. Krim.

TOIMETUS JA TALITUS: Toompea loss, Tallinnas. Telef.: toimetus 471-90, talitus 448-92. Jooksev arve Eesti Pangas 543. Posti jooksev arve 377. Postkast 438. **Tellimishind:** aastas Kr. 6.—, poolaastas Kr. 3.—. Üksiknumber 30 snt. **Kuulutuste hinnad:** 1/1 lk. Kr. 60.—, 1/2 lk. Kr. 30.—, 1/4 lk. Kr. 15.—, 1/8 lk. Kr. 7.50. Välis- ja esimene sisekaas Kr. 100.—. Tagumine sisekaas Kr. 75.—. Vastutav toimetaja: A. Liit. Tegev toimetaja: H. Põldvere. Väljaandja: Politseiametnike Keskkoog.

*Rõõmsaid kevadpühi oma lugupeetud ärisõpradele
soovivad:*

KIVIÖLIS

J. S. SEMJONOV
Koloniaal- ja pagariäri
Telefon 43-b

M. TARKMAN
Rohu-, värvi- ja tapetikauplus

KIVIÖLI MAJANDUSÜHING

Kaubamaja
JOH. VELS

G. IVANOV
Segakauplus

Kaubamaja „Vironia“
A. MENDELEV

F. RÖÖPSON
Segakauplus

ÜH. EESTI LIHAEKSPORT
Lihatsentraal

F-ma E. RAVALA
Kauplus

Juuksetööstus
S. BOGDANOV

Kaubamaja
HUGO TAMVERK

G. BLAGODOTSKI
Segakauplus

Pesu- ja pudukauplus „ODAV“
Nikifor HLOPOTOV

A. JAANSON
Sega- ja toiduainetekauplus

M. ISAKOV
Segakauplus

H. RÄGASTIK
Segakauplus

JOH. DANILOV
Pagaritööstus

A. KAPOLÖGIN
Segakauplus

PLINKI
Juuksetööstus

P. SAVJALOV
Segakauplus

Söögisaal
GRANT

H. SARAOJA
Kauplus

*Rõõmsaid kevadpühi oma lugupeetud ärisõpradele
soovivad:*

RAKVERES

<p>Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse Rakvere harukontor</p> <p>KARL KINGSEPP Pagaritööstus Pikk t. 45</p> <p>HANS RINDE Segakauplus Tartu t. 8</p>	<p>Joh. Jakobson PUUHOOV Tallinna t. 57</p> <p>N. EIGI Kangakudumise era-õppetöökoda Tallinna t. 46, telefon 1-72</p> <p>ALIDE POOL Toiduainetekauplus Küti tän. 20</p> <p>JOH. PALM Juuksetööstus</p>
---	---

KOHTLA-JÄRVES

<p>Kaubamaja A. ESPENBERG Telefon 11</p> <p>K. SAAGE & K. PORKMANN Segakauplus</p> <p>G. GOLOSOV Segakauplus</p> <p>Kohtla-Järve apteek Prov. P. ROSENBERG</p> <p>Elatisvahendite müügipunkt „PRIVAAT“</p>	<p>A. SOMMER Söögimaja</p> <p>E. LAGEDA Lihakauplus</p> <p>E. KALAUS Söögisaal</p> <p>V. BERSIN Segakauplus</p> <p>A. TALU Juuksetööstus</p> <p>J. VARES Segakauplus</p> <p>O. RANNAT Juuksetööstus</p>
--	--

KOHTLAS

<p>A. JÜRGENSON Sega- ja viinakauplus</p>	<p>A. MÖLDER Liha- ja segakauplus</p>
--	--

<p>Linoleum Kunstnahk Vahariie</p>	<p>S. Kull</p>	<p>Tallinn, Vana Posti 8. Telef. 437-57.</p>
--	-----------------------	--

RÄTSEPAÄRI MAIT JUHANSOO & POEG

(MAX JOHANSON & POEG)

Tallinn, **Rataskaevu 22**, tel. 432-89.

Asut. 1897. a. Petrogradis.

Lisaks kodumaa riidevalikule on saanud uusi inglise kevad- suveriideid.

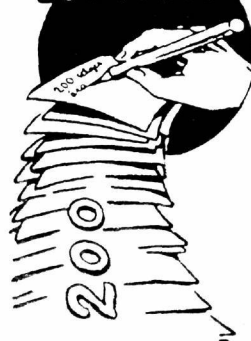
SALAMANDER

ESINDUSKAUPLUS VABADUS VALJAKIO

Kvaliteet - jalanõud.

NONSTICK-ABERTO

ainuke

pliiatsi-kopeerpaber,

millega saab

200 korda läbi kirjutada

ei kleepu

ei määri

IRIDINOID TINDIPOTT

ümberkukkumisel tint
ei voola välja.

- * KAKAO
- * ŠOKOLAAD
- * KOMPVEKID

A/S J. Brandmann

Laskeriistade töökoda

K. Koppelman,

Tallinn, V. Karja tän. 3
Telefon 472-40.

COGNAC

V.O.C.B.

V.S.O.P.

Asjatundjate poolt
eelistatud

Saadaval igal pool

Bisquit Dubouché & Co.

Kivitrükikoda

J. Männik

Tallinn, Soo tän. 23

Telefon 436-86

- Valmistab igasuguseid värvilisi **trükitõid**
- Töö kiire ja korralik ● Hinnad soodsad

K-m. Tallinna Tekstiil

Tallinn, Pärnu mnt. 8

Kodu- ja välismaa
riiete ladu

Riigiametnikele müük orderite peale

New Consolidated Gold Fields. Ltd. – Eesti osakond

Kontor: Tallinnas, V. Viru 12 Vabrik: Kohtlas

CONSOLIN

Eesti parim bensiin

Eesti põlevkivisaadused: Kerged ja rasked kütteõlid, immutusõli, fenolaadid, katusetõrv jne.

Daamid ja härrad!

Kõrgekvaliteedilisi kevadhooaja uudeid inglise ja kodumaa kostüümi-, mantli- ja ülikonnariideiks leiate rohkel arvul

O-ü. Riieurite Ühiskaubamajas

Tallinn, S. Karja 19
Telefon 455-77

Tartu, Aleksandri 5
Telefon 16-20

Carvitage majapidamises:

LODIX kingakreemi ja polituuri.

SIDOL metalli- ja aknapuhastajat.

SIGELLA poonimisvaha, moppi ja polituuri.

SOPAL plekkide kõrvaldamise vedelikku.

SIRAX küürimispulbrit.

Pole paremat!

VALMISTAJA:

A/S. **SIDOL COMPANY**

TALLINN, SOO TÄNAV, 29.

**EESTI ÜHENDATUD
ALUMIINIUMI-
VABRIKUD**

ALUMIINIUMITSENTRAAL

PEAESINDAJA
L. STROM
TALLINN, NARVA MNT. 42
POSTKAST 296, TELEFON 314-68
ÜHENDATUD ALUMIINIUMI VABRIKUD.
J. TOMASSON „ALMETA“

Jav

Moodsaid

SIID- ja VILLASEID

kleidiriideid

valmistab

U-ü. „**KUDUR**“

VENNAD

BESPROSVANNY & K^o

Tallinn, Veerenni 29,
telefon 467-59.

Kaubad saadaval üle maa.

„LIVONIA“ ÕLU

Pilsen
Eksport Pilsen
Tartu Must

ON TOITEV JA MAITSEV

ANTS SILVERE ÕLLETEHAS
„LIVONIA“

Politseiametnikud,
tarvitage Tartu Eksporttapamaja
kvaliteetsaadusi:

sinke,
vorste,
rulaade,
pirukaid ja
kotlette,

mis saadaval

LIHATSENTRAALIDES:

Nr. 51 — Tartus, Ülikooli tän. 7, tel. 12-59
Nr. 52 — „ Tähe tänav 72, tel. 12-18
Nr. 53 — „ Narva tänav 29, tel. 12-22
Nr. 55 — „ Narva tän. 145, tel. 14-08
Nr. 56 — „ Riia tänav 117, tel. 14-50
Nr. 57 — „ Teguri tän. 43-a,
Nr. 54 — Valgas, Vabaduse tän. 32, tel. 32
ja kõigis paremates delikatesskauplustes.

Ühing „EESTI LIHAEKSPORT“
Tartu eksporttapamaja
Telefonid: 11-24, 11-28 ja 16-55

- *Moodsad kaubad ja*
- *möödukad hinnad*

A. PRIMA
riideladu

Tartus, Suurturg 5,
telefon 10-91

Kalakonservi-
tööstus

J. M. Leesmann

Tallinn,
Võrgu tän. 27
Telefon 440-43

Soovitame
hooaja kaupu
pudu-, moe- ja pesukauplus

B. Genss ja pojad

Tartus, Võidu 8.

Hinnad mõõdukad.

ÜHISTEGELIK KINDLUSTUSSELTS

„EESTI“

asutatud 1907. a.

*Põhi- ja tagavarakapital ning preemioreservid omal arvel
üle Kr. 1.250.000.—. Tasutud kahjusid üle Kr. 3.400.000.—.
Kindlustusvõtjailte ei nõuta sunduslikku lisavastutust.*

Valitsus: Tartus, Suurturg 8.

ESTICO

EESTI KAMMIVABRIK M. REICH & KO

Tartus, Teguri tän. 26/28

Telefonid: 11-58 ja 15-79

•
VALMISTAB:

kunstsarvest, tselluloidist ja kõvakummist
kamme, suitsupitse, tualettasju jne.

•
Kaubad kvaliteetsed
ESTICO, Eesti kammivabrik

Soovitame suures valikus

Jalgrattaid:

Husqvarna, Monark, Apollo, Ardilea, Bora, N.S.U. jne. on eriti kohased meie teedale. Jalgratta mantleid, sisekumme ja üksikosi.

Mootorrattaid:

N.S.U., D.K.V., Velocette, A.J.S., nende osi ja väliskumme jne.

Esitame maailmakuulsaid esiratta-veoga autosid „ADLER“.

K-m. Vennad Prüüs

Tartus, Kaubahoov 20/21, telef. 12-92, 16-92.

Osakonnad:

Valgas, Vabaduse t. 15,

Petseris, Vabaduse t. 5,

Esindused üle maa.

Dürkopp

MOOTOR- JA JALGRATTAD

on maailma vanima jalgrataste vabriku 70 aasta kogemuste töövili. Nad on kohandatud eriti Eesti teedele ja seega politseiteenistuses linnas ja maal asendamatud.

O/Ü. ESTO-MUUSIKA Tallinn, Viru 2 osakonnad ja esindajad kõikjal üle riigi.

Hea kohvi sõpradele

Soome

ALFTHANI KOHVI

ALFTHANI kohvidest on praegu Eestis saada:

RIO *äripäevakohv*
SANTOS *külaliste kohv*
LAQUAYRA *pidukohv*
ja teised segud

IMPORTÖÖR JA ESINDAJA EESTIS:

Aedvilja Keskühisus

Pärnu maantee 6, Tallinn. Tel. 460-95

Ühistegelik Kindlustusselts „TALU“

Juhatus ja peakontor: Tallinn, V.-Karja 7

Telef: 459-07, 459-09 ja 484-38

Toimetab: tule-, elu-, murdvarguste-, koduloomade-, rahe- ja klaasikindlustusi

Esindajad igas vallas ja linnas

Eriti hästi varustab

majaprouat tarvilike **vürtsidega, värske pähkliõliga, pesemisvahenditega, hea poonimisvahaga.**

Majaperemeest ja maalrit tarvilike: **värvidega, värnitsaga, lakki-dega, emailvärvidega, pintslitega jne.**

Äärmised hinnad — hea kaup

E. GÜNTHER

Tartus, Kaubahoov 26 • Tallinn • Viljandi • Pärnu

A.-S. VENNAD KIMBERG

TRAADI- JA NAELATEHASED

Kontor: Nunne 16, tel. 448-17. Tallinn. Tehased: Katusepapi 35, tel. 304-34

Meie valmistame:

Naelu: lati-, katuse-, papi-, pleki-, vormi-, sadulsepa-, saapa- j. n. e.

Kabjanaelu

Okastraadi obadusi

Traati: haljast, põletatud, tsingitud, vasetatud, vedru-,
telegraafi-, klaasimise- j. n. e.

Okastraati

Hobuseraudu

Neede: rauast, vasest, alumiiniumist

Parim inglise fotomaterjal

SELO rullifilmid igale kaamerale
ILFORD plaadid igaks otstarbeks
ILFORD broomhõbe ja kunstsäri paberid

ILFORD LIMITED
ILFORD, LONDON

saadaval paremates fotokauplustes.

Naiste ja meeste valmisriideid

mööbliriidet, gobelääni, damasti j. n. e.
soovitab suures valikus soodsate
hindadega

FIRMA

M. JOSSELOV

Tallinn, V. Karja 1. Telefon 450-61.

Õngitsemistarbed.

GEORG MEYER

Teras- ja rauakaubad.

Tallinn, Pikk tänav 10. Telefon 433-04.

ESTONIA

Valge saal

Igal õhtul

kabaree-eeskava
kodu- ja välismaa artistide osavõtul

MUUSIKA ★ TANTS

Punases saalis

Meeleolu kuni hommikuni

Teater-Restoran

alumisel korral

Külmad suupisted „FRIGIDAIRE“
elektrikülmestusest

SOE BAAR ★ LÕUNAD

Kella 1/29 – 1/21 õhtul mängib

Maisorkester

Pühapäeviti lõunakontsert k. 2–4

KR. SAAR & KO.

Tallinn, Viru 3. Tartu, Raekoja 2

TALLINNA JUUDI ÜHISPANK

Tallinn, Vene t. 6. Telefonid: 448-12, 448-25, 448-27, 448-26

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja välismall
SPEDITSIOON • TRANSPORT • KINNITAMINE

Kõige odavamini ja paremini värvite

O.ü. H. Graf ja E. Fürgens'i

lakkide ja värvidega

Kohasemad ja vastupidavamad Eesti oludes on inglise

RANSOMES kvaliteet- **põllutööriistad** ja **-masinad**
RUSTON maailmakuulsad **mootorid** petrol-, nafta- ja gaasiküttele, 1 1/2 h. j. alates.

Nõudke andmeid ja hinnakirju ■ Tehniline teenimine ■ Tagavaraosad laos saadaval

Peaesindus ja ladu: **V. M. LAUSSEN**, Tallinn, Roosikrantsi tän. nr. 3, telefon 466-26

Aeg on raha!

Neli korda kiiremini jõuate edasi, kui omate jalgratta paremast vabrikust, märgiga

Göricke

või

Brennabor - Э Э М ü

Tugev ehitus, soliidne väljanägemine, kerge käik on nende jalgrataste tuntud hüvesid.

Laos alaliselt suures valikus igasuguseid jalgrattaosi, nagu :

jalgrattakette, vabajookse, sadulaid, pedaale, mutreid jne.

Tallinna Eesti Majandusühisus

Tallinn, Estonia puiestee 21.

Piirituse Puhastamise Vabrikute O-ü.

TALLINNA

VIINAVABRIK

*Tallinn, Merepuiestee 15.
Telefon 304-26.*

*Napsid, liköörid,
konjakid.*

Parfümeeria.

Reserveeritud A.-S. Siegel'ile

RAHA

*saab rohkesti kanadest,
kui viite munad puhtalt ja värskelt*

EESTI MUNAEKSPORDI

v a s t u v ö t u p u n k t i

Ainult EESTI MUNAEKSPORDIL on õigus saata kanamune välismaale

Rätsepaäri

JUL. KULL

TALLINNAS
S. Karja t. 6-3
TELEFON 468-37

Kohale jõudnud kevade-
ja suvehooaja ülikonna-
riided parematelt inglise
vabrikutelt, uuemais ja
moodsamais mustreis
ja värves

Nõudke saapatööstus

«AKSI»

suvejalanõusid

RIIGI PIIRITUSMONOPOL

PÄEVALEHT

ON ISESEISEV, LEVINUIM JA LOETA-
VAIM PÄEVALEHT EESTIS, SUURIM
NING KASULIKEM KUULUTAMISE LEHT

LASTE RÕÕM

— LOETAVAIM LASTEAJAKIRI

SUURED NING TÄIELIKUD
RAAMATU- JA KIRJU-
TUSMATERJALIDE
K A U P L U S E D

KIRJANDUSE- JA PABERILAOD

TÄIELISIM

GRAAFIKATÖÖSTUS
TRÜKIKODA TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA KÖITEKODA

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS
TALLINN, PIKK TÄN. 2. OMA TELEFONIKESKJAAM Nr. 428-83.

A/S. A. Le Coq

PARIMAD ÕLLED JA KARASTUSJOOGID

Pilsen – heleõlu, **Gladiator** – hele kangeõlu ja **Tõmmu Hiid** – tume kangeõlu. Ingl. porter erialana.

Karastusjogid: **Jürijook**, **Sooda**, **Kreuzina** ja erialana **mahlajogid**.

1923

1938

**Tartus juuakse
„Vahemehe“ kohvi!**

**Tartlased teavad küll, miks nad
joovad „Vahemehe“ kohvi!**

Kuulutus: Edv. Weyde / „Tartu Vahemees“, Tartu, Võidu tän. 3.